

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Kateřina Šleglová

Přímé zápisy do obchodního rejstříku notářem

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Tematický okruh: Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. 11. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 261 890 znaků včetně mezer.

V Plzni dne 7. 11. 2020

Mgr. Kateřina Šleglová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D. za jeho vstřícnost a ochotu při vedení mé rigorózní práce, jakož i za cenné připomínky a rady, které mi v průběhu zpracování této práce poskytl.

Obsah

Úvod	4
1 Historický exkurs.....	8
1.1 Období do 31. 12. 1991	8
1.2 Období od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2000.....	10
1.3 Období od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2005.....	12
1.4 Období od 1. 7. 2005 do 31. 12. 2013.....	15
1.4.1 Novela provedená zákonem č. 216/2005 Sb.....	15
1.4.2 Další novely	18
1.5 Období od 1. 1. 2014 do současnosti	21
2 Podstata přímého zápisu notářem.....	25
3 Předpoklady přímého zápisu notářem.....	31
3.1 Podkladový notářský zápis.....	31
3.1.1 Notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku.....	34
3.1.2 Notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby	40
3.1.3 Vady notářského zápisu	48
3.2 Podmínky dle § 108 písm. c) ZVR a § 109 ZVR.....	52
4 Provedení přímého zápisu notářem	58
4.1 Žádost o provedení přímého zápisu notářem	58
4.2 Příslušnost k provedení přímého zápisu notářem.....	62
4.3 Odmítnutí provedení přímého zápisu notářem.....	64
4.4 Provedení přímého zápisu notářem	65
4.5 Spis a listiny související s přímým zápisem notářem.....	69
5 Důsledky provedení přímého zápisu notářem	72
5.1 Principy obchodního rejstříku	72
5.2 Vady přímého zápisu notářem	76
5.2.1 Prostředky nápravy	78
5.2.2 Sankční nástroje.....	80
6 Odměna notáře a soudní poplatky	85
6.1 Odměna notáře	85
6.2 Soudní poplatky	92

7	Shrnutí a návrhy <i>de lege ferenda</i>	95
7.1	Shrnutí přímých zápisů notářem	95
7.2	Návrhy <i>de lege ferenda</i>	105
	Závěr	118
	Seznam použitých zkratek	123
	Seznam použitých zdrojů	124
	Seznam schémat, tabulek a grafů	131
	Abstrakt	132
	Abstract	134

Úvod

Zrychlený společenský a technologický vývoj přináší zvýšené nároky na stát k zabezpečení jeho hlavních funkcí. Požadavky moderní doby kladou důraz nejen na prevenci sporů, ale také na efektivní výkon veřejné moci, zejména moci soudní a výkonné. Právní zakotvení poskytování notářských služeb otevírá prostor pro delegaci veřejné moci na notáře za účelem dosažení rychlého, flexibilního a občanům snadno dostupného výkonu veřejné moci. Notářská činnost musí být vykonávána v souladu se zásadami stanovenými ze strany státu, které tvoří základní pravidla fungování, působení a organizace institutu notářství.

Stěžejním principem je zásada nestrannosti, která zaručuje rovné zacházení se všemi účastníky, kterým je notářská služba poskytována, a zabraňuje možnému zvýhodňování či znevýhodňování klientů.¹ Neméně důležitá je zásada nezávislosti, která spočívá v tom, že notář se při výkonu své činnosti řídí pouze zákonem, případně dalšími právními předpisy, tzn. vykonává činnost nezávisle na státní či jakékoliv jiné moci.² Naplnění této zásady je zajištěno rovněž vymezenými pravidly pro organizaci notářství (princip numerus clausus, organizace notářské profese na principu samosprávy a povinného členství notářů v regionálních notářských komorách). Se zásadou nezávislosti a nestrannosti je úzce spjata zásada úplatnosti poskytování notářských služeb, která je konkretizována vymezenými pravidly pro způsob a výše odměňování notářů.

Legislativním zakotvením uvedených zásad stát vymezil striktní právní rámec pro výkon notářství, v jehož důsledku dochází záměrně k popírání působení tržních principů v oblasti poskytování notářských služeb, což je příznačné pro činnost ve veřejném zájmu či související s výkonem veřejné moci.³ Stát si tímto vytvořil prostor pro další uplatnění notáře mimo tradiční činnost notářství, na které jsou postaveny právní

¹ KOŽIAK, Jaromír, David VLÁČIL a Radek RUBAN. *Notářský řád: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 10.

² BÍLEK, Petr. *Notářský řád: komentář*. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. s. 51–52.

³ TLÁŠKOVÁ, Šárka. Proč mají notáři a notářské zápisy v dnešní době stále smysl. *Ad notam: notářský časopis*. 2009, č. 1, s. 2.

řády kontinentálního typu práva a která spočívá v sepisování veřejných listin a osvědčování právně významných skutečností a prohlášení.

Jádro činnosti notáře, kterým naplňuje již po staletí hlavní poslání svého povolání, a to předcházení sporům a přispívání k právní jistotě v právních vztazích, je založeno především na sepisování notářských zápisů jako listin nadaných veřejnou vírou v jejich pravost a správnost, která je postavena na předpokladu, že tato listina netrpí žádnými vadami, jako například nesprávností, neúplností či neplatností. Uplatnění notářské profese ve společnosti a v právních vztazích však nemůže zůstat omezeno pouze na poskytování tradiční činnosti, nýbrž lze potenciál, který v sobě skrývá notářský stav, využít jako vhodný nástroj, jak vnést veřejnoprávní prvky do soukromoprávních vztahů a naopak, jak přenést výkon veřejné moci na nestátní subjekt.⁴

To, že notářství může sloužit jako prostředník mezi veřejnou mocí a subjekty jí podřízené, dokazuje například činnost notáře jako soudního komisaře, při které vykonává úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti, a sepisování notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti, které slouží jako exekuční tituly, aniž by bylo nutné předchozí nalézací řízení u soudu, čímž notář *de facto* nahrazuje průběh soudního řízení, neboť potencionální spor je *a priori* vyřešen. Další činnost, ve které se kloubí nestranný, efektivní, klientsky orientovaný výkon veřejné moci a poskytnutí komplexní právní služby veřejnosti ze strany notářů, je provádění přímých zápisů⁵ do všech veřejných rejstříků. Problematika provádění přímých zápisů notáři je předmětem této rigorózní práce, která je zaměřena výhradně na zápisy do obchodního rejstříku, neboť drtivá většina zápisů provedených notáři se týká skutečností zapisovaných do veřejného rejstříku, do něhož se zapisují zákonem stanovené údaje o některých podnikatelích, a případně též o dalších osobách.⁶

Práce kombinuje především metody deskripce, analýzy a komparace, přičemž čerpá z poměrně úzkého okruhu dostupné odborné literatury a odborných článků, protože se jedná o stále poměrně nové téma a na odborné úrovni dosud málo zpracované. Práce

⁴ KLEIN, Šimon. Perspektivy vývoje notářství v 21. století. *Ad notam: notářský časopis*. 2016, č. 3, s. 4.

⁵ Pojem „přímý zápis“ je používán rovněž v souvislosti se zápisem do obchodního rejstříku provedeným příslušným rejstříkovým soudem bez vydání rozhodnutí.

⁶ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Václav HOLÝ. *Obchodní korporace: přeměny a obchodní rejstřík: základy soukromého práva VI*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova skripta. s. 106.

zároveň využívá příslušné právní předpisy, které kriticky, s přihlédnutím též na jejich budoucí novelizace, vykládá, zohledňuje judikaturu týkající se zkoumané problematiky a odkazuje na vnitřní předpisy NKČR a ustálenou notářskou praxi.

Primárním cílem práce je popsat, analyzovat a zhodnotit právní úpravu provádění přímých zápisů notáři. V rámci výkladu jsou porovnávány vybrané aspekty tohoto způsobu zápisu do obchodního rejstříku s řízením před rejstříkovým soudem. Na základě provedené analýzy zkoumané problematiky práce formuluje výhody přímého zápisu do obchodního rejstříku prostřednictvím notáře, poukazuje na možné slabiny tohoto systému či jeho nedostatky. V návaznosti na to práce poskytuje návrhy *de lege ferenda*, které by uvedené problémy způsobující odlišný výklad a vytváření rozdílné praxe při provádění přímých zápisů notářem zmírnily či zcela odstranily. Dále práce nastiňuje možný koncepční vývoj právní úpravy přímých zápisů notářem. Při naplnění všech vymezených cílů by práce měla podat ucelený výklad o tom, jak funguje provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem, zahrnující též historický vývoj, který předznamenal svěření této pravomoci instituci notářství, a včetně návrhů koncepčního směřování tohoto způsobu zápisu skutečností do obchodního rejstříku.

Nejprve práce popisuje historického pozadí, které zdůvodňuje, proč byla pravomoc provádět zápisy do obchodního rejstříku svěřena vedle soudů též notářům. Úvodní kapitola obsahuje historický vývoj postavení notáře ve vztahu k obchodnímu rejstříku, resp. zachycuje rostoucí význam činnosti notáře v rejstříkovém řízení, spočívající zejména v sepisování veřejných listin, a to jak v českém právním řádu, tak v oblasti komunitárního práva.

Následující kapitola, která je koncipována v obecné rovině, je úvodem do zkoumané problematiky, který se zaměřuje na její generální otázky. Jádro celé práce je obsaženo v dalších třech kapitolách, které rozebírají jednotlivé aspekty procesu provádění přímých zápisů notářem, a to jak podmínky přípustnosti provedení přímého zápisu notářem, samotné provedení přímého zápisu, tak též důsledky takového provedení. Jednotlivé kapitoly jsou postaveny zejména na rozboru příslušných ustanovení ZVR a souvisejících ustanovení NŘ.

Třetí kapitola podrobně analyzuje základní předpoklady, které musí být splněny, aby notář mohl přímý zápis vůbec provést, přičemž větší část je věnována dvěma typům

notářských zápisů, které mohou sloužit jako podklad pro zápis skutečností do obchodního rejstříku. Čtvrtá kapitola se zabývá již samotným provedením přímého zápisu a souvisejícími otázkami, které jsou spjaté či předcházejí nebo (bezprostředně) navazují na provedení zápisu do obchodního rejstříku notářem. Následující kapitola uvádí vybrané důsledky, které způsobí provedení zápis, resp. může způsobit nesprávně provedení přímý zápis notářem. Šestá kapitola se věnuje způsobu odměňování notáře a stanovení výše jeho odměny za provedení přímého zápisu a za poskytnutí souvisejících úkonů, včetně otázky soudního poplatku za provedení zápisu notářem. Závěrečná kapitola shrnuje a vyhodnocuje systém přímých zápisů notářem *de lege lata*, formuluje výhody a nevýhody tohoto modelu a na základě provedené analýzy současné právní úpravy předkládá návrhy *de lege ferenda*, a to jak z pohledu dílčích diskutabilních ustanovení, tak s ohledem na možný budoucí koncepční vývoj přímých zápisů notářem.

1 Historický exkurs

Tato kapitola nastiňuje vývoj právní úpravy týkající se řízení před rejstříkovým soudem se zvláštním zřetelem na vývoj postavení notáře ve vztahu k obchodnímu rejstříku. Historický vývoj je odrazem a základním stavebním kamenem aktuální právní úpravy provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem, proto nelze tento výklad v práci opomenout. Vývoj, který se týká úlohy notáře a jejího vymezení v českém a komunitárním právu, lze rozdělit do pěti období, která jsou ohraničená zásadními novelizacemi příslušných právních předpisů.

Jednotlivá období zachycují rostoucí význam notářské činnosti, spočívající především v sepisování veřejných listin, a její roli v řízení ve věcech obchodního rejstříku. Historický exkurs ukazuje, jak zákonodárce dokázal využít specifických aspektů činnosti notáře v novelách předmětných právních norem, které byly přijaty za účelem nezbytného zjednodušení a zrychlení zápisů do obchodního rejstříku. V jednotlivých podkapitolách je zohledňováno komunitární právo a jeho požadavky na harmonizaci vnitřních právních předpisů, které dávají českému zákonodárci prostor pro využití notářů jako strážců zákonnosti v českém korporacním právu.⁷

1.1 Období do 31. 12. 1991

V této podkapitole je uveden pouze stručný přehled o činnosti notáře a jejím uplatnění v právu obchodních společností do vydání ObchZ z pohledu komunitárního práva a práva československého, resp. českého.

První zmínka o notáři a jeho významu a využití v korporacním právu se objevila v aktech komunitárního práva. První směrnice⁸ v článku 10 zmiňuje požadavek úředně ověřených zakladatelských dokumentů či stanov společností členských států a jejich následných změn, pokud není stanovena jiná forma předběžné správní či soudní kontroly. Avšak překlad citovaného článku do českého jazyka je dosti zavádějící a nepřesný. Ze srovnání s německou a anglickou jazykovou verzí článku 10 První směrnice vyplývá,

⁷ DĚDIČ, Jan. Úloha notářství a jeho přínos v právu obchodních korporací. *Ad notam: notářský časopis*. 2011, č. 6, s. 22.

⁸ První směrnice Rady 68/151/EHS ze dne 9. 3. 1968 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.

že se nejedná o požadavek úředního ověření podpisů, tj. ve smyslu ověření totožnosti účastníků na příslušných listinách, nýbrž je vyžadována forma veřejné listiny.⁹

Ve Třetí směrnici¹⁰ je poprvé explicitně zmíněn notář, jakožto instituce oprávněná nejen k pořízení veřejné listiny, ale též k osvědčení splnění veškerých náležitostí, které jsou pro fúzi právním řádem zúčastněné společnosti požadovány. Článek 16 Třetí směrnice stanovuje podmínku úředního zápisu pro zápisy z valných hromad, které rozhodnou o fúzi, a případně pro smlouvu o fúzi uzavřenou po těchto valných hromadách. V případech, kdy fúze nemusí být schválena valnými hromadami všech fúzujících společností, je povinná forma úředního zápisu pro projekt fúze. Tato směrnice výrazně posílila význam veřejných listin sepsovaných notáři ve vztahu k veřejným registrům.

Na Třetí směrnici navazuje Šestá směrnice,¹¹ která v článku 14 odkazuje na použití článku 16 Třetí směrnice, resp. na požadavek úředního zápisu. Tato směrnice tedy přisuzuje notáři při rozdělení akciových společností stejné postavení jako při fúzích těchto společností.

V tomto období české podnikatelské prostředí prakticky neexistovalo, obchodní rejstřík v současné podobě nebyl veden,¹² neboť nebyl zájem na zajištění fungování systému garantované registrace právnických osob, případně podnikajících fyzických osob. Nejen z těchto důvodů byl význam notáře a jeho činnosti v korporátním právu v tomto období spíše zanedbatelný. Notář hrál roli pouze u zakládání jednočlenných společností s ručením omezeným, neboť obecně panovalo přesvědčení,

⁹ Stejný text s nepřesným překladem byl převzat do článku 11 kodifikovaného znění První směrnice, která byla publikována jako Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES ze dne 16. září 2009 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, a do článku 10 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017 o některých aspektech práva obchodních společností.

¹⁰ Třetí směrnice Rady ze dne 9. října 1978, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o fúzích akciových společností (78/855/EHS).

¹¹ Šestá směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností.

¹² Vztahy vznikající v rámci hospodářského styku byly v tomto období upraveny zákonem č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník. Tento zákon upravoval tzv. podnikový rejstřík, který však neplnil funkce dnešního obchodního rejstříku a nebyl mu přikládán zásadní význam, a to především z důvodu neexistence soukromého podnikání a úzce vymezeném počtu subjektů, které se do něj obligatorně zapisovaly.

že u vícečlenných společností sami společníci mají zájem na tom, aby obsah společenské smlouvy byl v souladu s právními předpisy a zároveň ve prospěch všech společníků.¹³

Pokud zakládal obchodní společnost jediný člen, byla pro tento úkon stanovena forma notářského zápisu nahrazující smlouvu o založení společnosti mezi více členy.¹⁴ I přesto, že byla jednočlenná společnost založena formou notářského zápisu, rejstříkový soud ve svém řízení nikterak nezohledňoval vyšší formu této listiny. Soud totiž prováděl plný materiální a formální přezkum všech jemu předložených listin a skutečností v nich obsažených bez ohledu na jejich formu.¹⁵

1.2 Období od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2000

Druhé období lze časově vymezit mezi roky 1992 až 2000. Se změnou politického režimu vyvstala pro účely obnovy soukromého podnikatelského prostředí potřeba zajistit určitý systém, který by zabezpečoval registraci právnických osob, případně podnikajících fyzických osob a evidoval údaje o těchto subjektech. Od tohoto období význam publicity zapsaných osob a údajů o nich a jejich činnosti neustále narůstal.

Transparentnost podnikatelského prostředí a poměrů vznikajících mezi veřejností, společníky, věřiteli a dalšími zapsanými osobami zajišťoval obchodní rejstřík, který byl hmotněprávně¹⁶ vymezen v § 27 a násl. ObchZ jako veřejný seznam, do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích, případně o jiných osobách, o kterých to stanoví zvláštní zákon, a který je veden soudem k tomu určeným zvláštním předpisem.¹⁷ ObchZ odkazoval na procesněprávní regulaci obchodního rejstříku, která byla zakotvena v § 200a až § 200d OSŘ. Předpisem, upravujícím notářskou profesi a její organizaci, činnost notářů a jejich odpovědnost, byl dodnes platný NŘ.

Již historicky byla ze strany zákonodárce pro určité typy právních úkonů¹⁸ požadována obligatorně forma veřejné listiny, tj. forma listiny, které zákon přiznává

¹³ DĚDIČ, Jan. Op. cit. s. 16.

¹⁴ § 106a odst. 3 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník.

¹⁵ Srov. § 112 odst. 2 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník.

¹⁶ Úprava obchodního rejstříku v ObchZ obsahovala též prvky procedurální (např. principy formální a materiální publicity).

¹⁷ § 27 odst. 1 a odst. 3 ObchZ.

¹⁸ V terminologii současné právní úpravy právní jednání.

určité kvalifikované účinky spočívající v předpokladu jejich pravdivosti a zákonnosti.¹⁹ Pro toto období v oblasti korporátního práva byl příznačný vzrůstající požadavek na obligatorní formu notářského zápisu, tedy na to, aby listiny byly vyhotoveny, resp. skutečnosti ověřeny nezávislou, právně vzdělanou osobou.²⁰ Své uplatnění pro účely rejstříkového řízení nalézaly dva druhy notářských zápisů, a to notářský zápis o právním úkonu a notářský zápis o osvědčení právně významné skutečnosti nebo prohlášení, resp. notářský zápis o osvědčení o průběhu valných hromad a schůzí právnických osob.

První ze zmíněných typů notářských zápisů je upraven v § 62 a násl. NŘ. Právní úkon, pro který je zákonem předepsána tato forma, vzniká až samotným sepsáním notářského zápisu, podepsaným jeho účastníky a notářem. Tento notářský zápis v sobě zahrnuje jednak vlastní projev vůle účastníků, který tvoří obsah příslušného úkonu, a prohlášení účastníků o vlastní způsobilosti k právním úkonům, a rovněž vyjádření notáře, který dodává úkonu požadovanou formu a osvědčuje určité skutečnosti, které jsou pro ni předpokladem,²¹ čímž provádí určitou formu materiálního přezkumu splnění podmínek stanovených pro tuto formu právního úkonu.

U tohoto typu notářského zápisu se významně projevuje preventivní povaha činnosti notáře, neboť notář při jeho pořizování je dokonce povinen aktivně zasahovat do formulace obsahu úkonu jako nestranný právní poradce, stejně tak je nucen účastníky řádně poučit a vysvětlit jim obsah a dopady úkonu, který zamýšlejí uskutečnit.²² Notář odpovídá za to, že obsah předmětného právního úkonu je v souladu s platnými právními předpisy.

To, že určitý právní úkon měl formu tohoto typu notářského zápisu, nebylo v řízení před rejstříkovým soudem nikterak zohledňováno, tj. tento typ notářského zápisu byl podrobován na základě principů civilního řízení z hlediska jeho věcné správnosti

¹⁹ TLÁŠKOVÁ, Šárka. Op. cit. s. 1.

²⁰ Tato kvalifikovaná forma byla vyžadována např. u zakladatelských dokumentů jednohlavých kapitálových společností (§ 57 odst. 3 ObchZ), u jejich změn (§ 63 ObchZ) a u důležitých rozhodnutí společnosti s ručením omezeným (§ 127 odst. 4 ObchZ). Nově byla zavedena v některých případech kontrola zákonnosti ze strany notáře při přeměnách obchodních společností (§69a odst. 2 ObchZ).

²¹ BÍLEK, Petr, Op. cit. s. 304.

²² ŠKOPOVÁ, Eliška. Přehled notářských zápisů v právních předpisech. *Ad notam: notářský časopis*. 2003, č. 6, s. 126–127.

(souladu s hmotným právem) stejnému rozsahu soudního přezkumu jako ostatní listiny (důkazy) předložené soudu.

Notářský zápis o osvědčení o průběhu valných hromad a schůzí právnických osob je sepisován dle § 77 NŘ. Notář pouze zaznamená v kvalifikované formě to, co se před ním stalo, aniž by do probíhajícího děje nějakým způsobem zasahoval či ovlivňoval průběh jednání. Notář v tomto případě rovněž preventivně působí před vznikem možných budoucích sporů, avšak v omezené míře a spíše svou kvalifikovanou odborností, postavením a věrohodností svého úřadu než aktivním vystupováním. Skutečnost, že notář pouze pozoruje a následně v notářském zápisu popisuje děj, který se odehrává za jeho přítomnosti, vylučuje jeho odpovědnost za soulad proběhnuvšího děje s právními předpisy.²³

1.3 Období od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2005

Třetí období se vyznačovalo snahou o harmonizaci českého práva obchodních společností a řízení ve věcech veřejného registru právu Evropských společenství, která probíhala v rámci přístupových jednání. Z pohledu notáře a jeho činnosti ve vztahu k obchodnímu rejstříku byl zásadní zákon č. 370/2000 Sb.²⁴

V tomto období zákonodárce pokračoval v trendu nastoleném v předchozím období, a to v rozšiřování požadavku notářského zápisu pro zakladatelské dokumenty kapitálových společností,²⁵ případně pro rozhodnutí o jejich změnách. Byl rozšířen též okruh notářských zápisů požadovaných v oblasti přeměn obchodních společností.²⁶

Především ale došlo k novelizaci NŘ, na jejímž základě byla zásadním způsobem modifikována nestranná osvědčovací činnost notáře. Ustanovení § 80a a násl. NŘ zavedlo

²³ ŠKOPOVÁ, Eliška. Op. cit. s. 127.

²⁴ Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ Srov. § 57 odst. 1 ObchZ ve znění účinném od 1. 1. 2001.

²⁶ Srov. § 69d odst. 2 ObchZ ve znění účinném od 1. 1. 2001.

nový typ osvědčovacího notářského zápisu spolu se specifickými náležitostmi a pravidly pro jeho sepsání – notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby.²⁷

Na rozdíl od notářského zápisu o osvědčení o průběhu valných hromad a schůzí právnických osob dochází při sepisování tohoto notářského zápisu k výraznému posílení aktivní role notáře podobně, jako je tomu u sepisu notářského zápisu o právním úkonu. Notář v tomto notářském zápisu dle § 80a odst. 2 NŘ osvědčuje, jaká rozhodnutí byla za jeho přítomnosti orgánem právnické osoby přijata, nadto se vyjadřuje k jejich souladu se zákonem a zakladatelským právním jednáním právnické osoby. Dále notář prohlašuje, zda právnická osoba splnila veškeré formální náležitosti vyžadované právními předpisy a nezbytné k tomu, aby příslušná rozhodnutí mohla být vůbec přijata.²⁸ V důsledku toho odpovídá notář za soulad takto osvědčených rozhodnutí s hmotným právem.

S ohledem na povinné vyjádření notáře k zákonnosti jím osvědčovaného děje lze dovodit, že notář je tedy nejen oprávněn, ale též povinen zasáhnout do probíhajícího jednání, pokud se z jeho pohledu dostává do rozporu se zákonem či zakladatelským dokumentem právnické osoby, následně upozornit účastníky na tento nesoulad a poučit je ve smyslu § 80e NŘ. Z tohoto prohlášení notáře k legalitě jím osvědčovaného děje vyplývá i jeho nově vymezená odpovědnost, která pro praxi znamená, že se notář bude určitým způsobem podílet již na přípravě usnesení orgánu právnické osoby v rámci další činnosti ve smyslu § 3 NŘ, a to jak v zájmu vlastním, tak ve prospěch navrhovatele.²⁹ Stěžejní podmínkou pro sepis tohoto speciálního notářského zápisu je, že lze sepsat pouze tehdy, vyžaduje-li jeho pořízení zvláštní právní předpis.³⁰

Touto novelou NŘ došlo k výraznému přenesení přezkumu materiálních a formálních náležitostí usnesení orgánu právnické osoby na notáře. Přesto byl v řízení před rejstříkovým soudem nadále zachován přezkum ve stejném rozsahu jako doposud. Usnesení orgánu právnické osoby bylo nejdříve v rámci sepisu notářského zápisu vecněprávně posouzeno ze strany notáře a následně ve stejném rozsahu posouzeno

²⁷ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 19.

²⁸ § 80a odst. 2 NŘ.

²⁹ BÍLEK, Petr. Op. cit. str. 20.

³⁰ § 80a odst. 1 NŘ ve znění účinném do 30. 6. 2005. V tomto období byl zvláštním právním předpisem pouze ObchZ.

rejstříkovým soudem. Tato dvoufázovost hmotněprávního přezkumu bránila usnadnění a zrychlení rejstříkového řízení.

Jediná výjimka z dvojího věcného přezkumu byla stanovena v § 206 odst. 2 ObchZ ve znění účinném od 31. 12. 2001. Citované ustanovení stanovilo, že pokud je soudu spolu s návrhem na zápis zvýšení základního kapitálu akciové společnosti předložen též notářský zápis o rozhodnutí představenstva společnosti o tom, že byly splněny veškeré náležitosti vyžadované právními předpisy, soud rozhodne o tomto zápisu pouze na základě předloženého notářského zápisu, tj. aniž by přezkoumával pravdivost a správnost skutečností v něm uvedených, pokud tomu nebrání nedostatek podmínek řízení nebo obecné překážky postupu řízení. Odpovědnost za soulad takového rozhodnutí s právními předpisy nesl v tomto případě v plném rozsahu notář.

Ve výkladu nelze opomenout oblast komunitárního práva, která přisuzovala roli notáře v korporacním právu stále větší význam. V níže uvedených pramenech komunitárního práva je notáři (resp. soudu či jinému příslušnému úřadu) ukládána povinnost vystavit osvědčení potvrzující splnění všech úkonů a formalit podle právních předpisů platných pro společnost členského státu, jehož právem se daná společnost řídí, a které musejí být provedeny a splněny před případným účelem (přemístění sídla do jiného členského státu či fúze), pro který je vyžadováno osvědčení. Dále je zde stanovena pro soud (resp. notáře nebo jiný příslušný úřad) povinnost přezkumu již provedeného účelu z hlediska souladu s právem členského státu, kde se má nacházet sídlo příslušné společnosti. Notáři (resp. soudu) je stanovena úloha v oblasti evropských forem obchodních společností na základě:

- a) článku 8 odst. 8, článku 25 a článku 26 Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE);
- b) článku 7 odst. 8, článku 29 a článku 30 Nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 ze dne 22. července 2003 o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).

V českém právním prostředí³¹ došlo k rozdělení výše zmíněných povinností mezi notáře a rejstříkový soud. Notář vydával na základě jemu předložených listin

³¹ Citovaná nařízení byla do českého právního řádu inkorporována zákonem č. 627/2004 Sb., o Evropské společnosti a zákonem č. 307/2006 Sb., o Evropské družstevní společnosti.

osvědčení o splnění všech právních úkonů a formalit a rejstříkový soud prováděl přezkum při příslušném zápisu do obchodního rejstříku.

Na základě výše citovaných aktů komunitárního práva došlo k výraznému posunu v chápání postavení notáře jako jediné instituci, která v rámci sepisu osvědčení kontroluje zákonnost fúze společností či přemístění sídla do jiného členského státu, tj. soud již v tomto případě nebyl oprávněn přezkoumávat, zda byly veškeré náležitosti, které byly přezkoumány ze strany notáře, v souladu s právními předpisy.

1.4 Období od 1. 7. 2005 do 31. 12. 2013

Začátek čtvrtého období je spjat s přijetím zákona č. 216/2005 Sb.,³² který nabyl účinnosti dne 1. 7. 2005. Změnám, provedeným tímto zákonem, je věnována samostatná podkapitola, neboť zásadním způsobem posílily význam činnosti notáře pro účely rejstříkového řízení. Druhá podkapitola je zaměřena na další novelizace, které do 31. 12. 2013 určitým způsobem ovlivnily postavení notáře ve vztahu k obchodnímu rejstříku.

1.4.1 Novela provedená zákonem č. 216/2005 Sb.

Zákon č. 216/2005 zásadním způsobem novelizoval jak hmotněprávní, tak procesněprávní předpisy, regulující stávající rejstříkovou agendu. Těžiště právní úpravy řízení ve věcech obchodního rejstříku bylo obsaženo v § 200a až § 200de OSŘ. Hmotněprávní regulace obchodního rejstříku s prvky procesní úpravy byla stále zakotvena v ObchZ. Činnost notářů související s řízením před rejstříkovým soudem je upravena především v části šesté NŘ. Novela provedla další požadavky komunitárního práva, resp. požadavky na sjednocení práva obchodních společností, včetně otázky obchodního rejstříku a rejstříkového řízení.

Z hlediska významu notářských zápisů ve vztahu k řízení před rejstříkovým soudem je nejzásadnější změnou zavedení registračního principu namísto provádění věcného

³² Zákon č. 216/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

přezkumu podaného návrhu na zápis a možnosti provádět tzv. přímé zápisy³³ do obchodního rejstříku bez kladného rozhodnutí soudu o provedení zápisu. To se týkalo řízení, která se zahajovala na návrh. V řízení zahájena *ex officio* soud vydal zvláštní rozhodnutí.³⁴

Ustanovení nového § 200da odst. 1, 2 a 3 OSŘ vymezilo případy, ve kterých soud nevydával žádné formální rozhodnutí o provedení příslušného zápisu, ale ve kterých zápis provedl *ipso facto*. Mimo jiné ustanovení stanovilo, že soud je povinen provést zápis o jiných skutečnostech, které mají podklad v připojeném notářském zápisu, a to za předpokladu, že účastníkem řízení je pouze podnikatel a že provedení takového zápisu navrhl.³⁵ Na tomto místě je vhodné zmínit, jaký typ notářského zápisu byl způsobilým podkladem k zápisu do obchodního rejstříku ve smyslu § 200da odst. 3 OSŘ. Notářský zápis o právním úkonu dle § 62 a násl. NŘ lze použít v případě rozhodnutí jediného společníka společnosti s ručením omezeným dle § 132 odst. 1 Obchz a rovněž v situacích, kdy zapisovaná skutečnost vznikla na základě smlouvy nebo jiného právního úkonu uskutečněného ve formě notářského zápisu.³⁶ Notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby ve smyslu § 80a a násl. NŘ lze předložit jako podklad pro zápis skutečnosti, která vznikla z rozhodnutí orgánu právnické osoby. Zákonodárce navíc rozšířil možnost sepisovat tento typ notářského zápisu o případy, ve kterých je rozhodováno o skutečnostech zapisovaných do veřejného seznamu (tedy obchodního rejstříku) i přesto, že forma notářského zápisu není obligatorně pro takové rozhodnutí vyžadována.³⁷

V případech, kdy je o skutečnostech zapisovaných do obchodního rejstříku sepsán odpovídající notářský zápis, zákonodárce v souladu s komunitárním právem přenesl

³³ Pojem „přímý zápis“ je v této práci používán ve smyslu provedení zápisu do obchodního rejstříku bez vydání rozhodnutí. Je přitom rozlišováno mezi přímým zápisem provedeným soudem a provedeným notářem.

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 216/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ § 200da odst. 3 OSŘ ve znění účinném od 1. 7. 2005 do 14. 3. 2006.

³⁶ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 1495.

³⁷ § 200da odst. 3 OSŘ ve znění účinném od 1. 7. 2005 do 14. 3. 2006 ve spojení s § 80a odst. 1 NŘ.

hmotněprávní přezkum spolu s odpovědností za jeho provedení a za soulad obsahu vyhotoveného dokumentu s hmotněprávními předpisy v celém rozsahu na notáře. V tomto období se tedy zákonodárci (alespoň formálně) podařilo v případech výše uvedených odstranit dvojí materiální přezkum skutečností zapisovaných do obchodního rejstříku.

V gesci rejstříkového soudu zbyla kontrola formálních náležitostí návrhu na zápis, tj. posouzení, zda zapisované skutečnosti vyplývají z předložených dokumentů, včetně kontroly kompletnosti příloh návrhu. V dílčích otázkách byla soudu zbytková pravomoc materiálního přezkumu zachována (např. při posuzování klamavosti a zaměnitelnosti obchodní firmy podnikatele).³⁸

Výše popsaná opatření kromě dalších, které zavedl zákon č. 216/2005, byla přijata za účelem plošného zjednodušení a zrychlení zápisů do obchodního rejstříku.³⁹ Z důvodů nenaplnění účelu byla novelizovaná právní úprava podrobována kritice. Změnám bylo vytýkáno, že nebyly provedeny dostatečně komplexně a důkladně. Objevily se též nejasnosti ohledně vymezení postavení notáře a rejstříkového soudu.⁴⁰ Z těchto důvodů soudy nadále prováděly plný přezkum předložených listin, včetně zmíněných notářských zápisů.

V roce 2007 se objevila judikatura týkající se rozsahu přezkumu notářského zápisu rejstříkovým soudem, která vnesla do této problematiky potřebné vysvětlení a právní jistotu. Jako první se k této problematice vyjádřil Vrchní soud v Praze, když judikoval, že je-li soudu předložena listina sepsaná podle § 80a a násl. NŘ, není soud povinen zkoumat zápis, co se týče obsahu právního úkonu či skutečností v něm obsažených, soud má vycházet bez dalšího zkoumání z veřejné listiny sepsané notářem a pouze vyhodnocuje, zda zapisované skutečnosti či údaje ze zápisu vyplývají, tzn. zda jsou

³⁸ § 200da odst. 1 OSŘ ve znění účinném od 1. 7. 2005 do 31. 12. 2013.

³⁹ Jako další nástroje, které byly přijaty za účelem zefektivnění zpracování rejstříkové agendy, lze uvést: zavedení povinných formulářů s obligatorními přílohami, prostřednictvím kterých se podával návrh na zápis do obchodního rejstříku, kogentní stanovení lhůty pěti pracovních dnů k provedení zápisu či rozhodnutí o zápisu, případně zavedení fikce provedení zápisu po uplynutí této lhůty, dále zúžení okruhu účastníků řízení s dopadem na doručování rozhodnutí, provádění veškerých úkonů v řízení ve věcech obchodního rejstříku vyššími soudními úředníky, možnost podání návrhu na zápis v elektronické podobě.

⁴⁰ Srov. HOLEŠOVSKÝ, Jan. Změna právní úpravy obchodního rejstříku a řízení před ním. *Právní rozhledy*. 2005, č. 11, s. 2.

v nich předmětné úkony a skutečnosti uvedeny a je zřejmé, že se k nim notář z hlediska souladu s hmotným právem vyjádřil.⁴¹

Na Vrchní soud v Praze navázal Nejvyšší soud ČR, který stanovil, že rejstříkový soud je oprávněn posoudit pouze to, zda listiny připojené k návrhu na zápis do obchodního rejstříku jsou listinami, které jsou vyžadovány zvláštním právním předpisem, tj. zda dokládají či z nich vyplývají skutečnosti, které mají být zapsány do obchodního rejstříku.⁴² V svém pozdějším usnesení Nejvyšší soud ČR na tento závěr navázal, když vyslovil, že rejstříkový soud v rámci své přezkumné činnosti je oprávněn posuzovat předložené listiny z hlediska jejich obsahu, přičemž tento přezkum nezahrnuje pouze kontrolu, zda byly přiloženy předepsané listiny, ale také zda tyto listiny skutečně osvědčují existenci zapisované skutečnosti.⁴³

1.4.2 Další novely

Zákonem č. 79/2006 Sb.⁴⁴ s účinností od 15. 3. 2006 byla opět novelizována úprava rejstříkového řízení. Tento zákon bezprostředně navázal na předchozí novelizaci provedenou zákonem č. 216/2005 Sb., neboť se snažil odstranit její nejasnosti a nedostatky. Dosavadní úprava byla doplněna a upřesněna tak, aby zobrazovala pro účely jak soudní praxe, tak laické a podnikatelské veřejnosti přehledně a jasně koncepci řízení ve věcech obchodního rejstříku.⁴⁵

V souvislosti s rejstříkovým řízením byl výslovně zmíněn notářský zápis, jakožto podklad způsobilý pro zápis navrhovaných skutečností v něm obsažených. Byly vymezeny též podmínky soudního přezkumu notářského zápisu. Pokud soud návrh neodmítl, zkoumal pouze to, zda údaje o skutečnostech, které se do rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být podle zvláštního právního předpisu k návrhu doloženy, dále zda navrhovaná obchodní firma není zaměnitelná s jinou již existující obchodní

⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2008, sp. zn. 7 Cmo 213/2007.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1365/2006.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1953/2013.

⁴⁴ Zákon č. 79/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁴⁵ BUREŠ, Jaroslav, Ljubomír DRÁPAL a Zdeněk KRČMÁŘ. *Občanský soudní řád: komentář*. Díl II, (§ 201 až 376). 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. s. 970.

firmou, případně není-li klamavá.⁴⁶ Kromě těchto zjištění soud zkoumal, zda notářský zápis splňuje požadavky kladené na něj zvláštním právním předpisem (NŘ, ObchZ). Za předpokladu, že byl podnikatel navrhovatelem a zároveň jediným účastníkem řízení, kterého se zápis týkal, soud následně provedl zápis bez vydání jakéhokoli rozhodnutí.⁴⁷ V těchto případech tak soud již v souladu se zavedením registračního principu plnil pouhou registrační úlohu v rejstříkovém řízení.

Ústavní soud ČR se vyjádřil k povaze přímých zápisů do obchodního rejstříku provedených soudem, resp. k charakteru přezkumu návrhu na zápis a skutečností v něm navrhovaných. Ústavní soud ČR popsal činnost soudu ve smyslu § 200da odst. 4 OSŘ tak, že soud provádí vyhodnocení návrhu pouze z hlediska formálních požadavků. Pokud soud shledá oprávněnost k rozhodnutí ve věci, provede příslušný zápis bez vydání rozhodnutí. Ústavní soud ČR zdůraznil, že v rejstříkovém řízení se z pohledu hmotného práva notářský zápis jako veřejná listina již nepřezkoumává, pokud z jeho obsahu vyplývá, že vyhodnocení hmotněprávních předpokladů pro vznik, změnu nebo zánik zapisovaných skutečností již učinil notář. Dále Ústavní soud ČR označil v tomto případě provedení takového přímého zápisu za pouhý úkon soudu ve smyslu § 36 a násl. OSŘ, nejedná se tedy o rozhodnutí, proto proti němu není přípustný opravný prostředek, neboť zde není žádný výrok, který by účastník řízení mohl napadnout.⁴⁸

K rozdílu mezi zápisy dle § 200da odst. 4 OSŘ a dle § 200da odst. 5 OSŘ se vyjádřil též Nejvyšší soud ČR, když stanovil, že podmínkou pro provedení zápisu do obchodního rejstříku bez vydání rozhodnutí dle § 200da odst. 5 OSŘ není na rozdíl od tzv. přímého zápisu dle § 200da odst. 4 OSŘ to, že zapisované skutečnosti musí mít podklad v přiloženém notářském zápisu. Pokud jsou splněny obě zákonné podmínky dle § 200da odst. 5 OSŘ, tj. navrhovatel je zároveň jediným účastníkem řízení a zapisovaná skutečnost z předložené listiny vyplývá, postačí ve smyslu § 200da odst. 5 OSŘ i soukromá listina, za použití argumentu *a minori ad maius* též notářský zápis dle § 77 NŘ,⁴⁹

⁴⁶ § 200da odst. 1 OSŘ ve znění účinném od 1. 7. 2005 do 31. 12. 2013.

⁴⁷ § 200da odst. 3 OSŘ ve znění účinném od 1. 7. 2005 do 30. 6. 2008.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ČR č. 62/2009 Sb. ze dne 2. 12. 2008.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2778/2013.

který však není způsobilý být podkladem pro zápis skutečností ve smyslu § 200da odst. 4 OSŘ.

Dalším milníkem ve vývoji bylo přijetí zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, který s účinností od 1. 7. 2008 vyčlenil z ObchZ oblast práva přeměn obchodních společností a družstev, která tehdy odpovídala požadavkům komunitárního práva týkající se této problematiky. Tento souhrnný zákon, který byl přijat za účelem implementace Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností do českého právního řádu, se však odklonil od požadavků Třetí a Šesté směrnice. Odchýlení spočívalo zejména v upuštění od podmínky formy notářského zápisu pro projekt přeměny, který byl pouze připojen k notářskému zápisu, jímž se příslušná přeměna schvalovala.⁵⁰ Zákonnost projektu přeměny tedy nebyla notářem osvědčena. V důsledku toho byl nezbytný přezkum platnosti projektu přeměny ze strany rejstříkového soudu jak po formální, tak materiální stránce.⁵¹

Shora uvedená změna byla krokem zpět ve vývoji vztahu mezi notářem a řízením ve věcech obchodního rejstříku. Na druhé straně došlo i k posílení role notářů v oblasti přeshraničních fúzí tím, že byl stanoven požadavek notářského zápisu pro rozhodnutí orgánů právnické osoby, týkající se problematiky zapojení zaměstnanců v příslušné právnické osobě.⁵² Oproti dosavadní právní úpravě přibyla notářům vedle kompetence vydat osvědčení pro české zúčastněné společnosti o tom, že splnily požadavky vyžadované zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev,⁵³ též pravomoc vydat osvědčení o splnění zákonem stanovených požadavků pro zápis přeshraniční fúze do obchodního rejstříku.⁵⁴ Tím byl věcný přezkum přeshraničních fúzí

⁵⁰ Srov. § 16 odst. 2, § 17 odst. 3, § 18 odst. 1, § 21 odst. 4, § 22 odst. 2, § 23 odst. 3, § 133 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev ve znění účinném od 1. 7. 2008 do 31. 12. 2011.

⁵¹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 2. 2010, sp. zn. 7 Cmo 82/2009.

⁵² Srov. § 202 odst. 3 a § 235 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

⁵³ Článek 10 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností a § 208 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

⁵⁴ Článek 11 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností a § 210 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

zcela přesunut do kompetence notářů, kteří tudíž nesli výlučnou odpovědnost za zákonnost tohoto typu přeměny společností.

Z hlediska významu notáře ve vztahu k obchodnímu rejstříku je důležitá další novela, účinná od 1. 1. 2012, provedena zákonem č. 355/2011 Sb.,⁵⁵ na jejímž základě byl do zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev znovu zaveden ve stanovených případech požadavek na formu notářského zápisu pro projekt přeměny, dále byly vymezeny náležitosti na obsah notářského zápisu, jehož přílohou měl být projekt přeměny, a byly upřesněny podmínky vydávání osvědčení notářem pro všechny typy přeshraničních přeměn.

S účinností od 1. 1. 2012 byla do zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev vložena v novém § 23a úprava speciálního notářského zápisu o právním úkonu, ke kterému dochází při přeměnách obchodních společností a družstev. Notář je povinen v něm uvést prohlášení o tom, že projekt přeměny je, či není v souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem osoby zúčastněné na přeměně. Tento speciální typ notářského zápisu o právním úkonu tak na rozdíl od notářského zápisu dle § 62 a násl. NŘ obsahuje výsledek materiálního přezkumu provedeného notářem.⁵⁶

1.5 Období od 1. 1. 2014 do současnosti

Vývoj, popsáný v předešlých kapitolách, byl jakýsi test pro notářský stav, zda obstojí v poskytování služby spočívající v kontrole zákonnosti podkladu, na jehož základě se zapisovaly skutečnosti do obchodního rejstříku. Notářská profese v této zkoušce bez výhrad obstála. Vývoj právní úpravy rejstříkového řízení a činnosti notáře vytvořil prostor pro to, aby notáři mohli poskytovat pro podnikatelské prostředí komplexní právní službu zakončenou samotným zápisem do obchodního rejstříku.

Zásadní průlom ve způsobu zápisů do obchodního rejstříku je spjat s rekonstrukcí občanského práva v ČR, která byla provedena s účinností od 1. 1. 2014 přijetím OZ a ZOK a dalších doprovodných zákonů. V OZ je mimo jiné obsažena obecná úprava

⁵⁵ Zákon č. 355/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁵⁶ Tato právní úprava předcházela současné úpravě obsažené v § 70 a § 70a NŘ, která je založena na stejných principech.

soukromoprávních právnických osob a základní principy fungování veřejných rejstříků, v ZOK je zakotvena hmotněprávní regulace obchodních společností a družstev. ZVR, na něhož v § 120 odst. 2 OZ odkazuje OZ, byl přijat v rámci doprovodné legislativy k rekonstrukci jako *lex specialis* k citovaným zákonům. ZVR obsahuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu všech veřejných rejstříků.⁵⁷ Z pohledu obchodního rejstříku ZVR z velké části přebírá stávající hmotněprávní úpravu v ObchZ a úpravu v OSŘ týkající se rejstříkového řízení, kterou odpovídajícím způsobem modifikuje.⁵⁸ Nadále však zůstává v procesněprávních otázkách subsidiárně použitelný OSŘ a ZZŘS.⁵⁹

ZVR nejen že převzal úpravu v OSŘ týkající se postupu rejstříkového soudu při kontrole zapisovaných skutečností, mají-li podklad v notářském zápisu, ale s účinností od 1. 1. 2014 zavedl možnost, aby notář, který sepsal notářský zápis za účelem zápisu skutečností do veřejného rejstříku a provedl v tomto notářském zápisu odpovídající materiální přezkum, následně vyhodnotil, zda jsou splněny veškeré formální požadavky pro provedení přímého zápisu, takový zápis na žádost osoby oprávněné k podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku přímo provedl.⁶⁰ Tímto došlo k rozšíření registračního principu provádění zápisů do obchodního rejstříku též na činnost notáře,⁶¹ avšak pravomoc k vedení a správě obchodního rejstříku nadále zůstává svěřena výlučně soudům.

⁵⁷ Veřejný rejstřík je pouze ten, kterého za veřejný prohlásí ZVR, a jsou jimi kromě obchodního rejstříku též spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek a rejstřík obecně prospěšných společností (§ 1 odst. 1 ZVR). Notář může provádět přímé zápisy do všech uvedených veřejných rejstříků. V této souvislosti lze zmínit, že veřejné rejstříky nejsou jedinými systémy, které však nemají charakter veřejných rejstříků, do kterých může notář zapisovat. Jedná se o Evidenci skutečných vlastníků, Evidenci svěřenských fondů a v jistém ohledu lze do této oblasti zařadit systémy, které vede, provozuje a spravuje NKČR, a to Rejstřík zástav, Evidenci právních jednání pro případ smrti, Evidenci listin o manželském majetkovém režimu, Seznam prohlášení o určení opatrovníka, Seznam listin o manželském majetkovém režimu.

⁵⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student. s. 471.

⁵⁹ § 120 ZVR. Na otázku, zda lze subsidiárně použít i ZZŘS, resp. zda je ZZŘS předpis upravující občanské soudní řízení, jsou odlišné názory. Kladný závěr srov. HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. s. 378, či WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Op. cit.* s. 472. Opačný názor srov. HAMPEL, Petr. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. s. 332, 333.

⁶⁰ § 108 a násl. ZVR.

⁶¹ WINTEROVÁ Alena, a Alena MACKOVÁ. *Op. cit.* s. 487.

Důvody zavedení přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem byly v zásadě dva. První z nich je odlehčení rejstříkovým soudům od obsáhlé rejstříkové agendy. Druhým důvodem je plošné zefektivnění zápisů do obchodního rejstříku, tj. jednak zjednodušení procesu zápisů, ale také jeho zrychlení, snížení administrativní zátěže spolu se snížením nákladů na založení podnikání. To vše ve svém důsledku zajišťuje snadnější přístup k podnikání a zvýšení kvality podnikatelského prostředí.

V průběhu příprav ZVR se vedly debaty o tom, jak výše zmíněné cíle realizovat. V úvahu připadalo přenesení agendy obchodního rejstříku z rejstříkových soudů na třetí subjekty či rozšíření přístupu do obchodního rejstříku pro třetí subjekty. V diskusi se kromě využití notářů objevily též návrhy na vytvoření speciálního rejstříkového úřadu či zavedení licencovaných registrátorů.⁶² Domnívám se, že zavedení dalšího (alternativního) způsobu zápisu do obchodního rejstříku, kterým došlo ke změně způsobu vedení obchodního rejstříku, kdy se umožnil přístup do všech veřejných rejstříků též notáři, tj. nezávislé a odborně způsobilé osobě, bylo vhodným a správným řešením. Dle mého názoru se v tomto případě jedná o logické vyústění celého vývoje postavení notáře ve vztahu k rejstříkové agendě a o potvrzení jeho vzrůstajícího významu v této oblasti.

V návaznosti na zavedení přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem byl odpovídajícím způsobem novelizován NŘ. Změna se dotkla § 4 NŘ, který za notářskou činnost označuje též mimo jiné provádění zápisů do veřejného rejstříku. Jedná se o zvláštní druh činnosti notáře, která nahradila soudní přezkum a rozhodnutí ve věci zápisu do obchodního rejstříku probíhající v rámci klasického řízení u rejstříkového soudu.

Před nabytím účinnosti ZVR mohly sloužit jako podklad pro zápis navrhovaných skutečností v rámci rejstříkového řízení ve smyslu § 200da odst. 4 OSŘ ve znění účinném do 31. 12. 2013 dva typy notářských zápisů, a sice notářský zápis o právním úkonu ve smyslu § 62 a násl. NŘ či notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby dle § 80a a násl. NŘ. Ustanovení § 108 ZVR zavádí legislativní zkratku „podkladový notářský zápis“, pod kterou jsou zařazeny dva druhy notářských zápisů, a to notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku či notářský zápis o rozhodnutí

⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

orgánu právnické osoby.⁶³ Avšak aby notáři, podobně jako doposud výhradně soudy, mohli provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku na podkladě obou zmíněných notářských zápisů, bylo zapotřebí doplnění stávající úpravy notářského zápisu o právním úkonu tak, aby oba notářské zápisy byly z hlediska rozsahu preventivního přezkumu v nich obsaženého rovnocenné.

Toto doplnění spočívalo v nutnosti začlenit preventivní přezkum do notářského zápisu o právním úkonu, resp. o právním jednání, včetně explicitního vyjádření notáře o výsledku tohoto přezkumu, a to v rozsahu podobném, jako je tomu u notářského zápisu dle § 80a a násl. NŘ. Došlo tedy k novelizaci § 70 NŘ a k přidání nového § 70a NŘ, které rozšiřují náležitosti notářského zápisu o právním jednání, má-li tento notářský zápis být podkladem pro zápis práv nebo skutečností zapisovaných do veřejného rejstříku.

Novela pamatuje též na případy, kdy ke splnění podmínek pro zápis skutečností do veřejného rejstříku dojde až po sepsání podkladového notářského zápisu. Z tohoto důvodu byl do NŘ přidán § 80h, který upravuje zvláštní notářský zápis, ve kterém notář nejdříve osvědčí, že tyto další podmínky pro zápis byly splněny, a až poté provede příslušný zápis.

Rekodifikací soukromého práva došlo i ke změně vymezení obchodního rejstříku, který byl v ObchZ definován jako veřejný seznam. Ve světle současné úpravy by tento popis neobstál, neboť veřejný rejstřík je registrem osob a evidencí údajů o těchto osobách oproti veřejnému seznamu, který je seznamem věcí ve smyslu § 980 a násl. OZ.

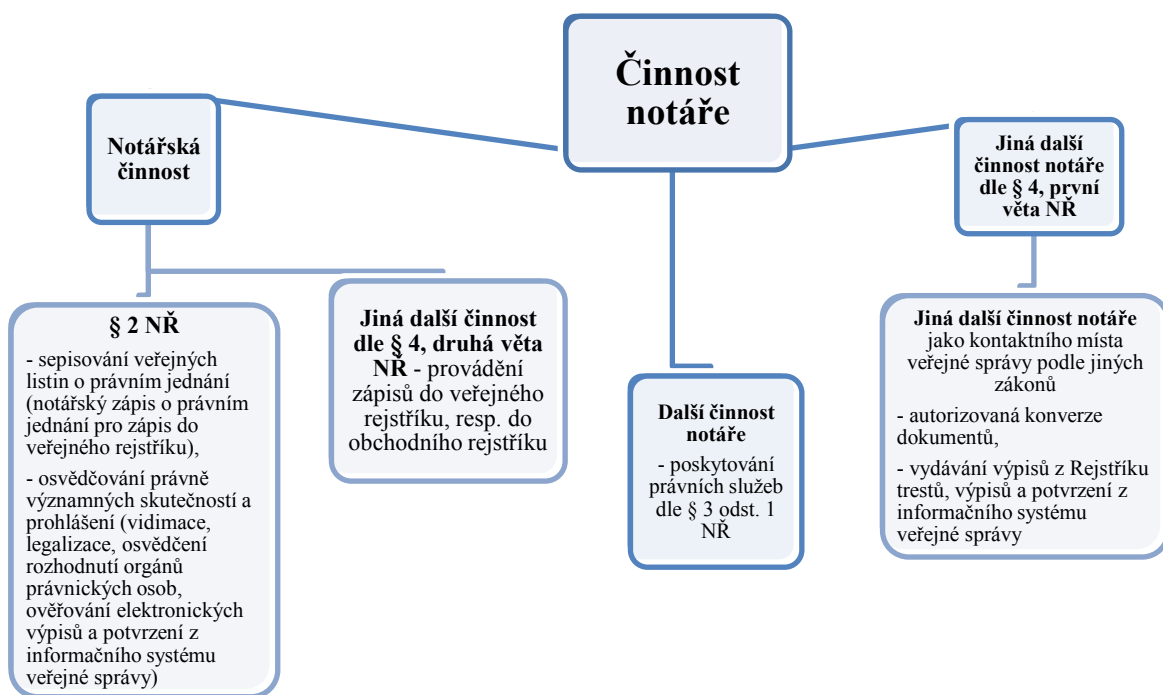
⁶³ Pro účely této práce budou notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby ve smyslu § 80a a násl. NŘ a notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku dle § 62 a násl. NŘ společně označovány pojmem „podkladový notářský zápis“, pokud nebude výslovně uvedeno, že se jedná o jeden z těchto typů notářských zápisů.

2 Podstata přímého zápisu notářem

Pravomoc provádět zápisy do obchodního rejstříku historicky náležela výhradně soudům. ZVR svěřil tuto činnost též notářským úřadům, tj. stala se součástí souboru pravomocí nezbytných k výkonu notářství, které zajišťují fungování činnosti notáře a vykonávání funkce a posláním notáře, a potřebných k výkonu další činnosti stanovené zákonem (např. NŘ, ZVR a ZZŘS), přičemž tento soubor pravomocí je trvale spojen s místem výkonu této činnosti.⁶⁴

Ač to na první pohled nemusí být patrné, institut přímých zápisů prováděných notáři v sobě zahrnuje prakticky veškeré druhy činností, které notáři *de lege lata* vykonávají. Následující schéma zobrazuje dělení činnosti notáře s uvedením příkladů úkonů, které notář v rámci příslušné činnosti vykonává a které jsou příznačné pro zaměření této práce.

Schéma č. 1: Dělení činnosti notáře z pohledu přímých zápisů notářem

Zdroj: Vlastní zpracování.

⁶⁴ § 1 odst. 2 NŘ.

Při sepisování podkladového notářského zápisu (srov. podkapitola 3.1) či notářského zápisu o osvědčení dle § 109 ZVR ve spojení s § 80h NŘ (srov. podkapitola 3.2) je vykonávána tzv. notářská činnost, která je hlavní činností notářství. Ustanovení § 2 NŘ tuto kategorii činností taxativně vymezuje, když legislativní zkratkou „notářská činnost“ souhrnně označuje sepisování veřejných listin o právních jednáních, osvědčování právně významných skutečností a prohlášení, přijímání listin a peněz do notářské úschovy. Do této kategorie patří též vidimace a legalizace, které notář dle potřeby vykonává za účelem vyhotovení kompletních podkladů nezbytných pro provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku.

V případě již samotného provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku se dle § 4 NŘ jedná o výkon jiné činnosti a tato konkrétní činnost je vedle dalších považována za výkon notářské činnosti. Fakt, že NŘ označil na základě právní fikce provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku za notářskou činnost, má své důsledky. Tato činnost musí být prováděna v souladu se všemi zásadami pro výkon notářství (srov. Úvod).

V souvislosti s notářskou činností, tj. v souvislosti s provedením přímého zápisu, je notář ze zákona dále oprávněn poskytovat taxativně vymezené druhy právní pomoci (srov. § 3 odst. 1 NŘ).⁶⁵ Tuto druhou oblast činnosti notáře lze až na specifické výjimky označit za činnost soukromou. Na rozdíl od veřejné činnosti notáře, vymezené v předchozích odstavcích, kdy notář vykonává pravomoci státu, které na něho byly ze zákona přeneseny, má při poskytování soukromé činnosti postavení obdobné jako advokát, resp. je v pozici zástupce klientů. Ve vztahu k notářské činnosti se jedná o doplňkovou činnost, která je poskytována jen v omezeném rozsahu stanoveném zákonem.⁶⁶

Notář je dále oprávněn dle potřeby poskytnout další činnost, ve které má postavení kontaktního místa veřejné správy, a to provést autorizovanou konverzi dokumentů, vydat výpisy z Rejstříku trestů, vydat ověřené výpisy a potvrzení ze zápisů vedených v elektronické podobě v informačních systémech veřejné správy (např. výpis z katastru

⁶⁵ Jedná se zejména o poskytování právních porad, zpracování soukromých listin potřebných k přímému zápisu a provádění právních rozborů.

⁶⁶ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 27–34.

nemovitostí či výpis z obchodního rejstříku).⁶⁷ Avšak za další činnost notáře lze považovat jen vydávání těchto již ověřených výstupů, nikoli jejich ověřování. V případě opatření výstupů z informačního systému veřejné správy ověřovací doložkou, jejíž náležitosti jsou předepsány zákonem č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a změně některých dalších zákonů, se jedná o výkon notářské činnosti dle § 2 NŘ.⁶⁸

Přímý zápis do obchodního rejstříku notářem lze s ohledem na znění příslušných ustanovení ZVR a pro účely této práce vymezit jako zápis navrhovaných skutečností do obchodního rejstříku provedený notářem bez soudní intervence a za pomoci elektronického systému, prostřednictvím něhož na základě dálkového přístupu notář tento zápis provádí, jehož výsledkem je veřejný výstup. Záписy notáři provádějí prostřednictvím aplikace ISVR, jehož uživateli jsou notáři, soudy a veřejnost, a který slouží k ucelenému procesu systému zápisů údajů o fyzických a právnických osobách do všech veřejných rejstříků dle ZVR.⁶⁹

Institut přímých zápisů notáři je doplňující alternativou ke klasickému soudnímu řízení, která nabízí oprávněným osobám pouze možnost, nikoli povinnost obrátit se za předpokladu splnění veškerých podmínek vyžadovaných příslušnými právními předpisy se zápisem navrhované skutečnosti na notáře. Zápis provedený prostřednictvím notáře není povinný, účastníci si na principu dobrovolnosti mohou s ohledem na příslušné okolnosti potřebného zápisu zvolit, zda zápis provede rejstříkový soud či notář. Na druhé straně notář je povinný zápis provést, jsou-li splněny všechny podmínky stanovené zákonem (srov. podkapitola 4.4).⁷⁰

V praxi velmi často dochází k situacím, kdy se v rámci jednotlivých zápisů, týkající se konkrétního subjektu, střídají v provádění příslušných zápisů soud, jakožto orgán veřejné moci, a notář, jakožto soukromoprávní subjekt vykonávající svobodné povolání. Na základě principu delegace pravomocí půjde v obou případech o rozhodnutí orgánu

⁶⁷ BÍLEK, Petr, Op. cit. 43.

⁶⁸ Tamtéž. s. 44.

⁶⁹ Ač právní úprava provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notáři nabyla účinnosti dne 1. 1. 2014, fakticky byla tato činnost notáře vykonávána až od poloviny roku 2015. Tato poměrně dlouhá prodleva byla způsobena problémy souvisejícími se zavedením tohoto nástroje do praxe. Jedním z důvodů byly právě technické obtíže se zprovozněním ISVR.

⁷⁰ § 112 ZVR.

veřejné moci, tedy státu, jen s tím rozdílem, že soud rozhoduje tzv. zápisem ve věci⁷¹ a notář jeho faktickým provedením.⁷² Notářům je v rozsahu výkonu pravomoci provádět přímé zápisy přiznána působnost v oblasti veřejné správy, resp. při provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku vykonávají veřejnou správu.⁷³ Obchodní rejstřík je totiž jedním z agendových informačních systémů veřejné správy. Na notáře se tak vztahují povinnosti stanovené v zákoně č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Jako příklad lze uvést informační povinnost notáře vůči Českému statistickému úřadu či příslušnému rejstříkovému soudu, zjistí-li nesoulad referenčních údajů uvedených v obchodním rejstříku se skutečným stavem.⁷⁴

Co se týká rozsahu delegované pravomoci provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku, je § 108 ZVR poměrně stručný, když pouze stanoví: „*Notář provede zápis (...)*“. Není zde již blíže specifikováno, jaké druhy zápisů je notář oprávněn provádět. Ustanovení § 2 odst. 2 ZVR zavedl legislativní zkratku „zápis“ pro pojmy „zápis“, „změnu“ či „výmaz“. I přesto, že se o zmíněné legislativní zkratce hovoří v souvislosti s rejstříkovým soudem, postrádalo by smysl, kdyby notář nemohl provádět veškeré typy zápisů, tj. prvozápisy, změny i výmazy nejen konkrétních skutečností, ale též zápisy týkající se existence zapsaných právnických osob (vznik a zánik jejich právní osobnosti). Tento názor rovněž dokládá znění § 70 NŘ, týkající se jednoho z typů podkladového notářského zápisu, když výslovně hovoří o prvozápisu, změně, či výmazu skutečností.⁷⁵ Nelze tedy než souhlasit se závěrem, ke kterému se přiklání též odborná veřejnost, že na základě principu delegace pravomoci mohou notáři provádět zápisy ve všech zmíněných případech.⁷⁶

S rozsahem pravomoci provádět přímé zápisy je spjata otázka, co vše může notář svými zápisy do obchodního rejstříku zapsat. Předmětem přímého zápisu notářem do obchodního rejstříku mohou být osoby, o kterých to stanoví zákon, dále zákonem

⁷¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2778/2013.

⁷² HAMPEL, Petr. Op cit. s. 313, 314.

⁷³ § 2 písm. c) zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech.

⁷⁴ § 5 odst. 2 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech.

⁷⁵ V této práci bude nadále používán pro prvozápis, změnu či výmaz souhrnný pojem „zápis“, pokud nebude výslovně uvedeno, že se jedná pouze o konkrétní typ zápisu.

⁷⁶ Srov. např. HAMPEL, Petr. Op. cit. s. 314, 315.

vymezené skutečnosti a údaje týkající se těchto osob a v neposlední řadě též listiny, které se vkládají do sbírky listin, eventuálně do elektronického soudního spisu.⁷⁷ Výčet předmětů zápisu je totožný jak pro notáře, tak pro soudy, liší se až svým rozsahem.

Co se týká okruhu subjektů a skutečností týkajících se těchto osob, jejichž zápis, změnu či výmaz může notář provést, ZVR neupravuje speciálně pro notáře výčet subjektů, proto se vychází z obecné právní úpravy. Ve smyslu § 42 ZVR se do obchodního rejstříku zapisují následující subjekty:

- a) obchodní společnosti (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost) a družstva,
- b) fyzické osoby,
 1. které jsou podnikateli, mají bydliště v České republice a požádají o zápis, a
 2. uvedené v § 43, které podnikají na území České republiky a požádají o zápis,
- a
- c) další osoby, stanoví-li povinnost jejich zápisu ZVR či jiný zákon.

Pravomoc notáře provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku se však nevztahuje na všechny subjekty uvedené v § 42 ZVR. V případě subjektů uvedených v § 42 písm. a) ZVR lze zápis provést prostřednictvím notáře bez omezení. Do této kategorie též spadají evropské formy společností, a to evropská družstevní společnost,⁷⁸ evropské hospodářské zájmové sdružení⁷⁹ a evropská společnost.⁸⁰

Ustanovení § 42 písm. b) ZVR vymezuje fyzické osoby, jejichž zápis ZVR umožňuje a které se do obchodního rejstříku zapisují dobrovolně (vyjma povinného zápisu fyzické osoby dle § 45 ZVR). U této skupiny osob není z podstaty fungování přímých zápisů prováděných notáři možné, aby notář prováděl zápisy týkající se těchto subjektů. Je prakticky nemožné, aby byl naplněn hned první předpoklad přímého zápisu notářem, kterým je existence podkladového notářského zápisu. Notářský zápis o rozhodnutí orgánu

⁷⁷ ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice. s. 128.

⁷⁸ § 10 zákona č. 307/2006 Sb. o evropské družstevní společnosti.

⁷⁹ § 3 zákona č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

⁸⁰ § 7 zákona č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

právnícké osoby je vyloučen sám o sobě. Povaha fyzické osoby, jakožto subjektu práva, též eliminuje notářský zápis o právním jednání, které by zakládalo, měnilo či rušilo zapsané skutečnosti a údaje týkající se těchto osob.

V případě subjektů, které zahrnuje § 42 písm. c) ZVR, není situace tak jednoznačná jako u výše zmíněných skupin. Do tohoto okruhu spadají například státní či národní podniky nebo subjekty zřizované na základě zákona. Většina zápisů týkajících se těchto subjektů, jsou povahou deklaratorní (srov. podkapitola 5.1), a proto jsou z pravomoci notáře ze své podstaty vyloučeny.⁸¹

Na tomto místě je vhodné ještě zmínit, jaké skutečnosti o příslušných subjektech notář zapisuje do obchodního rejstříku. Do obchodního rejstříku se zapisují obecné skutečnosti týkající se osob zapisovaných do všech veřejných rejstříků (§ 25, § 55 až § 61, § 65 ZVR) a tzv. zvláštní (doplňující) skutečnosti, které se zapisují jen u daných typů osob zapisovaných do obchodního rejstříku, vymezené v § 48 až § 51 ZVR. Nadto lze do obchodního rejstříku zapsat dle § 25 odst. 1 písm. j) ZVR skutečnosti, jejichž zápis je uložen jiným (zvláštním) zákonem, či další důležité údaje, na které se sice nevztahuje zákonná povinnost na jejich zápis, avšak návrhvatel má na tomto zápisu právní zájem.

V rámci provádění příslušného zápisu zakládají zapisované osoby prostřednictvím notáře zákonem předepsané listiny do sbírky listin,⁸² která je součástí obchodního rejstříku, a do elektronického soudního spisu jsou skrze notáře vkládány další přílohy vyžadované pro zápis příslušnými právními předpisy (srov. podkapitola 4.5).

⁸¹ HAMPEL, Petr. Op. cit. s. 314, 315.

⁸² § 66 a § 67 ZVR.

3 Předpoklady přímého zápisu notářem

Aby mohl notář vykonávat notářskou činnost spočívající v provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku, je zapotřebí, aby byly splněny určité zákonem stanovené podmínky. Ustanovení § 108 ZVR vymezuje základní předpoklady pro zápis skutečností do obchodního rejstříku prostřednictvím notáře, kterými zjednodušeně řečeno jsou:

- a) podání žádosti osobou aktivně legitimovanou k podání návrhu na zahájení rejstříkového řízení (srov. podkapitola 4.1);
- b) existence podkladového notářského zápisu;
- c) pozitivní vyjádření notáře, které je součástí podkladového notářského zápisu, o legalitě obsahu podkladového notářského zápisu;
- d) předložení veškerých listin vyžadovaných právními předpisy pro zápis do obchodního rejstříku či pro založení do sbírky listin, které prokazují splnění zákonných podmínek či formalit stanovených pro zápis.

Další podmínky pro přípustnost provedení zápisu prostřednictvím notáře lze nalézt v § 109 ZVR, který upravuje zvláštní druh notářského zápisu, a to notářský zápis o osvědčení právních jednání či splnění požadavků pro zápis, která mohla být uskutečněna či splněna až po sepsání podkladového notářského zápisu (dále jen jako „notářský zápis o osvědčení“), neboť doplnění dalších podkladů pro zápis nemohlo být předmětem osvědčení v podkladovém notářském zápisu. Ustanovení § 110 ZVR vymezuje podmínku týkající se příslušnosti k provedení přímého zápisu notářem (srov. podkapitola 4.2).

3.1 Podkladový notářský zápis

Hlavním předpokladem, bez kterého je provedení přímého zápisu notářem nemožné a od kterého se prakticky odvíjí další kroky celého procesu, je sepsání podkladového notářského zápisu, kterým může být buď notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku či notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby.⁸³ Dalším předpokladem pro zápis je výslovné pozitivní vyjádření notáře k legalitě obsahu

⁸³ § 108 písm. a) ZVR.

notářského zápisu.⁸⁴ Tato zvláštní náležitost je podrobněji upravena v ustanoveních příslušného typu notářského zápisu.⁸⁵

Právní řád ČR rozeznává dva druhy listin, a to listinu veřejnou, tj. „*listinu vydanou orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listinu, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon*“,⁸⁶ a listinu soukromou, tj. všechny další listiny. Požaduje-li zákon pro určité právní jednání či rozhodnutí orgánu právnické osoby formu veřejné listiny, či má-li být daná skutečnost osvědčena veřejnou listinou, rozumí se touto listinou notářský zápis, kterému hodnotu veřejné listiny přiznává přímo zákon (např. NŘ, OZ).⁸⁷ Notář pak ve smyslu § 2 NŘ vykonává notářskou činnost spočívající v sepisování veřejných listin o právních úkonech nebo v osvědčování právně významných skutečností a prohlášení.

V případě podkladového notářského zápisu notář tedy sepisuje veřejnou listinu, jejíž obsah se považuje za správný a pravdivý, dokud není prokázán opak.⁸⁸ Stát tímto způsobem vnesl do této činnosti notáře veřejnou víru, tj. elementární náležitost každé veřejné listiny, který ji následně při uplatňování svých pravomocí přenáší na konkrétní právní jednání či na rozhodnutí orgánu právnické osoby, a tím je *de facto* verifikuje. Notář při sepisování podkladových notářských zápisů působí jako tzv. garant zákonnosti, tj. zaručuje soulad právního jednání či osvědčované skutečnosti s právními předpisy a dalšími závaznými dokumenty (např. zakladatelské právní jednání právnické osoby).

Výklad podmínky existence podkladového notářského zápisu se s ohledem na notářskou praxi postupem času extenzivně vyvíjel. Ze současného gramatického znění § 108 písm. a) ZVR lze usuzovat, že notář může zapsat jen ty skutečnosti, které explicitně vyplývají z rozhodnutí či právního jednání, o němž je sepsán podkladový notářský zápis. Tato rigorózní interpretace byla poměrně brzy překonána výkladem, že pokud

⁸⁴ § 108 písm. b) ZVR.

⁸⁵ V § 70 a § 70a NŘ je tato podmínka upravena pro notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku a v § 80a a § 80b NŘ je specifikována pro notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby.

⁸⁶ § 567 OZ.

⁸⁷ § 134 OSŘ, § 3026 odst. 2 OZ, § 776 odst. 2 ZOK ve spojení s § 6 NŘ, který označuje za veřejné listiny notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření, jestliže splňují náležitosti stanovené pro ně NŘ a který pro tento výčet zavádí legislativní zkratku „notářské listiny“.

⁸⁸ § 568 odst. 1 OZ.

podkladový notářský zápis obsahuje rozhodnutí, které podmiňuje určité právní jednání (např. souhlas s převodem obchodního podílu a následná smlouva o převodu tohoto podílu), může být takto podmíněná skutečnost na základě takového podkladového notářského zápisu zapsána do obchodního rejstříku notářem.⁸⁹

Tento extenzivní výklad předmětného ustanovení byl odborníky i praxí dále rozšiřován až do fáze, kdy notář zapíše nejen skutečnosti mající výslovně poklad v notářském zápisu, ale též skutečnosti, které v rámci preventivního hmotněprávního přezkumu, provedeného před či v průběhu sepisu podkladového notářského zápisu, měl možnost náležitým způsobem posoudit.

Popsaný vývoj ve výkladu komentovaného ustanovení lze označit za postup *lege artis*, což ostatně potvrzuje zákon č. 33/2020 Sb.,⁹⁰ který mimo jiné novelizoval § 80a odst. 1 NŘ ve spojení s § 108 písm. a) ZVR, který s účinností od 1. 1. 2021 výslovně stanoví, že zapisované skutečnosti nemusí mít podklad v příslušném notářském zápisu, ale postačí, že je notář v rámci provedeného přezkumu splnění předpokladů pro sepsání podkladového notářského zápisu posoudil.

Je důležité zmínit, že o určitých skutečnostech nelze sepsat podkladový notářský zápis, neboť některé skutečnosti nastávají jinak než na základě určitého právního jednání či z rozhodnutí orgánu právnické osoby, a nelze je tím pádem osvědčit notářským zápisem.⁹¹ Tyto skutečnosti notář nemůže do obchodního rejstříku zapsat, neboť chybí podmínka podkladového notářského zápisu. To však neplatí v případech, kdy lze tyto skutečnosti určitým způsobem obsáhnout do podkladového notářského zápisu (např. konstatováním této skutečnosti v notářském zápisu), pokud má předmětná skutečnost spojitost s předpoklady pro sepsání podkladového notářského zápisu, které je notář povinen posoudit. V souladu s výše řečeným lze v této situaci provést zápis těchto skutečností, neboť je notář v rámci sepisu notářského zápisu musel v určitém okamžiku vzít v potaz a materiálně vyhodnotit.

⁸⁹ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. s. 367. či BÍLEK, Petr. Op. cit. 422.

⁹⁰ Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

⁹¹ Jako příklad lze uvést skončení funkčního období členů orgánu právnické osoby uplynutím času. Avšak výmaz členů, kterým takto skočilo funkční období, lze zapsat v souvislosti s volbou nových členů, přičemž toto rozhodnutí o volbě je osvědčeno podkladovým notářským zápisem.

Z výše uvedeného vyplývá, že notář činností spočívající v provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku v žádném případě nenahrazuje rejstříkové řízení, spíše doplňuje a alternuje činnost soudů v rejstříkové agendě. Na druhé straně je v určitých případech možné zápis, ať už provedený soudem či notářem, uskutečnit výhradně na podkladě notářského zápisu.⁹² Soudy nadále provádějí zápisy do obchodního rejstříku ve všech případech.

Notář může provést na žádost oprávněné osoby zápis týkající se evropských forem společností či jejich přeměn do obchodního rejstříku na podkladě jiné veřejné listiny, než kterou je notářský zápis. Tyto listiny, jejichž sepsání je ve výlučné pravomoci notářů a jejichž mandatorní náležitosti jsou upraveny příslušnými zvláštními zákony,⁹³ které je prohlašují za veřejné, se označují jako „osvědčení“.⁹⁴ Ač se označením nejedná o další typy podkladového notářského zápisu, plní tato osvědčení obdobnou funkci. Notář v těchto osvědčeních vyhodnocuje splnění veškerých požadavků předepsaných příslušnými právními předpisy pro zápis těchto forem právnických osob do obchodního rejstříku.⁹⁵ Notář postupuje při provádění zápisu na základě těchto osvědčení obdobně jako při zápisu na základě podkladových notářských zápisů a dalších podkladových listin vyžadovaných zákonem.

3.1.1 Notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku

Aby mohl být notářský zápis o právním jednání dostatečným pokladem pro zápis skutečností do obchodního rejstříku ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR, musí obsahovat jak obecné náležitosti vymezené v § 63 odst. 1 NŘ pro všechny notářské zápisy o právním jednání, tak zvláštní náležitosti stanovené v § 70 a § 70a NŘ, které povyšují „běžný“ notářský zápis o právním jednání na podkladový notářský zápis pro zápis práv či skutečností zapisovaných do veřejného rejstříku (dále v této kapitole také jako „notářský zápis“).

⁹² Např. zápis týkající se změny obchodní firmy či zápis údaje o podřízení společnosti ZOK.

⁹³ Zákon č. 627/2004 Sb., o Evropské společnosti, zákon č. 307/2006 Sb., o Evropské družstevní společnosti a zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

⁹⁴ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 367.

⁹⁵ Tamtéž.

Smyslem § 70 a § 70a NŘ je zajistit v notářském zápisu na základě provedeného preventivního přezkumu explicitně vyjádřenou garanci notáře toho, že právní jednání, které má sloužit jako podklad pro zápis, splňuje veškeré požadavky na něj kladené.⁹⁶ Nejedná se o nový zvláštní typ notářského zápisu, pouze se rozšířily povinné náležitosti notářského zápisu o právním jednání za účelem, aby byl způsobilým podkladem pro zápis skutečností do obchodního rejstříku.

Ustanovení § 70 NŘ stanovuje pro podkladový notářský zápis o právním jednání, aby notář nad rámec obecných náležitostí předepsaných pro všechny notářské zápisy o právním jednání uvedl vyjádření o předpokladech pro sepsání tohoto notářského zápisu, jehož obsahové náležitosti stanoví § 70a NŘ, který konkretizuje § 108 písm. b) ZVR.

Ustanovení § 70a odst. 1 NŘ vymezuje jednotlivé části vyjádření notáře k zákonnosti právního jednání a ke splnění podmínek vyžadovaných pro sepsání notářského zápisu a pro následný přímý zápis. Notář je povinen se vyjádřit k souladu právního jednání s právními předpisy a dalšími dokumenty, dále ke splnění náležitostí a podmínek pro přímý zápis a splnění formalit stanovených pro právní jednání a zápis. Tento zákonný výčet vyjadřuje nejen předpoklady pro sepsání notářského zápisu, ale též náležitosti samotného právního jednání, o kterém je notářský zápis pořizován. Navíc tento výčet udává základní vodítko pro notáře, v jakém rozsahu je nezbytné provést preventivní přezkum v rámci sepsání notářského zápisu, případně před provedením samotného přímého zápisu. Je to návod pro notáře, jaké kroky musí učinit v procesu hodnocení splnění veškerých předpokladů vyžadovaných pro to, aby mohl příslušný zápis následně provést.

Co se týká formulace vyjádření notáře, je plně dostačující za předpokladu, že se jedná o kladné vyjádření (srov. podkapitola 3.1.3), pokud notář do notářského zápisu⁹⁷ pouze opíše text znění § 70a odst. 1 NŘ, kromě slova „případně“ uvedeného v písm. a) tohoto ustanovení (viz níže). Nemá povinnost prohlášení jakkoli odůvodňovat, ani uvádět bližší popis formalit či vyjmenovat konkrétní právní předpisy či další dokumenty, se kterými je právní jednání v souladu.

⁹⁶ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 344.

⁹⁷ Vyjádření musí být součástí notářského zápisu.

Z ustanovení § 70a odst. 1 písm. a) NŘ vyplývá, že notář v této části svého prohlášení hodnotí:

- a) Soulad právního jednání s právními předpisy, tak jako je tomu u ostatních notářských zápisů ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) NŘ. Notář v tomto případě *a contrario* výslovně vyjadřuje, že nedošlo k odmítnutí sepisu notářského zápisu z důvodu, že by odporoval zákonu či dalším obecně závazným předpisům.
- b) Soulad právního jednání s dalšími dokumenty, které jsou vyžadovány zvláštním právním předpisem. Bude se jednat o soukromé listiny zachycující akty právnické osoby (např. její zakladatelské dokumenty). Notář však nejdříve musí posoudit, zda vůbec existuje nějaký dokument, který by podmiňoval dané právní jednání, a až následně vyhodnotit soulad právního jednání, o kterém je sepsován notářský zápis, s příslušnými listinami. V tomto případě se domnívám, že nelze do vyjádření použít doslovný přepis ustanovení § 70a odst. 1 písm. a) NŘ. Uvedení slova „případně“ by mohlo totiž evokovat, že se notář nezabýval existencí dokumentů, které by mohly podmiňovat právní jednání, natož že provedl přezkum jejich souladu se zamýšleným právním jednáním.

Dle § 70a písm. b) NŘ se notář vyjadřuje ke splnění náležitostí a podmínek stanovených zvláštním právním předpisem (např. ZVR, OZ) pro zápis skutečností do obchodního rejstříku. Nejedná se však vždy o povinnou část vyjádření notáře o splnění požadavků pro sepsání notářského zápisu o právním jednání, jelikož pro některá právní jednání nejsou zákonem předepsané speciální náležitosti, ke kterým by se měl notář ve smyslu tohoto ustanovení vyjadřovat.⁹⁸

Komentář uvádí, že požadavek obsažený v § 70a písm. b) NŘ je nadbytečný, neboť je již zahrnut v rámci náležitosti souladu právního jednání s právními předpisy, a to jak ve smyslu § 70a písm. a) NŘ, tak s ohledem na obecný požadavek stanovený v § 53 odst. 1 písm. a) NŘ.⁹⁹ S tímto názorem se neztotožňuji, neboť je zde tento požadavek zmíněn v souvislosti se samotným přímým zápisem a s předpoklady pro něj stanovenými (na rozdíl od § 70a písm. a) NŘ, kde se hovoří pouze o právním jednání, o němž má být

⁹⁸ HAMPEL, Petr. Op. cit. s. 317.

⁹⁹ BÍLEK, Petr, Op. cit. s. 357.

notářský zápis sepsán), a zároveň je zdůrazněn odkaz na speciální právní úpravu. Domnívám se, že je to plně v souladu se smyslem a účelem § 70a NŘ, jehož obsáhlá textace má notáře vést v celém procesu přezkumu podmínek pro zápis tak, aby určité kroky nebyly opomenuty,¹⁰⁰ tj. je to především ve prospěch účastníků, aby jim byla poskytnuta bezvadná komplexní služba ze strany notáře.

Další a poslední část vyjádření notáře (nikoli povinná za všech okolností) ve smyslu § 70a odst. 1 písm. c) NŘ je prohlášení o splnění a doložení formalit, které jsou předepsány zvláštním právním předpisem (např. ZVR, OZ, ZOK) jak pro právní jednání, tak pro následný přímý zápis do obchodního rejstříku. Obsah tohoto ustanovení vychází z úpravy pro rozhodnutí orgánu právnické osoby dle § 80a NŘ, tj. tyto formality jsou předepsány spíše pro rozhodování orgánu právnické osoby.¹⁰¹ V případě notářského zápisu o právním jednání se jedná o splnění těch formalit, resp. doložení jejich splnění, které nejsou součástí právního jednání, o kterém je sepsován notářský zápis, ale které je zapotřebí učinit zvláště například doložením jejich splnění předložením listin.¹⁰² Je důležité zdůraznit, že se jedná o posuzování formalit, které objektivně mohly být splněny před sepisem notářského zápisu.¹⁰³ Pokud by notář do této části vyjádření bral v potaz i formality, které lze splnit až po sepsání notářského zápisu, jeho prohlášení by muselo být formulováno s odkládací podmínkou, resp. s výhradou spočívající ve splnění příslušného požadavku, a nejednalo by se tak o podkladový notářský zápis ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR. Splnění formalit pro právní jednání a pro přímý zápis ve smyslu § 70a odst. 1 písm. c) NŘ je důležité odlišovat od splnění požadavků pro zápis do obchodního rejstříku ve smyslu § 109 ZVR (srov. podkapitola 3.2), které mohou objektivně nastat až po sepsání podkladového notářského zápisu.

¹⁰⁰ Jako příklad lze uvést zápis obchodní firmy, tj. názvu zapisované právnické osoby. V souladu s § 70a odst. 1 písm. b) NŘ notář přezkoumává, zda obchodní firma není zaměnitelná a nepůsobí klamavě ve smyslu § 424 OZ. Prakticky tuto kontrolu provádí tzv. lustrací navrhovaného názvu právnické osoby v obchodním rejstříku, kde porovná podobné či stejné názvy již existujících subjektů, včetně jejich fonetického znění.

¹⁰¹ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 357, 358.

¹⁰² KOŽIAK, Jaromír, David VLÁČIL a Radek RUBAN. Op cit. s. 262.

¹⁰³ Příklad formality, která musí být splněna pro právní jednání, je předložení výpisu z obchodního rejstříku, který prokazuje, že účastník notářského zápisu je jediným společníkem příslušné obchodní společnosti. V případě, že sídlo právnické osoby je v právním jednání ve formě notářského zápisu určeno konkrétní adresou sídla, je dle § 14 ZVR formalitou, která musí být splněna a doložena pro zápis do obchodního rejstříku ještě před sepisem notářského zápisu pro zápis, doložení právního důvodu užívání prostor, v nichž má být umístěno sídlo právnické osoby.

Spojka „nebo“ uvozující písm. b) a c) § 70a odst. 1 NŘ budí dojem, že požadavek pod písm. c) je alternativní k písm. b), či dokonce k písm. a). Avšak bezesporu se jedná o legislativní chybu, neboť je zřejmé, že spojka „nebo“ zde má být vykládána ve významu slučovacím, nikoli vylučovacím. Někteří odborníci tuto část prohlášení notáře považují za fakultativní.¹⁰⁴ Je to zejména z logického důvodu, že ne v každém případě bude nutné dokládat splnění některých dalších formalit, které zahrnuje § 70a odst. 1 písm. c) NŘ. S tím je spjata otázka, v jakém rozsahu má notář uvést do notářského zápisu prohlášení ve smyslu § 70a odst. 1 písm. c) NŘ. Domnívám se, že i pro účely případné odpovědnosti notáře za provedení zápisu, není vhodné část prohlášení předepsanou v § 70a odst. 1 písm. c) NŘ zcela vynechat. Spíše bych volila variantu ve formě konstatování, že v případě sepsání notářského zápisu nebylo potřeba splnění dalších formalit.

Ustanovení § 70a odst. 3 a 4 NŘ stanovuje postup, jaké kroky má notář učinit v případě, když nebudou splněny předpoklady (byť jen některý z nich) pro sepsání notářského zápisu o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku. Svým způsobem se jedná o speciální a rozšiřující ustanovení k § 53 odst. 1 písm. a) NŘ, podle kterého notář odmítne sepsat notářský zápis (kromě případů uvedených právě v *lex specialis* § 70a odst. 3 NŘ), pokud na základě preventivního přezkumu dospěje k názoru, že právní jednání je v rozporu s příslušnými právními předpisy.

Vzhledem ke skutečnosti, že před sepsáním každého notářského zápisu o právním jednání provádí notář preventivní přezkum, jehož výsledek se projeví v sepisu, či odmítnutí provedení notářského úkonu, nelze proti vůli notáře pořídit tento zápis, na rozdíl od rozhodnutí, které je osvědčováno dle § 80a a násl. NŘ, které se činí nezávazně na vůli notáře, ten pouze může a v situaci dle § 80e NŘ je povinen poučit o určitém rozporu, avšak je zcela na vůli orgánu právnické osoby, zda předmětné jednání, resp. rozhodnutí učiní.¹⁰⁵

Právní názor notáře provedený na základě preventivního přezkumu nemusí být vždy správný. Pro případy, kdy je pro právní jednání vyžadována obligatorně forma notářského zápisu, by tento chybný názor notáře, na jehož základě by notář odmítl sepsat příslušný notářský zápis, měl neblahé důsledky. Z tohoto důvodu obsahuje § 70a odst. 3 NŘ

¹⁰⁴ Srov. např. HAMPEL, Petr. Op. cit. s. 317.

¹⁰⁵ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 346.

speciální právní úprava, podle které není notář oprávněn odmítnout sepsat notářský zápis o právním jednání, budou-li všichni účastníci na sepsání i přes poučení nadále trvat. Tento notářský zápis pak lze spolu s návrhem na zápis předložit soudu, který o něm bude rozhodovat postupem dle § 78 ZVR. Koneckonců jedině soud *de lege lata* může autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech osoby.¹⁰⁶

Pokud není některý z předpokladů pro sepsání podkladového notářského zápisu splněn, je notář v každém případě povinen účastníky o této skutečnosti poučit, přičemž forma tohoto poučení není stanovena. Avšak pro účely možné odpovědnosti notáře se lze domnívat, že v praxi se takové poučení bude činit písemně, například ve formě záznamu do spisu. Po řádném poučení ze strany notáře mohou nastat následující varianty:

- a) Účastníci již nadále nebudou trvat na sepsání notářského zápisu. K sepsání podkladového notářského zápisu tedy nedojde.
- b) Účastníci dodatečně nedostatek odstraní (pokud je odstranitelný), například tím, že doloží splnění skutečností předložením listin, které dokládají splnění chybějící podmínky. Notář následně sepíše podkladový notářský zápis.
- c) Všichni účastníci i přes poučení budou na sepsání notářského zápisu trvat. Notář není oprávněn sepsání notářského zápisu odmítnout, nýbrž je povinen takový zápis sepsat, avšak s tzv. výhradou neboli s doložkou o nesplnění všech zákonných podmínek.¹⁰⁷ Tato výhrada se stane součástí, v tomto případě negativního prohlášení notáře o splnění předpokladů pro sepsání notářského zápisu. Na rozdíl od kladného vyjádření, které postačí uvést v obecném znění, musí být tato výhrada odůvodněna. Notář je povinen uvést, že i přes poučení o nesplnění vyžadovaných předpokladů, všichni účastníci trvají na sepsání notářského zápisu, dále je povinen zdůvodnit, v čem spatřuje nesoulad s právními předpisy, případně s dalšími dokumenty vyžadovanými zvláštním právním předpisem, či jaké náležitosti, podmínky a případně formality pro zápis do obchodního rejstříku stanovené zvláštním právním předpisem nebyly naplněny, případně doloženy.¹⁰⁸ Notářský zápis s výhradou nelze již z podstaty negativního

¹⁰⁶ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 347.

¹⁰⁷ HAMPEL, Petr. Op. cit. s. 324.

¹⁰⁸ § 70a odst. 3 NŘ.

vyjádření o nesplnění předepsaných podmínek použit jako podkladový notářský zápis, neboť již nesplňuje veškeré požadavky kladené na hodnotu a kvalitu podkladového notářského zápisu ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR.

- d) Pokud účastníci nepředložili notáři písemnosti, které dokládají splnění předpokladů pro sepsání podkladového notářského zápisu, notář odmítne dle § 70a odst. 4 NŘ takový zápis sepsat. To se netýká listin, které si notář může vyhotovit sám (např. výpis z obchodního rejstříku či z katastru nemovitostí) na náklady účastníků, tj. neměl by trvat na předložení těchto listin účastníky.¹⁰⁹

3.1.2 Notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby

Jako druhý z možných podkladových notářských zápisů, na jehož základě může notář provést příslušný zápis do obchodního rejstříku, je notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby (dále v této kapitole také jako „notářský zápis“). Tento typ notářského zápisu je upraven v § 80a až § 80f NŘ, přiměřeně lze použít § 64 až § 69 NŘ upravující notářský zápis o právním jednání (nikoli však § 70 a § 70a NŘ).

Ustanovení, upravující tento notářský zápis, taxativně a kogentně vymezují jednak případy, kdy je vyžadováno osvědčení rozhodnutí právnické osoby, dále stanovují postup notáře při tomto osvědčování, podmínky pro sepsání notářského zápisu a jeho obsah předepsáním jeho povinných náležitostí. V neposlední řadě vymezují povinnosti jak pro sepisujícího notáře, tak pro zúčastněnou právnickou osobu.

Základní podmínkou pro sepsání tohoto notářského zápisu je, že se musí jednat o rozhodnutí kolektivního orgánu právnické osoby, které se formuje hlasováním v průběhu zasedání či jednání tohoto orgánu.¹¹⁰ V žádném případě nelze osvědčit tímto notářským zápisem rozhodnutí individuálního orgánu.¹¹¹ Zároveň musí jít o rozhodnutí orgánu již existující právnické osoby nebo o rozhodnutí ustavujícího orgánu zakládané právnické osoby ve smyslu § 80g NŘ, o němž je pojednáno níže.

¹⁰⁹ Srov. § 9 odst. 2 zákona č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby.

¹¹⁰ § 80b NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹¹ Typicky jediný společník vykonávající působnost valné hromady obchodní společnosti. V těchto případech lze sepsat notářský zápis o právním jednání dle § 62 a násl. NŘ.

Současná právní úprava neumožňuje osvědčit tímto způsobem rozhodnutí přijaté mimo zasedání orgánu právnické osoby, tedy rozhodnutí přijaté formou *per rollam*. Novelou, provedenou zákonem č. 33/2020 Sb., budou s účinností od 1. 1. 2021 zavedeny dva zvláštní typy notářského zápisu, a to zvláštní notářský zápis o právním jednání, kterým bude notářský zápis o návrhu rozhodnutí, které má být přijato mimo zasedání orgánu právnické osoby, a zvláštní notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby, označený jako notářský zápis o rozhodování mimo zasedání orgánu právnické osoby,¹¹² přičemž tyto dva notářské zápisy představují dvě fáze notářského ověření v rozhodování mimo zasedání orgánu právnické osoby, které na sebe navazují.

V první řadě bude na žádost osoby oprávněné svolat valnou hromadu společnosti sepsán notářský zápis o návrhu rozhodnutí, jehož předmětem bude pouze návrh rozhodnutí, o kterém má být následně *per rollam* hlasováno. Podmínkou sepsu tohoto notářského zápisu je přípustnost této formy hlasování, v opačném případě je notář povinen sepsání tohoto notářského zápisu odmítnout. Mezi nejdůležitější obsahové náležitosti tohoto typu zápisu¹¹³ patří uvedení návrhu rozhodnutí valné hromady¹¹⁴ a vyjádření notáře k zákonnosti navrhovaného rozhodnutí, resp. že je v souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem právnické osoby a že splňuje náležitosti a podmínky stanovené ZVR pro zápis do obchodního rejstříku.¹¹⁵

Kopie notářského zápisu o návrhu rozhodnutí musí být následně rozeslána všem společníkům k vyjádření.¹¹⁶ Všechna vyjádření spolu s dalšími podklady nezbytnými k posouzení ze strany notáře, zda bylo předmětné rozhodnutí přijato v souladu se zákonem a zakladatelským dokumentem právnické osoby, předloží osoba oprávněna svolat valnou hromadu společnosti notáři.¹¹⁷ Na základě žádosti této osoby notář vyhotoví druhý notářský zápis o rozhodování *per rollam*, který musí obsahovat zvláštní náležitosti

¹¹² 80gb odst. 2 NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹³ Srov. § 80gc NŘ odst. 2 ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹⁴ § 80gc odst. 2 písm. f) NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹⁵ § 80gc odst. 2 písm. g) NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹⁶ § 175 odst. 3 ZOK ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

stanovené zákonem,¹¹⁸ z nichž nejpodstatnější je osvědčení, zda byl návrh rozhodnutí přijat v souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem právnické osoby.¹¹⁹

Zákon č. 33/2020 Sb. zavádí ještě další nový druh notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby, a to notářský zápis o souhlasu s navrhovaným rozhodnutím uděleném mimo zasedání orgánu právnické osoby.¹²⁰ Novela reaguje na nové znění § 174 ZOK, účinné od 1. 1. 2021, které umožňuje v případech uvedených v § 171 odst. 2 ZOK výkon hlasovacího práva po zasedání orgánu právnické osoby těm společníkům, kteří se nemohou zasedání valné hromady účastnit.¹²¹

V tomto případě se právnická osoba (opětovně) obrátí na notáře s žádostí o sepis notářského zápisu dle § 80ga NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021. Obsahové náležitosti tohoto zápisu jsou předepsány s ohledem na fakt, že obsah návrhu rozhodnutí a jeho soulad s právními předpisy a zakladatelským dokumentem právnické osoby byl posouzen již v rámci sepisu notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby dle § 80a a násl. NŘ. V notářském zápisu ve smyslu § 80ga NŘ notář uvede mimo jiné údaje identifikující notářský zápis pořízený dle § 80a a násl. NŘ, který osvědčuje rozhodnutí, k němuž je dodatečně udělován souhlas mimo zasedání orgánu.¹²² Dále se notář vyjádří k tomu, zda byly souhlasy vysloveny řádným způsobem ve smyslu § 174 ZOK ve znění účinném od 1. 1. 2021¹²³ a zda a jaké rozhodnutí bylo po započtení souhlasů udělených mimo zasedání valné hromady přijato.¹²⁴

Podmínkou pro sepsání tohoto typu zápisu není, aby ho sepisoval notář, který sepsal notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby, který tomuto notářskému zápisu předchází. Avšak mají-li oba zápisy sloužit jako podklad pro zápis skutečností do obchodního rejstříku notářem ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR, lze předpokládat,

¹¹⁸ Srov. § 80gd odst. 2 NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹¹⁹ § 80gd odst. 2 písm. g) až j) NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹²⁰ § 80ga NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹²¹ Pokud společník vysloví souhlas s navrhovaným rozhodnutím ještě před zasedáním valné hromady, bude tento souhlas zohledněn již v notářském zápisu podle § 80a a násl. NŘ započtením tohoto hlasu mezi hlasy odevzdané při zasedání valné hromady.

¹²² § 80ga odst. 2 písm. d) NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹²³ § 80ga odst. 2 písm. f) a g) NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹²⁴ § 80ga odst. 2 písm. h) NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

že musí být sepsány stejným notářem, aby ten mohl provést přímý zápis do obchodního rejstříku dle podmínky příslušnosti specifikované v § 110 ZVR.

Domnívám se, že okruh notářských zápisů, které jsou zahrnuty pod legislativní zkratkou „podkladový notářský zápis“, ač to v novelizovaném znění ZVR není výslovně zmíněno, se nabytím účinnosti zákona č. 33/2020 Sb. rozšíří, a to o notářský zápis o rozhodování *per rollam* ve smyslu § 80gd NŘ ve spojení s notářským zápisem dle § 80gc NŘ a o notářský zápis o souhlasu s navrhovaným rozhodnutím uděleným mimo zasedání orgánu právnické osoby ve smyslu § 80ga NŘ. Tuto skutečnost rovněž dokládá znění § 80h NŘ účinné od 1. 1. 2021, které výslovně zmiňuje vedle dvou typů podkladových notářských zápisů i tyto další nové zvláštní druhy notářských zápisů.

Notářský zápis nelze sepsat o každém rozhodnutí kolektivního orgánu právnické osoby. Sepsání rozhodnutí orgánu právnické osoby ve formě veřejné listiny¹²⁵ musí být vyžadováno právním předpisem¹²⁶ či ho lze sepsat dobrovolně na žádost, avšak pouze za předpokladu, že je rozhodováno o skutečnostech zapisovaných do veřejného rejstříku či o skutečnostech, které zápis navrhované skutečnosti podmiňují (např. rozhodnutí valné hromady společnosti, kterým se rozhoduje o schválení převodu podílu ve společnosti).¹²⁷ Pouze v těchto případech lze sepsat notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby dle pravidel stanovených v § 80a a násl. NŘ. Jiná rozhodnutí, ke kterým došlo v rámci osvědčení průběhu jednání orgánu nebo jeho části, lze osvědčit dle § 77 NŘ. Avšak na podkladu tohoto notářského zápisu nelze provést přímý zápis notářem.

K tomu, aby notářský zápis byl způsobilým podkladem pro zápis skutečností do obchodního rejstříku, je potřeba vyjádření notáře o legalitě takového rozhodnutí, které je zápisem osvědčováno. Součástí notářského zápisu tak musí být doložka o osvědčení rozhodnutí, která obsahuje vyjádření notáře o tom, zda bylo rozhodnutí přijato řádným způsobem. V něm se notář vyjadřuje k tomu, zda předepsané formalities a právní jednání, které předcházejí přijetí rozhodnutí, a následně samotné rozhodnutí orgánu právnické

¹²⁵ Žádný předpis nestanovuje výslovně požadavek tohoto typu notářského zápisu, zákonná formulace tohoto požadavku je v obecném znění (BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 425.).

¹²⁶ Srov. např. § 147 ZOK (vyjma dohody o změně společenské smlouvy), § 172 ZOK, § 215 ZOK.

¹²⁷ § 80a odst. 1 NŘ ve znění účinném od 1. 1. 2021.

osoby jsou v souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem právnické osoby. Notář je povinen notářským zápisem o rozhodnutí orgánu právnické osoby:

- a) osvědčit existenci právních jednání a formalit, ke kterým je právnická osoba, případně její orgán povinen a při kterých byl notář osobně přítomen;
- b) vyjádřit se, zda právní jednání a formality, které jsou předpokladem k přijetí rozhodnutí, jsou v souladu s právními předpisy, či nikoli;
- c) osvědčit přijetí, či nepřijetí rozhodnutí;
- d) vyjádřit se k obsahu rozhodnutí nebo, nebylo-li přijato, k jeho přednesenému návrhu z hlediska jeho souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem právnické osoby.¹²⁸

Notář osvědčuje jen právní jednání a formality, u nichž byl osobně přítomen, eventuálně jeho notářský kandidát, který k tomu byl jako zástupce notáře pověřen dle § 24 NŘ.¹²⁹ Notář však s ohledem na pravidla sepsání notářského zápisu musí provést v určité fázi vyhotovení notářského zápisu též přezkum existence jednání či splnění formalit, při kterých nebyl přítomen, a to pouze na základě jemu předložených písemností.¹³⁰ Výsledek této kontroly se promítne spolu s osvědčením formalit a případných právních jednání, u kterých byl přítomen, v ověření způsobilosti orgánu právnické osoby přijímat rozhodnutí, které činí notář podle § 80b odst. 1 písm. d) NŘ. Ve vyjádření ve smyslu § 80b odst. 1 písm. k) NŘ se pak výsledek ověření této způsobilosti promítne v prohlášení notáře o tom, zda bylo rozhodnutí přijato, či nikoli.¹³¹

Stejná situace nastává u požadavku souladu právních jednání a formalit se zakladatelským dokumentem právnické osoby. Notář tento předpoklad vyhodnotí v rámci předepsaného ověření způsobilosti orgánu právnické osoby dle § 80b odst. 1 písm. d) NŘ a výsledek tohoto přezkumu bude vyplývat implicitně z prohlášení notáře o tom, zda bylo dané rozhodnutí přijato, či nikoli.

¹²⁸ § 80a odst. 2 NŘ ve spojení s § 80b odst. 1 písm. k) NŘ.

¹²⁹ Podmínka přítomnosti notáře vyplývá z podstaty osvědčení rozhodnutí, pro které je nezbytné, aby notář jednání, které se před ním odehrává, mohl bezprostředně vnímat a následně řádně osvědčit (srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2014, sp. zn. 14 Cmo 516/2012).

¹³⁰ Předložení některých listin před jednáním orgánu právnické osoby dokonce předpokládá § 80c NŘ.

¹³¹ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 428, 429.

V části vyjádření notáře o osvědčení o přijetí či nepřijetí rozhodnutí dochází k souhrnnému výsledku přezkumu veškerých náležitostí a právních jednání, která jsou předpokladem pro přijetí daného rozhodnutí. Pokud nebudou splněny všechny předepsané náležitosti nebo právní jednání, a v důsledku toho nebude orgán právnické osoby způsobilý přijmout rozhodnutí, a i přes povinné poučení o této skutečnosti notářem dle § 80e odst. 1 NŘ bude o návrhu na rozhodnutí hlasováno a pro jeho přijetí bude hlasovat dostatečný počet hlasů, notář ve svém prohlášení ve smyslu § 80b odst. 1 písm. k) NŘ uvede, že rozhodnutí nebylo přijato.¹³²

Domnívám se, že takto striktně by notář nepostupoval v případech určitých bagatelních porušení zákona (např. nedodržení lhůty pro svolání valné hromady společnosti o jeden den). Do vyjádření by notář pravděpodobně uvedl určitou formu výhrady než přísné konstatování, že rozhodnutí přijato nebylo. Avšak to nezmění fakt, že by se nejednalo o podkladový notářský zápis ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR, a tudíž by přímý zápis notářem nešlo uskutečnit.

Bez ohledu na to, zda bylo příslušné rozhodnutí přijato, či nikoli, je notář dále povinen vyjádřit se k obsahu přijatého rozhodnutí či v případě jeho nepřijetí k obsahu jeho návrhu, a to z hlediska jeho souladu s právními předpisy a zakladatelským dokumentem právnické osoby, přičemž notář v tomto případě pouze vyjadřuje svůj právní názor za účelem následné možnosti provést zápis do obchodního rejstříku. Prohlášení notáře je spíše shrnující právní názor, který však nijak neovlivňuje dění (vyjma poučovací povinnosti notáře stanovené v § 80e NŘ), které se před notářem odehrává a které je jím osvědčováno.

Obsahová stránka notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby je vymezena v § 80b NŘ, který stanoví zvláštní náležitosti tohoto zápisu vedle obecných náležitostí každé notářské listiny předepsané v § 58, § 59 odst. 2 a 3 NŘ. Vyjmenované náležitosti udávají možnou strukturu notářského zápisu. Záhlaví notářského zápisu by mohly tvořit obecné náležitosti uvedené pod písmeny a), b) § 80b NŘ. Následující část zápisu by zahrnovala náležitosti uvedené pod písmeny c), e), i) § 80b NŘ, tj. jaký orgán, kdy a kde rozhodnutí přijal a vlastní obsah tohoto rozhodnutí. Další část by obsahovala popis předepsaných jednání a formalit, uvedených pod písmeny d), f), g), h), j), o) § 80b NŘ.

¹³² BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 433, 434.

V další části by byla uvedena náležitost dle písm. k) § 80b NŘ, tedy prohlášení notáře ve smyslu § 80a odst. 2 NŘ. Závěrečný dovětek notářského zápisu by již obsahoval jen formální náležitosti uvedené pod písmeny l), m) a n) § 80b NŘ.

Vzhledem ke skutečnosti, že v tomto notářském zápisu se osvědčuje již nastalé dění, lze v jednom notářském zápisu uvést i osvědčení více rozhodnutí stejného orgánu právnické osoby, ale též i jiné druhy osvědčení, než předpokládá § 80a a násl. NŘ (např. rozhodnutí přijaté v průběhu jednání orgánu právnické osoby osvědčené dle § 77 NŘ).¹³³ Rovněž je možné, aby notář osvědčil jen některá z rozhodnutí přijatá na jednání orgánu právnické osoby za předpokladu, jsou-li vzájemně oddělitelná.¹³⁴

Ustanovení § 80c NŘ předepisuje za účelem zajištění potřebné součinnosti mezi klientem a notářem povinnosti pro právnickou osobu a předsedajícího jednání orgánu právnické osoby. Bez předložení podkladů taxativně vyjmenovaných v § 80c odst. 1 NŘ notář nemůže provést řádnou a důkladnou přípravu a na jejím základě následně provést náležité osvědčení. Je zde ponecháno na vůli notáře a s ohledem na dané okolnosti, zda bude notář trvat na pětidenní lhůtě předložení listin či mu bude stačit lhůta kratší nebo předložení listin až na místě samém. Následující odstavec stanoví podmínku vést jednání způsobem umožňující pořizování notářského zápisu¹³⁵ a vztahuje se na každou osobu, která řídí zasedání orgánu právnické osoby (ne pouze na předsedu valné hromady).¹³⁶ Předsedající má možnost neschválit a nepodepsat notářský zápis, avšak takové jednání musí odůvodnit.¹³⁷

Spolu se zakotvením speciálních povinností pro klienta se pro případy jejich nesplnění rozšířily důvody nad rámec důvodů uvedených v § 53 a § 54 NŘ, pro které může notář odmítnout sepsat notářský zápis. Ustanovení § 80d odst. 1 NŘ dává pouze možnost, nikoli povinnost,¹³⁸ notáři odmítnout sepsat notářský zápis, pokud mu nebyly doloženy včas

¹³³ § 80b odst. 2 NŘ.

¹³⁴ KOŽIAK, Jaromír, David VLÁČIL a Radek RUBAN. Op. cit. s. 371, 372.

¹³⁵ Např. vést jednání srozumitelným a přehledným způsobem, učinit veškerá prohlášení požadovaná zákonem.

¹³⁶ KOŽIAK, Jaromír, David VLÁČIL a Radek RUBAN. Op. cit. s. 383.

¹³⁷ § 80c odst. 3 písm. b) NŘ.

¹³⁸ Neodmítne-li však notářský úkon, je povinen ho provést pouze na základě dostupných dokumentů a odpovídá za to, že bude proveden řádným způsobem.

veškeré podklady dle § 80c odst. 1 a 2 NŘ či předsedající i přes upozornění ze strany notáře nevede jednání orgánu způsobem umožňujícím pořízení notářského zápisu.¹³⁹ Odmítnutí notář učiní ve formě prohlášení (ústní či písemné) adresované žadateli o úkon. Na rozdíl od obecné úpravy odmítnutí notářského úkonu je v tomto případě notář dle § 80d odst. 2 NŘ povinen i bez žádosti žadatele sdělit písemně důvody odmítnutí. Zároveň o tom učiní záznam ve spise.

Před i v průběhu zasedání orgánu právnické osoby se mohou objevit nedostatky, které zapříčiní nesplnění podmínek pro přijetí daného rozhodnutí, stanovené právními předpisy či zakladatelským dokumentem právnické osoby, nebo které způsobí, že obsah navrhovaného rozhodnutí je v rozporu s těmito dokumenty. Na tyto případy pamatuje § 80e NŘ, který upravuje poučovací povinnost notáře v těchto situacích. Jedná se pouze o upozornění notáře na případný rozpor, který nezpůsobí následky například v podobě povinnosti odmítnout sepsat notářský zápis. Poučení by měl notář poskytnout v přiměřeném rozsahu, zejména by měl sdělit, v čem spatřuje nedostatek, aby účastník mohl případně odstranitelný nedostatek napravit. Poučení, včetně jeho obsahu, je notář povinen zaznamenat v notářském zápisu. Odstavec druhý komentovaného ustanovení se týká vad, které nelze na místě odstranit, a upravuje postup při nepřijetí rozhodnutí (upuštění od hlasování o rozhodnutí) na základě poučení notáře.

Zákonem č. 7/2009 Sb.,¹⁴⁰ byl s účinností od 1. 7. 2009 do NŘ vložen § 80g, který odstranil nejasnosti ohledně toho, zda je možné sepsat notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby také tehdy, kdy právnická osoba ještě neexistuje, a rozhodnutí jsou přijímána ustavujícím orgánem budoucí právnické osoby. Bez tohoto ustanovení, které se vztahuje pouze na případy založení právnické osoby konáním zasedání kolektivního orgánu, by nebylo možné osvědčit rozhodnutí přijatá těmito orgány, neboť notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby se vztahuje na orgány již existujících právnických osob. Notářský zápis o rozhodnutí ustavujícího orgánu právnické osoby lze sepsat,

¹³⁹ Např. nepořízení prezenční listiny či nezajištění podpisů přítomných, neumožnění účastníku uplatnit právo na informace v rozsahu, který mu přiznává zákon.

¹⁴⁰ Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákon.

vyžaduje-li to zvláštní právní předpis.¹⁴¹ Přiměřeně se použijí pravidla pro notářský zápis o právním jednání (§ 64 až § 69 NŘ) a notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby (§ 80a až § 80e NŘ).

3.1.3 Vady notářského zápisu

V souvislosti s podkladovým notářským zápisem a jeho významem při zápisu skutečností do obchodního rejstříku, a to jak prostřednictvím notáře, tak rejstříkového soudu, se nabízí otázka, jaké důsledky způsobí určitá vada, resp. nedostatek, kterou bude trpět notářský zápis, který má být použit jako podklad pro zápis skutečností do obchodního rejstříku. Charakter vad může mít jak formální, tak obsahovou podobu. Ve většině případů ovlivňují tyto vady procesní či hmotněprávní účinky příslušného notářského zápisu. Pro účely této práce z hlediska důsledků, které vady, resp. nedostatky mohou způsobit, lze hovořit zejména o ztrátě způsobilosti být podkladovým notářským zápisem, či dokonce o ztrátě charakteru veřejné listiny.

Ztráta způsobilosti podkladového notářského zápisu

Zvláštní náležitost notářského zápisu spočívající ve výslovném kladném vyjádření notáře k legalitě právního jednání, o kterém je sepsán notářský zápis, či k zákonnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, které je osvědčeno notářským zápisem, dodává těmto notářským zápisům status podkladového notářského zápisu. Tento předpoklad pro přímý zápis do obchodního rejstříku notářem je obecně stanoven v § 108 písm. b) ZVR, na který navazují ustanovení příslušného typu notářského zápisu, která podrobněji stanovují náležitosti takového prohlášení notáře. Toto vyjádření notáře k legalitě obsahu, zaneseném v notářském zápisu, může mít hned několik variant svého znění, a to kladné vyjádření, kladné podmíněné vyjádření, vyjádření s výhradou, či toto vyjádření může zčásti či jako celek v notářském zápisu zcela absentovat.

Pouze kladné vyjádření notáře v příslušném notářském zápisu splňuje podmínku ve smyslu § 108 písm. b) ZVR, díky kterému notářský zápis získá způsobilost být podkladovým notářským zápisem. Nutno podotknout, že kladné vyjádření nijak nereflektuje správnost provedeného materiálního přezkumu notářem v rámci sepisu

¹⁴¹ Srov. § 8 odst. 1 ve spojení s § 555 a násl. ZOK – založení družstva na ustavující schůzi budoucích členů družstva.

notářského zápisu a rozhodně automaticky neznamená, že tento přezkum byl proveden řádným způsobem, jehož výsledkem je správný právní názor notáře (srov. podkapitola 5.2).

Notářský zápis s kladným prohlášením notáře o legalitě lze použít nejen pro přímý zápis prostřednictvím notáře, ale též pro účely řízení před rejstříkovým soudem, přičemž ten je povinen o tomto návrhu na zápis rozhodnout ve zjednodušeném postupu dle § 92 ZVR. Vzhledem k tomu, že notářský zápis obsahuje pozitivní výsledek provedeného materiálního přezkumu notářem, je soud oprávněn jen posoudit, zda údaje o skutečnostech, které mají být zapsány do obchodního rejstříku, vyplývají z předložených listin, a zda notářský zápis splňuje požadavky na něj kladené NŘ.

Lze se setkat též s alternativou kladného vyjádření notáře, které je ale podmíněno doložením splnění formality či právního jednání, které ale v době pořízení notářského zápisu již nastaly.¹⁴² Tato varianta přichází v úvahu, neboť NŘ umožňuje, aby notáři bylo předložením určitých typů listin doloženo splnění skutečností vyžadovaných jako předpoklady pro sepsání příslušného notářského zápisu, u kterých nemohl být přítomen, ale které v době sepsání notářského zápisu již existovaly.

O podmíněném vyjádření lze uvažovat pouze u notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby, neboť není-li notáři v případě notářského zápisu o právním jednání doložena písemnost, nezbytná k vyhodnocení splnění podmínek pro jeho sepsání, je notář povinen odmítnout jeho sepsání.¹⁴³ Naopak právní úprava notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby dává notáři pouze možnost notářský úkon odmítnout v případě, že mu nebyla některá z písemností uvedených v § 80c odst. 1 a 2 NŘ včas předložena.¹⁴⁴

Notářský zápis s podmíněným vyjádřením notáře není podkladovým notářským zápisem ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR, a to ani za předpokladu, že by nedostatek byl zhojen, tj. splnění náležitosti by bylo dodatečně doloženo. V tomto případě nelze osvědčit dodatečné splnění předepsaných formalit notářským zápisem dle § 80h NŘ z důvodů uvedených v podkapitole 3.2. Tato skutečnost však nebrání využít tento notářský zápis jako podklad k provedení zápisu do obchodního rejstříku prostřednictvím

¹⁴² BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 430.

¹⁴³ § 70a odst. 4 NŘ.

¹⁴⁴ § 80d odst. 1 NŘ.

soudu. V tomto případě však bude návrh na zápis spolu s jeho přílohami (tj. i notářským zápisem) podroben plnému soudnímu přezkumu v rámci postupu dle § 78 a násl. ZVR.

Obdobná situace nastává v případě, kdy notář uvede ve vyjádření tzv. výhradu, tj. negativní výsledek preventivního přezkumu, který provedl. V důsledku toho dojde ke ztrátě způsobilosti být podkladovým notářským zápisem. Avšak rejstříkový soud může na základě notářského zápisu, jehož součástí je vyjádření s výhradou, dle § 78 a násl. ZVR provést příslušný zápis do obchodního rejstříku (nikoli ve zjednodušeném režimu dle § 92 ZVR),¹⁴⁵ neboť tento postup umožňuje v rámci soudního přezkumu znovu posoudit legalitu právního jednání či rozhodnutí orgánu právnické osoby bez ohledu na negativní vyjádření notáře, které není pro soud závazné.¹⁴⁶

Částečné vyjádření notáře či jeho úplná absence způsobí v zásadě stejný důsledek jako v předchozích uvedených případech, tj. ztrátu způsobilosti podkladového notářského zápisu. Nabízí se však otázka, zda nezahrnutí vyjádření do notářského zápisu nezpůsobí daleko závažnější následek, a to ztrátu statusu veřejné listiny ve smyslu § 6 NŘ.

Ztráta statusu veřejné listiny

Při sepisování podkladového notářského zápisu musí notář respektovat pravidla pro vyhotovení všech typů notářských listin (§ 58 a § 59 NŘ), s ohledem na okolnosti též speciální náležitosti (§ 64 až § 69 NŘ), a podle druhu notářského zápisu musí příslušný podkladový notářský zápis obsahovat povinné zvláštní náležitosti příznačné pro jednotlivé typy notářských zápisů (§ 63, § 70, § 70a, § 80a, § 80b, § 80f NŘ¹⁴⁷). Všechny tyto náležitosti příslušného podkladového notářského zápisu mu ve svém souhrnu dávají hodnotu veřejné listiny ve smyslu § 6 NŘ.

Z doslovného výkladu § 6 NŘ lze dovodit, že absence jakékoli zákonné náležitosti, ať už obecné, speciální či zvláštní, bez ohledu na závažnost vady zapříčiní ztrátu statusu veřejné listiny, resp. notářského zápisu. Tento rigorózní výklad zmírnil několikrát Nejvyšší soud ČR, když ve své judikatuře v souladu s doktrínou „shovívavosti“

¹⁴⁵ HAMPEL, Petr. Notář a jeho postavení v řízení ve věcech veřejného rejstříku. *Ad Notam: notářský časopis*. 2014, č. 6. s. 7.

¹⁴⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2008, sp. zn. 7 Cmo 213/2007.

¹⁴⁷ Ve znění NŘ účinném od 1. 1. 2021 též § 80ga odst. 2, § 80gc odst. 2 a § 80gd odst. 2.

a výkladem „ve prospěch platnosti úkonu“ zastává názor, že drobnější nedostatky (např. překlepy, zkomoleniny, neuvedení data čísla či slovy) nezpůsobují automaticky neplatnost listiny či pozbytí charakteru veřejné listiny.¹⁴⁸ Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku vyjádřil mimo jiné, že pouze pokud listina nemá nezbytné náležitosti notářského zápisu, nelze ji považovat za veřejnou listinu.¹⁴⁹ Je tedy na místě otázka, zda prohlášení notáře o legalitě obsahu příslušného notářského zápisu je jeho nezbytnou náležitostí.

V souvislosti s notářským zápisem o právním jednání lze hovořit o dvou možných odpovědích na výše položenou otázku. První z nich je prezentována názorem, že se jedná o tak zásadní náležitost notářského zápisu, na které je nutné bezvýhradně trvat, a to s přihlédnutím ke znění § 63 odst. písm. j) NŘ, že nelze v důsledku takové absence tuto listinu označit za notářský zápis, resp. za veřejnou listinu ve smyslu § 6 NŘ.

Dle mého názoru, i přes absenci vyjádření notáře v notářském zápisu o právním jednání, půjde o veřejnou listinu, resp. notářský zápis, dojde pouze ke ztrátě způsobilosti podkladového notářského zápisu. Domnívám se, že nelze vycházet pouze z gramatického výkladu § 6 NŘ ve spojení s § 63 odst. písm. j) NŘ, ale mělo by se přihlédnout k účelu a smyslu prohlášení notáře o legalitě, spočívající v uvedení výsledku preventivního přezkumu provedeného notářem, na jehož podkladu lze provést přímý zápis do obchodního rejstříku notářem či soudem. Notář provádí přezkum u každého notářského zápisu o právním jednání, neboť odpovídá za soulad tohoto jednání s hmotným právem. Pokud by zjistil určitý rozpor, sepsání notářského zápisu by odmítl dle § 54 odst. 1 písm. a) NŘ. Náležitost, spočívající v uvedení výsledku materiálního přezkumu v notářském zápisu o právním jednání, je tedy, dle mého názoru, předepsána jako náležitost nezbytná, ale pouze ve spojitosti s ostatními povinnými náležitostmi, spolu s kterými vytváří komplexní podklad pro možnost přímého zápisu do obchodního rejstříku.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 4. 1976, sp. zn. 4 Cz 34/76, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4566/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3159/2010, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 20 Cdo 2525/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1717/2016.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1717/2016.

¹⁵⁰ Ať už provedený notářem či soudem ve zjednodušeném řízení podle postupu upraveného v § 92 ZVR.

Obecně u sepisování osvědčovacích notářských zápisů nemá notář povinnost provádět preventivní kontrolu splnění požadavků. U notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby, jakožto zvláštního typu osvědčovacího notářského zápisu, byla speciální náležitost spočívající ve vyjádření notáře k legalitě rozhodnutí orgánu právnické osoby doplněna právě za účelem včlenění kontroly zákonnosti do procesu sepisování tohoto typu notářského zápisu, aby bylo možné provést na základě tohoto podkladu přímý zápis (nejdříve) soudem. Z tohoto důvodu se domnívám, že v tomto případě půjde o nezbytnou náležitost notářského zápisu, jejíž neuvedení je zásadním nedostatkem notářského zápisu. A přesto, dle mého názoru, neztratí status veřejné listiny, neboť budou splněny náležitosti vyžadované pro notářský zápis o osvědčení o průběhu valných hromad a schůzí právnických osob dle § 77 NŘ.

Vadu spočívající v absenci vyjádření notáře k legalitě právního jednání učiněného ve formě notářského zápisu, či k rozhodnutí, které je osvědčováno notářským zápisem, lze dodatečně zhojit s přihlédnutím k § 582 odst. 1 OZ formou opravné doložky dle § 60 NŘ. Jak uvádí Komentář, za zřejmou nesprávnost lze považovat i nedodržení některé z náležitostí při sjednané nebo i povinně stanovené formě notářského zápisu, případně její chybné uvedení.¹⁵¹ Z pohledu notáře, který notářský zápis sepsal, půjde vždy o zřejmou nesprávnost, neboť se bude jednat o jeho opomenutí jemu známých předepsaných náležitostí notářského zápisu.

3.2 Podmínky dle § 108 písm. c) ZVR a § 109 ZVR

Z gramatického výkladu uvození podmínek specifikovaných v písm. b) a písm. c) § 108 ZVR spojkou „nebo“ se na první pohled může zdát, že v případě, že není pro určité právní jednání či osvědčení rozhodnutí orgánu právnické osoby stanovena obligatorně forma notářského zápisu, lze takový zápis provést i bez podkladového notářského zápisu, pokud notáři byly předloženy listiny ve smyslu § 108 písm. c) ZVR, tj. listiny, které jsou vyžadovány ZVR či jiným zákonem (např. ZOK) pro zápis skutečností do obchodního rejstříku či pro vložení do sbírky listin.

Avšak tento výklad by byl zcela v rozporu se smyslem institutu přímých zápisů notářem, který je založen na preventivním materiálním přezkumu obsaženém

¹⁵¹ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 63, 64.

v příslušném podkladovém notářském zápisu, jakožto veřejné listiny, na jejímž základě je přímý zápis notářem prováděn. Tento závěr je podpořen též § 110 ZVR, který stanovuje, že zápis může provést pouze ten notář, který sepsal podkladový notářský zápis, ve kterém je obsažen výsledek jím provedeného věcněprávního přezkumu.

Z výše uvedeného vyplývá, že podmínky dle § 108 písm. a), b) a c) ZVR nelze vykládat jako fakultativní,¹⁵² podmínky musejí být splněny kumulativně. K tomuto legislativnímu nedopatření se též vyjádřila NKČR, která vyložila, že spojka „nebo“ v citovaném ustanovení ZVR má slučovací význam, nikoli význam vylučovací.¹⁵³

Dle ustanovení § 108 písm. c) ZVR musí notář vyhodnotit, zda mu byly předloženy veškeré listiny vyžadované ZVR či jiným zákonem pro zápis do obchodního rejstříku¹⁵⁴ či za účelem založení do sbírky listin.¹⁵⁵ S listinami, které byly notáři předloženy, je povinen naložit způsobem popsáným v § 114 ZVR (srov. podkapitola 4.5). Ustanovení písm. c) je do § 108 ZVR systematicky zařazeno proto, aby notář měl k dispozici veškeré listiny, které by v případě rejstříkového řízení byly předkládány spolu s návrhem na zápis soudu, tj. aby pravomoc provádět zápisy do obchodního rejstříku notářem odpovídala svým rozsahem a plnila stejný účel, jako je tomu u zápisů prováděných soudem v rámci rejstříkového řízení.

Listiny, které v sobě zahrnuje § 108 písm. c) ZVR, nelze zaměňovat s listinami, které se předkládají až po sepsání podkladového zápisu, jejichž předložení je osvědčováno zvláštním notářským zápisem dle § 80h NŘ. Toto rozlišení může v praxi působit určité interpretační potíže. Ze znění citovaných ustanovení není na první pohled zřejmé, v jakých případech bude stačit pouhé předložení listin a kdy bude notář povinen sepsat notářský zápis o osvědčení skutečností, které nastaly až po sepsání podkladového zápisu a nemohly být tedy předmětem osvědčení v podkladovém notářském zápisu, a jejichž splnění je doloženo příslušnými listinami, jejichž materiální přezkum je obsažen v notářském zápisu o osvědčení. Odpověď na tyto výkladové problémy dává výkladové stanovisko NKČR č. VS 4/2015 ze dne 20. 5. 2015, o kterém je pojednání níže.

¹⁵² HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 362.

¹⁵³ Výkladové stanovisko NKČR č. VS 1/2015, ze dne 26. 2. 2015.

¹⁵⁴ § 13 až § 17 ZVR předepisují listiny, které musí být předloženy pro zápis do veřejného rejstříku.

¹⁵⁵ § 66 ZVR vyjmenovává listiny, které se zakládají do sbírky listin.

Některé skutečnosti či formality, jejichž naplnění je rovněž vyžadováno pro zápis do obchodního rejstříku, mohou být objektivně¹⁵⁶ splněny až po sepsání podkladového notářského zápisu. V těchto případech nelze zápis provést pouze na základě podkladového notářského zápisu, případně na základě formalit, jejichž splnění nastalo již před sepsáním takového zápisu.¹⁵⁷ Na situace, kdy je nezbytné osvědčit veřejnou listinou splnění dalších skutečností či formalit předložením listin, neboť na jejich podkladu mají být do obchodního rejstříku zapsány příslušné skutečnosti, míří § 109 ZVR.

Toto doplnění podkladů pro zápis musí být osvědčeno zvláštním notářským zápisem o osvědčení upraveném v § 80h NŘ, který odpovídajícím způsobem stanovuje předpoklady, pravidla a náležitosti pořízení tohoto speciálního typu notářského zápisu. To, že určité skutečnosti nastaly až po pořízení podkladového notářského zápisu, je zapotřebí osvědčit další veřejnou listinou, vyplývá z podstaty institutu přímého zápisu notářem. Notář již při samotném zápisu neprovádí žádný věcněprávní přezkum, pouze provede zápis na základě jím sepsaných veřejných listin, které tuto hmotněprávní kontrolu už obsahují.¹⁵⁸

Jediným nástrojem notáře pro přezkum splnění veškerých požadavků pro zápis skutečností do obchodního rejstříku jsou veřejné listiny, které slouží jako podklad pro zápis skutečností do obchodního rejstříku. Tento závěr je v souladu s výkladovým stanoviskem NKČR č. VS 4/2015 ze dne 20. 5. 2015, potvrzeným ve výkladovém stanovisku NKČR č. VS 6/2015 ze dne 16. 7. 2015, které říká, že notář provede zápis do obchodního rejstříku jen na základě jím sepsaných notářských zápisů či jiných veřejných listin. Splnění veškerých náležitostí, ke kterým je daný subjekt povinen, včetně doplnění podkladů pro zápis, notář přezkoumává výhradně pouze v rámci sepsování podkladových notářských zápisů či následně v notářském zápisu o osvědčení, tj. notář

¹⁵⁶ § 109 ZVR nelze vykládat z pohledu subjektivního, tj. z pohledu toho, kdo činí právní jednání, které má být předmětem notářského zápisu, a z důvodu, že se tento subjekt tak rozhodl.

¹⁵⁷ Jako názorný příklad lze uvést zápis společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku, pro který je nutné uvést předmět podnikání či činnosti. Pokud společnost chce podnikat s předmětem podnikání zapisovaným jako živnost do živnostenského rejstříku, je nezbytné, aby tato společnost živnostenské oprávnění k činnosti, která má být jako předmět podnikání zapsána v obchodním rejstříku, doložila ještě před jejím zápisem do obchodního rejstříku. Vyřídít takového oprávnění však lze až po založení této společnosti zakladatelským právním jednáním ve formě notářského zápisu, který je pro účely zápisu této společnosti podkladovým notářským zápisem.

¹⁵⁸ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 363.

může přezkoumávat předložené listiny buď v rámci preventivního přezkumu před sepisem podkladového notářského zápisu či v průběhu jeho sepisování, nebo až v rámci sepisu notářského zápisu o osvědčení. Z toho vyplývá, že požadavky, jejichž splnění nelze doložit určitými listinami, by měl notář posoudit v rámci preventivního přezkumu před sepisem podkladového notářského zápisu (např. otázka zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy).

Ustanovení § 109 ZVR výslovně hovoří o osvědčení skutečností, které objektivně mají nastat až po sepsání podkladového notářského zápisu. V současnosti je však praxe v souladu se zněním § 80h NŘ taková, že v některých případech se notářským zápisem o osvědčení osvědčuje splnění požadavků pro zápis bez ohledu na to, kdy nastaly, případně kdy bylo doloženo jejich splnění. To se samozřejmě netýká těch náležitostí, které jsou předpokladem pro sepsání příslušného podkladového notářského zápisu a které musejí být splněny a doloženy před sepisem či v jeho průběhu. V opačném případě by notář do vyjádření k zákonnosti obsahu notářského zápisu musel uvést výhradu, a nejednalo by se tím pádem o podkladový notářský zápis.

V souladu se zavedenou notářskou praxí potvrdil tento extenzivní výklad Nejvyšší soud ČR, který judikoval, že notářský zápis o osvědčení může být sepsán nejen o právních jednáních uskutečněných až po rozhodnutí orgánu právnické osoby, nebo po právním jednání, které je předmětem podkladového notářského zápisu, ale rovněž o právních jednáních uskutečněných dříve, nebyla-li (nemohla-li být) tato právní jednání osvědčena již v podkladovém notářském zápisu. Své tvrzení odůvodnil tím, že i přes tento liberálnější výklad zůstane účel a smysl právní úpravy přímých zápisů notářem naplněn, neboť stále bude zajištěno ověření splnění zákonných podmínek pro zápis navrhovaných skutečností do obchodního rejstříku ve formě veřejné listiny.¹⁵⁹ Zákon č. 33/2020 Sb. novelizuje s účinností od 1. 1. 2021 též § 109 ZVR v souladu se zavedenou praxí a se zněním § 80h NŘ.

Pravidla pro sepsání notářského zápisu o osvědčení lze shrnout ve světle výše citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR následovně. Notář sepíše notářský zápis o osvědčení, pokud byl požádán o zápis příslušné skutečnosti do obchodního rejstříku,

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3315/2018.

kteřá má podklad v příslušném notářském zápisu nebo byla přezkoumána notářem v rámci přezkumu splnění předpokladů pro jeho sepsání, a zároveň:

- a) je-li toto osvědčení pro zápis do obchodního rejstříku vyžadováno zvláštním právním předpisem;
- b) je-li o sepsání notářského zápisu o osvědčení výslovně požádán;
- c) sepsal-li podkladový notářský zápis ve smyslu § 108 ZVR;¹⁶⁰
- d) lze-li doložit splnění požadavků na základě písemností;¹⁶¹
- e) jsou-li notáři předloženy veškeré listiny, které dokládají splnění požadavků;¹⁶²
- f) lze-li na základě předložených dokumentů kompletně osvědčit splnění těch požadavků, které mají být tímto notářským zápisem osvědčeny.¹⁶³

Výše vyjmenované podmínky musejí být splněny kumulativně. Chybí-li některá z nich, notář dle § 53 odst. 1 písm. a) či písm. d) NŘ odmítne notářský zápis o osvědčení sepsat. V důsledku toho následně notář odmítne provést příslušný zápis pro nesplnění podmínky předepsané v § 109 ZVR.

V praxi se můžeme setkat se situací, že určitá listina, která by měla příslušnou formalitu prokázat, neexistuje. Jedním z příkladů může být požadavek na prokázání bezúhonnosti člena statutárního orgánu, jehož stát původu listinu podobnou našemu výpisu z Rejstříku trestů nezná, tj. nelze tuto listinu získat. Řešením, které akceptují též rejstříkové soudy v klasickém řízení, je osvědčit splnění této podmínky na základě čestného prohlášení osoby o tom, že splňuje tuto podmínku, včetně prohlášení, že nelze jinou listinu, která by splnění podmínky dokazovala, zajistit, neboť se nevydává.

¹⁶⁰ § 80h odst. 1 NŘ obsahuje zjevnou legislativní chybu zákona, kdy byl zaměněn § 70a NŘ za § 71 NŘ. Tato chyba bude s účinností od 1. 1. 2021 opravena zákonem č. 33/2020 Sb.

¹⁶¹ Ve většině případů se splnění požadavků dokládá na základě soukromých listin, proto je důležité osvědčit zvláštním notářským zápisem splnění požadavků, které nemohly být předmětem osvědčení v podkladovém notářském zápisu.

¹⁶² Určité listiny předkládá žadatel pouze formálně, neboť notář si může některé z listin vyhotovit sám (např. výpis z Rejstříku trestů), příp. na listinách, které vyžadují úředně ověřený podpis, tento podpis ověří (např. čestné prohlášení jednatele). Pokud právní předpis výslovně nepředepisuje konkrétní písemnost, která dokládá splnění určitého požadavku, určí takovou písemnost sám notář.

¹⁶³ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 466.

Z obsahového hlediska musí být v notářském zápisu o osvědčení v souladu s § 80h odst. 3 NŘ jednoznačně popsán konkrétní požadavek a konstatováno jeho splnění a rovněž musí být specifikována listina, která dokládá splnění požadavku a na jejímž základě notář činí osvědčení splnění takového požadavku.

4 Provedení přímého zápisu notářem

Tato kapitola se zabývá nejen samotným provedením přímého zápisu notářem, včetně otázky příslušnosti konkrétního notáře, ale též okolnostmi pro odmítnutí takového zápisu. Rozsah zápisu, tedy jaké skutečnosti mají být zapsány do obchodního rejstříku, případně k jakému datu, je určen zněním žádosti o provedení zápisu podané k tomu oprávněnou osobou, proto je podmínka žádosti o příslušný zápis analyzována v této kapitole. Rovněž je zde věnována pozornost listinám, které jsou vyhotoveny a předloženy notáři za účelem provedení přímého zápisu, a povinnostem, které pro notáře z nakládání s těmito listinami vůči soudu vyplývají.

4.1 Žádost o provedení přímého zápisu notářem

Podání žádosti oprávněnou osobou je jednou z podmínek pro provedení přímého zápisu notářem, která však nemusí předcházet těm ostatním. Zákon nikterak neupravuje okamžik, kdy má být žádost o samotný zápis podána. *A contrario* žádost může být podána před sepisem podkladového notářského zápisu (např. společně s žádostí o jeho sepis), během sepisování tohoto zápisu či po jeho sepsání, nebo až po splnění všech podmínek vyžadovaných pro zápis spolu s žádostí o sepsání notářského zápisu o osvědčení. Nic nebrání tomu, aby podaná žádost byla aktivně legitimovanou osobou vzata zpět bez ohledu na to, zda se jedná o zápis deklaratorní, či konstitutivní (srov. podkapitola 5.1).¹⁶⁴ Zpětvzetí žádosti lze učinit jen do doby provedení samotného zápisu do obchodního rejstříku.

Tato podmínka je vyjádřením obecných zásad výkonu notářské činnosti a taktéž principu dobrovolnosti, na kterém je institut přímých zápisů notářem postaven. Notář, obdobně jako u další notářské činnosti, není oprávněn provést přímý zápis z vlastní vůle.¹⁶⁵ Na rozdíl od rejstříkového řízení¹⁶⁶ je absolutně nepřípustné, aby notář provedl zápis skutečnosti do obchodního rejstříku bez žádosti, a to i za předpokladu, že byl sepsán podkladový notářský zápis a byly splněny veškeré ostatní podmínky pro zápis.

¹⁶⁴ Srov. § 78 odst. 2 ZVR. V rámci rejstříkového řízení nelze vzít zpět návrh na deklaratorní zápis skutečností do obchodního rejstříku.

¹⁶⁵ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 360.

¹⁶⁶ Srov. § 78 odst. 1 věta druhá ZVR.

Žádost o zápis nelze považovat za návrh na zahájení rejstříkového řízení. Proto na žádost o provedení zápisu nelze aplikovat právní úpravu náležitostí a formy návrhu na zápis. Postup podání žádosti či její formální a obsahové náležitosti nejsou právními předpisy nikterak předepsané. Ve srovnání s návrhem na zápis, který se podává prostřednictvím elektronicky vyplněného povinného formuláře dostupného na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti,¹⁶⁷ není tento krok v rámci zápisu navrhovaných skutečností prostřednictvím notáře tak formalizovaný. S tím souvisí i fakt, že podání žádosti o zápis není omezeno místní příslušností notáře. Žadatel je oprávněn na rozdíl od rejstříkového řízení podat žádost o zápis u jakéhokoliv notáře v ČR¹⁶⁸ za předpokladu, že je žádost podána před sepisem podkladového notářského zápisu. Pokud je žádost o zápis podána již po sepsání podkladového notářského zápisu, musí být žádost podána u notáře, který tento notářský zápis sepsal (srov. podkapitola 4.2).

Přestože není pro žádost stanoven povinný formulář a zvláštní forma, je nutné, aby údaje o oprávněné osobě, která o zápis požádala, a označení skutečností, které mají být předmětem zápisu, byly patrné (vyplývaly) z notářského spisu.¹⁶⁹ Praxe není rozhodně jednotná ve způsobu podání žádosti. Jako nejčastější způsob se objevuje vytvoření samostatného dokumentu, který obsahuje výhradně žádost o zápis příslušných skutečností, či který zahrnuje všechny žádosti, tj. jak o sepis podkladového zápisu, případně o sepis notářského zápisu o osvědčení, a následně též žádost o samotné provedení zápisu. Pokud je žádost učiněna ústně, pořídí notář o takto podané žádosti záznam do spisu. Jako možnou variantu, v praxi nepříliš využívanou, lze žádost zahrnout též do podkladového notářského zápisu či do notářského zápisu o osvědčení.¹⁷⁰

Podpis na návrhu na zápis podaný v listinné podobě rejstříkovému soudu musí být úředně ověřen.¹⁷¹ Na žádosti o zápis, která je učiněna či podepsána před notářem, podpis ověřen z logiky věci být nemusí. Avšak je otázkou, zda na žádosti, která není činěna

¹⁶⁷ Náležitosti těchto formulářů jsou stanoveny vyhláškou č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku.

¹⁶⁸ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 366.

¹⁶⁹ Výkladové stanovisko NKČR č. VS 2/2015 ze dne 26. 2. 2015.

¹⁷⁰ Srov. LAVICKÝ, Petr. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 931.

¹⁷¹ § 22 odst. 2 ZVR.

bezprostředně před notářem (např. je notáři zaslána prostřednictvím poštovních služeb), by neměl být podpis legalizován. Domnívám se, že by notář i přesto, že taková povinnost výslovně ze zákona nevyplývá, měl trvat na ověření podpisu oprávněné osoby (vyjma žádosti zasláné oprávněnou osobou prostřednictvím její datové schránky¹⁷²), neboť se svým způsobem jedná o stejný postup jako v případě podání návrhu na zápis k rejstříkovému soudu. Navíc je to též v zájmu osoby oprávněné k podání žádosti o zápis, že bude ověřeno, že žádost byla podána správnou osobou.

Žádost musí být podána oprávněnou osobou, tj. osobou, která je jinak aktivně legitimována k podání návrhu na zápis k rejstříkovému soudu. Tyto osoby jsou obecně vymezeny v § 11 ZVR a speciálně pro obchodní rejstřík v § 46 ZVR (osoby určené pro prvozápis obchodních korporací) a v § 47 ZVR (změna či výmaz skutečností či právní osobnosti již zapsaných osob), přičemž za právnickou osobu může jednat pouze fyzická osoba k tomu zákonem určená.¹⁷³

ZVR neupravuje lhůtu, do které má být žádost podána. Je tak na vůli oprávněné osoby, kdy žádost o provedení přímého zápisu notářem podá. Výjimka je stanovena v § 9 ZOK, který se týká prvozápisu společnosti a který předepisuje lhůtu 6 měsíců ode dne založení společnosti k podání návrhu na zápis společnosti. Dle mého názoru by toto ustanovení měl respektovat též notář v souvislosti s podáním žádosti o zápis, tj. pokud v této lhůtě žádost podána nebude, platí, že smluvní strany od zakladatelského dokumentu odstoupily, ledaže by společenská smlouva vymezila lhůtu odlišně. Předmětné ustanovení hovoří výslovně o smlouvě. Pokud by se vycházelo čistě z gramatického výkladu, ustanovení by se nevztahovalo na založení společnosti jediným zakladatelem přijetím zakladatelské listiny. Avšak touto interpretací by docházelo k nedůvodné diskriminaci společností s více zakladateli, které by oproti jedinému zakladateli byly limitovány zákonnou či dohodnutou lhůtou k podání návrhu na zápis, resp. žádosti o zápis. Proto se domnívám, že toto ustanovení dopadá na všechny typy založení společností bez ohledu na počet zakládajících osob, resp. bez ohledu na druh listiny, kterou byly založeny.

Notář o podané žádosti nevede žádné řízení, rovněž o žádosti žádným způsobem nerozhoduje. Buď jí faktickým provedením zápisu vyhoví, nebo, nejsou-li splněny

¹⁷² § 22 odst. 3 ZVR.

¹⁷³ § 21 odst. 1 OSŘ (srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 9. 2006, sp. zn. 7 Cmo 74/2006).

podmínky vyžadované pro zápis, odmítne zápis provést. Soud rozhoduje o návrhu na zápis tak, že buď zápis provede *ipso facto* (srov. § 81 a § 92 ZVR), nebo vydá usnesení o jeho provedení (srov. § 93 ZVR), či o tom, že návrh odmítá (srov. § 86 ZVR), eventuálně zamítá (srov. § 10 ZVR). Notář je však jemu podanou žádost povinen náležitým způsobem přezkoumat. S ohledem na to, že úplný materiální přezkum notář provedl již v rámci sepisování podkladového notářského zápisu, případně v notářském zápisu o osvědčení, notář pouze zkoumá:

- a) zda byla žádost podána oprávněnou osobou (zejména kontrola totožnosti, případně posouzení zástupčího oprávnění);
- b) zda veškeré zapisované skutečnosti vyplývají z podkladového notářského zápisu, případně z notářského zápisu o osvědčení a odpovídají skutečnému stavu;¹⁷⁴
- c) zda obchodní firma (název) není zaměnitelná nebo klamavá;
- d) v určitých případech, zda byla žádost včas podána;¹⁷⁵
- e) zda provedení zápisu nebrání probíhající trestní stíhání proti právnické osobě či výkon trestu.

Tento přezkum odpovídá meritornímu přezkumu návrhu na zápis, který provádí rejstříkový soud v rámci soudního řízení dle § 90 a § 91 ZVR.

Přestože není stanovena zvláštní forma ani obsahové náležitosti pro žádost, je nezbytné pro účely správného provedení zápisu, též s ohledem na možnou odpovědnost notáře dobře naformulovat, co žadatel požaduje. Neboť obsah žádosti určuje rozsah zapisovaných skutečností do obchodního rejstříku. Jinak řečeno, notář zapíše jen ty skutečnosti, o které žadatel požádá. S ohledem na znění žádosti je umožněn částečný či vícenásobný zápis. Je-li v podkladovém notářském zápisu více skutečností, které se zapisují do obchodního rejstříku, lze na základě žádosti zapsat pouze některé z nich. To nebrání pozdějšímu zápisu dalších (nezapsaných) skutečností na základě téhož podkladového notářského zápisu.¹⁷⁶ Na základě jednoho rozhodnutí obsaženého

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3315/2018.

¹⁷⁵ § 9 ZOK, § 218 odst. 1 písm. a) ZOK, § 465 odst. 2 písm. a) ZOK.

¹⁷⁶ Výkladové stanovisko NKČR č. VS 2/2015 ze dne 26. 2. 2015.

v podkladovém notářském zápisu lze rovněž do obchodního rejstříku zapsat několik skutečností, které z rozhodnutí vyplývají a tvoří-li ucelený proces.¹⁷⁷

4.2 Příslušnost k provedení přímého zápisu notářem

Ustanovení § 110 ZVR stanoví pro provedení přímého zápisu výlučnou příslušnost notáře, který v dané věci sepsal veškeré, případně jediný notářský zápis. Tato výlučná příslušnost nevylučuje provedení zápisu prostřednictvím rejstříkového soudu, který bude jako jediná autorita moci provést příslušný zápis v případě, že notářské zápisy, ač jsou způsobilé být podkladovým notářským zápisem ve smyslu § 108 písm. a) a b) ZVR, byly sepsány dvěma a více notáři.

Domnívám se, že v případě pokračování v notářském zápisu za předpokladu, že v notářském zápisu pokračuje jiný notář, než který sepsal první notářský zápis, jehož součástí má být toto pokračování, i přesto že se jedná o téže listinu, o jedno a to samé právní jednání, nelze na základě tohoto notářského zápisu na pokračování provést přímý zápis notářem, neboť nebude splněna podmínka příslušnosti dle § 110 ZVR.

Toto ustanovení konkretizuje jeden ze základních principů přímých zápisů prováděných notáři, a to princip spočívající v tom, že samotný zápis se neprovádí na základě určité finální kontroly splnění všech podmínek a formalit před provedením tohoto zápisu, ale na základě kladného výsledku preventivního přezkumu provedeného v rámci sepsání podkladového notářského zápisu, případně před sepsáním notářského zápisu o osvědčení.¹⁷⁸

Jedním z dalších účelů komentovaného ustanovení je, dle mého názoru, zajištění rychlého a efektivního způsobu zápisu skutečností do obchodního rejstříku. To lze naplnit jediné tak, že zápis bude provádět zainteresovaný notář v dané věci, který bude mít k dispozici všechny účastníky, bude obeznámen se všemi okolnostmi případu a bude moci případně pružněji reagovat na případné nedostatky a možnosti jejich odstranění.

¹⁷⁷ Výkladové stanovisko NKČR č. VS 2/2015 ze dne 26. 2. 2015. Např. na podkladu notářského zápisu o rozhodnutí o vstupu společnosti do likvidace lze nejdříve provést zápis o vstupu do likvidace a na základě téhož podkladového notářského zápisu, tj. na základě stejného rozhodnutí osvědčeného tímto notářským zápisem lze provést i výmaz dané společnosti.

¹⁷⁸ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 366.

Ustanovení o příslušnosti rovněž omezuje tzv. *forum shopping*, tedy brání tomu, aby klient obcházel více notářů do té doby, než narazí na někoho, kdo bude mít na danou věc pozitivní právní názor, tedy dospěje k závěru, že podmínky pro zápis splněny jsou, a zápis na vlastní odpovědnost na základě jemu předložených listin provede.¹⁷⁹ Avšak, obzvláště pro žadatele s neomezenými finančními zdroji, nebude problémem zaplatit si případně za sepsání nového podkladového notářského zápisu s kladným vyjádřením o přezkumu legality jeho obsahu, na základě kterého již notář, který ho sepsal, zápis provede. Touto cestou se může legálně obcházet § 110 ZVR.

Z uvedených důvodů není umožněno, aby zápis provedl jiný notář než ten, který provedl náležitý přezkum v relevantních notářských zápisech. V opačném případě by se jednalo o úpravu nadbytečnou, a to vzhledem k tomu, že žadateli vždy zůstává možnost obrátit se s příslušným návrhem na zápis na rejstříkový soud. Jiný notář by v tomto případě suploval roli tohoto soudu.¹⁸⁰ Toto ustanovení rovněž snižuje riziko provedení zápisu do obchodního rejstříku na základě falzifikované listiny, neboť notář provede příslušný zápis pouze na základě veřejné listiny, kterou sám vyhotovil.

Obdobně a ze stejných důvodů je upravena příslušnost notáře k provedení zápisu dle § 111 ZVR, podle kterého je určena příslušnost toho notáře, který sepsal osvědčení ve smyslu § 111 ZVR. Avšak zvláštní právní předpisy, které upravují jednotlivé typy těchto osvědčení, nestanovují pro jejich vyhotovení příslušnost notáře, který sepsal notářské zápisy o skutečnostech, které se osvědčují v příslušných osvědčeních a které těmto osvědčením předchází. Proto je možné, aby tato osvědčení sepsal a zápis provedl též jiný notář než ten, který sepsal notářské zápisy, které těmto osvědčením předchází. Pokud bude osvědčení sepsávat a následně provádět zápis jiný notář, ocitá se v podobném postavení jako soud, který meritorně přezkoumává notářské zápisy pouze v omezeném rozsahu dle § 92 ZVR. Avšak pokud nejsou splněny vyžadované podmínky pro sepsání osvědčení a žadatel nepředložil předepsané listiny, notář nevydává žádné rozhodnutí jako soud, ale pouze odmítne sepsat osvědčení.¹⁸¹

¹⁷⁹ LAVICKÝ, Petr. Op. cit. s. 935.

¹⁸⁰ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 366.

¹⁸¹ Tamtéž. s. 367.

4.3 Odmítnutí provedení přímého zápisu notářem

Předchozí podkapitoly analyzovaly veškeré podmínky, které musejí být kumulativně splněny, aby bylo možné provést přímý zápis do obchodního rejstříku notářem. Není-li splněna, byť jen jedna z uvedených podmínek, notář nesmí zápis provést. *A contrario* jsou-li splněny všechny popsání předpoklady, notář není oprávněn zápis odmítnout, nýbrž je povinen příslušný zápis provést.

V určitých případech (prvozápis právnické osoby, zápis zvýšení základního kapitálu společnosti) kromě podmínek stanovených v § 108 až § 110 ZVR musí notář navíc posoudit, zda byla žádost o zápis podána včas.¹⁸² Pokud žádost nebyla podána ve stanovených lhůtách, domnívám se, že je notář rovněž v tomto případě povinen provedení přímého zápisu odmítnout. Neboť v případě prvozápisu společnosti se závazek, založený mezi zakladateli podkladovým notářským zápisem, uplynutím stanovené či dohodnuté lhůty, *ex lege* odstoupením od smlouvy všech stran *ex tunc* zrušil.¹⁸³ V případě zvýšení základního kapitálu společnosti se usnesení o zvýšení základního kapitálu uplynutím lhůty k podání návrhu na zápis zrušuje a vkladová povinnost zaniká. Ve zmíněných případech tak dojde k tomu, že notář již nebude mít podklad, na jehož základě by provedl příslušný zápis.

Ustanovení ZVR je *lex specialis* k ustanovení NŘ. Proto by se na první pohled mohlo zdát, že lze na vztah mezi notářem a žadatelem o zápis subsidiárně použít obecná ustanovení o odmítnutí provedení úkonu či odstoupení od smlouvy o úkonu. V případě odmítnutí provedení úkonu dle § 53 NŘ by vůbec nemělo dojít k sepsání podkladového notářského zápisu, a tedy i k posouzení existence okolností pro odmítnutí provedení zápisu. Rovněž se domnívám, že nelze použít důvody pro odstoupení od smlouvy o úkonu dle § 54 NŘ, neboť smlouva úkonu by byla uzavřena v okamžiku kladné odpovědi na žádost o provedení přímého zápisu, ale jak bylo výše řečeno, notář žádosti o zápis vyhoví způsobem faktického provedení samotného zápisu. Proto, dle mého názoru, by odmítnutí provedení zápisu z obecných důvodů uvedených v § 53 a § 54 NŘ nebylo ani logické, ani postupem *lege artis*.

¹⁸² Notář je povinen posoudit, zda byla žádost podána ve lhůtách k podání návrhu na zápis, resp. k podání žádosti o zápis stanovených v § 9 ZOK, § 218 odst. 1 písm. a) ZOK a § 465 odst. 2 písm. a) ZOK.

¹⁸³ § 2004 odst. 1 OZ.

Na rozdíl od důvodů odmítnutí se na postup odmítnutí provedení zápisu dle § 112 ZVR použije obecná úprava v § 55 NŘ. Odmítnutí je faktický úkon notáře, nevydává o tom žádné rozhodnutí, pouze udělá záznam do spisu, ve kterém uvede (zákonné) důvody odmítnutí, a jestliže o to žadatel požádá, sdělí mu důvody odmítnutí písemně. Pokud žadatel s tímto závěrem notáře nesouhlasí, může proti postupu notáře podat obecné podání ve formě stížnosti, kterou posoudí příslušná regionální notářská komora, jejímž je notář členem. Avšak, pokud se nejedná o zjevný exces ze strany notáře, notářská komora se nezabývá právním posouzením notáře dané věci, nemůže notáři autoritativně provedení zápisu nařídít, což ostatně vyplývá též ze skutečnosti, že jedině notář je odpovědný za to, že příslušný zápis byl proveden v souladu s platným právem.

Odmítnutí provedení přímého zápisu ze strany notáře nezakládá překážku *rei iudicatae*. Nadále lze podat návrh na zápis k rejstříkovému soudu dle § 78 ZVR.¹⁸⁴ Rovněž je možné po odstranění vad, které vedly k odmítnutí, požádat stejného notáře znovu o provedení zápisu. Chce-li se žadatel vyhnout soudnímu řízení, může požadovat provedení zápisu u jiného notáře, avšak za předpokladu, že budou naplněny veškeré zákonem předepsané podmínky, tj. včetně sepsání nového podkladového notářského zápisu.

Postup odmítnutí provedení zápisu, včetně možného odstranění vad, které vedly k odmítnutí, není tak formalizovaný jako v případě odmítnutí návrhu na zápis rejstříkovým soudem dle § 86 a násl. ZVR, kdy soud o návrhu na zápis rozhoduje buď jeho provedením, nebo vydáním usnesení. Notář v žádném případě nerozhoduje a už vůbec ne o žádosti o provedení přímého zápisu. Notář pouze žádosti vyhoví provedením zápisu, nebo zápis odmítne. Jiná varianta nepřichází *de lege lata* v úvahu.

4.4 Provedení přímého zápisu notářem

Ustanovení ZVR nejenom že stanovují povinnost notáře ze zákonných důvodů provedení přímého zápisu odmítnout,¹⁸⁵ ale pokud jsou splněny veškeré předpoklady pro příslušný zápis navrhovaných skutečností též povinnost notáře (nikoli oprávnění)

¹⁸⁴ § 112 ZVR.

¹⁸⁵ Tamtéž.

takový zápis provést.¹⁸⁶ *A contrario* notář není oprávněn odmítnout provést přímý zápis. Souhrnně řečeno, notář provede zápis do obchodního rejstříku, jsou-li splněny následující předpoklady:

- a) notář byl o provedení zápisu před samotným provedením požádán;
- b) žádost byla podána osobou, která je oprávněná k podání návrhu na zápis u rejstříkového soudu (v některých případech též za předpokladu, že žádost byla podána ve stanovených lhůtách);
- c) navrhované skutečnosti mají podklad v podkladovém notářském zápisu, resp. skutečnosti byly notářem posouzeny v rámci přezkumu splnění předpokladů pro sepsání podkladového notářského zápisu;
- d) podkladový notářský zápis obsahuje kladné vyjádření notáře ve smyslu § 108 písm. b) ZVR;
- e) požádán o provedení zápisu byl notář, který sepsal všechny relevantní podkladové notářské zápisy (jeden či více);
- f) notáři byly předloženy listiny ve smyslu § 108 písm. c) ZVR;
- g) případně další právní jednání či náležitosti vyžadovány pro zápis, které nastaly či byly doloženy notáři až po sepsání podkladového notářského zápisu, byly osvědčeny zvláštním notářským zápisem dle § 80h NŘ, o jehož sepsání byl požádán notář, který byl požádán o přímý zápis a sepsal všechny relevantní podkladové notářské zápisy.

Ustanovení § 113 ZVR zakotvuje nejen povinnost notáře zápis provést, ale též lhůtu k jeho provedení a způsob, jakým ho má provést. Notář je povinen zápis provést bez zbytečného odkladu od podání žádosti o zápis. Na rozdíl od soudu, který je povinen dle § 96 odst. 1 ZVR provést zápis, či rozhodnout usnesením nejpozději do pěti pracovních dnů. Pokud tak soud neučiní, uplatní se tzv. fikce zápisu ve smyslu § 98 odst. 1 ZVR, kterou však na přímé zápisy prováděné notářem nelze z podstaty fungování systému přímých zápisů notáři aplikovat.

¹⁸⁶ § 113 ZVR.

Lhůta je s ohledem na specifičnost tohoto typu zápisu stanovena pružně, nikoli pevně. Délka této lhůty se odvíjí od toho, kdy byla podána žádost o zápis (srov. podkapitola 4.1), případně žádost o sepsání notářského zápisu o osvědčení, byla-li žádost o přímý zápis podána dříve. Požadavek provedení přímého zápisu notářem bez zbytečného odkladu vyplývá z podstaty tohoto institutu. Notář při samotném provedení zápisu již nic nezkoumá, nevyhodnocuje (kromě posouzení listin z hlediska, zda se zakládají do sbírky listin, či pouze do elektronického soudního spisu – srov. podkapitola 4.5), neboť přezkum veškerých předpokladů pro zápis provedl již v rámci sepisu notářských zápisů, na jejichž podkladu zápis provádí.

Obchodní rejstřík je veden rejstříkovým soudem v elektronické podobě,¹⁸⁷ v důsledku toho je notář povinen provést přímý zápis dálkovým přístupem. Notáři mají zabezpečen přístup do ISVR, který slouží k zadávání údajů do obchodního rejstříku, prostřednictvím kvalifikovaných přístupových certifikátů, které jsou vázány výlučně na jejich osobu, případně na jejich trvalé zástupce, kterým je možné rovněž zajistit přístupová práva.

Do činnosti provádění přímých zápisů další autorita veřejné moci (soud) žádným způsobem již nezasahuje. Notář je jedinou autoritou, která v tomto případě posuzuje, zda dotčené právní jednání, eventuálně rozhodnutí orgánu právnické osoby splňuje požadavky na něj kladené právními předpisy a případně též příslušným zakladatelským dokumentem právnické osoby, a zda skutečnosti zapisovaného do obchodního rejstříku odpovídají skutečnému stavu. Soudy po provedení přímého zápisu notářem nejsou oprávněny v rejstříkovém řízení přezkoumávat, zda byly splněny zákonné předpoklady pro takový zápis předepsané v § 108 a násl. ZVR. Výjimkou je pouze situace, kdy zápis neodpovídá skutečnému stavu anebo kdy se oprávněná osoba domáhá obrany proti provedenému zápisu dle § 117 ZVR¹⁸⁸ (srov. podkapitola 5.2.1).

Jak již bylo výše uvedeno, notář o provedení zápisu nevydává žádné rozhodnutí, jedná se pouze o faktický úkon notáře při výkonu jeho činnosti. Proto je notáři uložena též povinnost vyrozumět žadatele, resp. zapsanou osobu a případně další osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku dle jiného zákona (např. ZOK) v souvislosti se zápisem

¹⁸⁷ § 1 odst. 4 ZVR.

¹⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3315/2018.

jiné osoby, o provedení tohoto zápisu. Toto vyrozumění notář učiní vydáním ověřeného výstupu z informačního systému¹⁸⁹ zapsané osobě, případně zasláním tohoto výstupu též osobám, které se zapisují do obchodního rejstříku v souvislosti se zápisem této zapsané osoby, a to do tří pracovních dnů ode dne provedení zápisu.¹⁹⁰ Ustanovení výslovně nezmiňuje, že se vyrozumění má zasílat žadateli o provedení zápisu, avšak žadatel je v zásadě zapisovanou osobou dle § 113 ZVR, případně osobou, která spadá do druhé skupiny osob, na které se vztahuje informační povinnost.

Předmětné ustanovení nehovoří o způsobu vydání či zaslání tohoto výstupu. Pokud si osoby (především žadatel) nepřevzou výpis osobně, použijí se nejspíše obecná pravidla pro doručování upravená v OSŘ, a to přednostně prostřednictvím datové schránky, má-li ji dotyčný zřízenou, či prostřednictvím poštovního doručovatele. Ač vydáním, resp. zasláním výstupu je formálně ukončen proces provedení přímého zápisu notářem, není vydání tohoto výstupu součástí úkonu spočívajícího v provedení přímého zápisu, nýbrž se jedná o další notářský úkon, který bezprostředně následuje po provedení zápisu.¹⁹¹

Bezprostředně po provedení zápisu je notáři umožněno vygenerovat výpis z obchodního rejstříku, který již zobrazuje aktuální (nový) stav zapsaných údajů o příslušné osobě. Avšak veřejně přístupný nový stav zapsaných údajů bude v okamžiku, kdy se fakticky promítne do online databáze. K tomu dojde následující den po provedení zápisu. V praxi je tento výstup z ISVR opatřen ověřovací doložkou, splňující náležitosti stanovené zákonem č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a změně některých dalších zákonů, a takto je používán jako forma vyrozumění o provedení příslušného zápisu dle § 115 ZVR.

¹⁸⁹ Pravomoc vydat ověřený výstup z obchodního rejstříku vyplývá z § 9 odst. 2 zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve spojení s § 72 odst. 1 písm. j) NŘ (blíže srov. HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 373.).

¹⁹⁰ § 115 ZVR (podobně srov. § 102 ZVR).

¹⁹¹ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 373.

4.5 Spis a listiny související s přímým zápisem notářem

Notář je povinen při výkonu činností dle § 2 a § 3 odst. 2 a 3 NŘ vést spis.¹⁹² Na činnost spočívající v sepisování podkladových notářských zápisů se tato povinnost jednoznačně vztahuje. Provádění zápisů do obchodního rejstříku není explicitně v předmětném ustanovení Kancelářského řádu zmíněno. Avšak povinnost vést spis se týká zejména notářské činnosti, za kterou je mimo jiné považováno též provádění zápisů do obchodního rejstříku.¹⁹³ Proto lze předpokládat, že se tato povinnost vztahuje též na listiny související s přímým zápisem.

Sepíše-li notář příslušný podkladový notářský zápis, případně následně notářský zápis o osvědčení, založí zpravidla pouze jeden spis. Veškeré písemnosti, které dokládají zapisované skutečnosti do obchodního rejstříku, a to jak ty, na jejichž základě byl sepsán podkladový notářský zápis, tak ty, které dokládají uskutečnění právních jednání až po rozhodnutí orgánu právnické osoby nebo po právním jednání, o kterém je sepsán podkladový notářský zápis, se uloží v jednom spise. To neplatí v případech, kdy mezi sepisem podkladového notářského zápisu a žádostí o zápis do obchodního rejstříku uplyne delší časový úsek (např. přelom roků) nebo v případě, kdy je na základě jednoho podkladového notářského zápisu zapisováno postupně několik skutečností.¹⁹⁴

Spis by měl obsahovat veškeré písemnosti, kterými by jinak navrhovatel byl povinen doložit údaje o zapisovaných skutečnostech, pokud by zápis do veřejného rejstříku prováděl soud. Nadto by ve spise měly být založeny listiny, které obsahují údaje, zjistitelné z informačních systémů veřejné správy (např. výpis z obchodního rejstříku, výpis z evidence Rejstříku trestů, výpis z katastru nemovitostí). Tyto listiny se soudy nepředkládají, neboť si údaje v nich obsažené soud opatří sám.

Pravomoc provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku se rozšířila na notářský stav, avšak vedení sbírky listin a jednotlivých spisů zapisovaných subjektů zůstalo ve výlučné pravomoci soudů. Proto je zapotřebí zajistit součinnost mezi notářem a soudem, aby soud mohl správu a vedení sbírky listin náležitě vykonávat. Listiny, které

¹⁹² § 22 Kancelářského řádu.

¹⁹³ § 4 NŘ.

¹⁹⁴ Výkladové stanovisko NKČR VS č. 6/2015 ze dne 16. 7. 2015.

notář vytvořil či mu byly předloženy, musí notář vedle hmotněprávní kontroly též přezkoumávat z hlediska jejich založení, a to buď do sbírky listin, nebo do soudního spisu, který je veden o osobě, které se zápis týká. Přístup do sbírky listin a do spisů je notáři umožněn prostřednictvím ISVR.

Ustanovení § 114 ZVR upravuje postup, jakým způsobem má notář naložit s listinami, které souvisejí s přímým zápisem a zároveň tvoří obsah notářského spisu. Toto ustanovení rozšiřuje a doplňuje obecnou úpravu v § 23 ZVR určenou pro rejstříkový soud. Listiny uvedené v § 66 ZVR, které lze digitalizovat, je notář povinen dle § 114 odst. 1 ZVR založit v elektronické podobě prostřednictvím ISVR do sbírky listin. Tyto listiny se vložením do sbírky listin stanou veřejně přístupné. Ostatní listiny, které lze digitalizovat, notář vloží do elektronického soudního spisu.¹⁹⁵ Listiny, které nelze digitalizovat, doručí notář bez zbytečného odkladu po provedení zápisu v písemné podobě příslušnému rejstříkovému soudu.¹⁹⁶ Notář je tedy povinen ať už elektronickou formou, či prostým zasláním soudu doložit všechny písemnosti, které mu byly předloženy, které by jinak navrhovatel musel předložit spolu s návrhem na zápis v případě zápisu prostřednictvím soudu, a to včetně údajů, které jsou zjistitelné z informačních systémů veřejné správy, které by jinak navrhovatel soudu doložit nemusel.¹⁹⁷

V případě prvozápisu společnosti s ručeným omezením, znázorněného ve schématu č. 4 uvedeného v kapitole 7.1, se do sbírky listin zakládá (a) podkladový notářský zápis sepsaný dle § 62 a násl. NŘ, který obsahuje zakladatelský dokument založené společnosti a (b) notářský zápis o osvědčení sepsaný dle § 80h NŘ. V ustanovení § 66 ZVZ, který předepisuje listiny, které se zakládají do sbírky listin, není výslovně notářský zápis o osvědčení zmíněn, ani výčet neobsahuje dokument, který by tento typ notářského zápisu připomínal či pod který by se dal podřadit. Jiný zákon povinnost založení notářského zápisu o osvědčení do sbírky listin nepředepisuje (srov. § 66 písm. z) ZVR). Praxe ve způsobu založení tohoto dokumentu je rozdílná. Většina notářů notářský zápis o osvědčení zakládá do sbírky listin. S tímto přístupem plně souhlasím, neboť se jedná

¹⁹⁵ § 114 odst. 2 ZVR.

¹⁹⁶ § 114 odst. 3 ZVR.

¹⁹⁷ Srov. výkladové stanovisko NKČR č. VS 3/2015 ze dne 17. 3. 2015.

o podklad, na jehož základě spolu s podkladovým notářským zápisem notář přímý zápis provádí. Tento typ notářského zápisu svým způsobem supljuje určité formální konečné rozhodnutí, které obsahuje výsledek materiální přezkumu provedeného notářem, že veškeré předpoklady stanovené příslušnými právními předpisy pro zápis do obchodního rejstříku byly splněny. Proto se domnívám, že je správné zakládat do sbírky listin vedle podkladového notářského zápisu též notářský zápis o osvědčení.

Do elektronického soudního spisu je notář v souvislosti s provedením prvozápisu společnosti s ručením omezením povinen vložit následující přílohy:

- a) listiny prokazující splnění podmínek pro vznik funkce členů orgánů právnické osoby (čestná prohlášení, včetně souhlasů se zvolením a zápisem do obchodního rejstříku, jejich výpisy z Rejstříku trestů), případně souhlas společníka se zápisem do obchodního rejstříku, pokud není již obsažen v podkladovém notářském zápisu;
- b) listiny dokládající právní důvod užívání sídla (souhlas vlastníka s umístěním sídla společnosti, výpis z katastru nemovitostí);
- c) listiny dosvědčující splacení základního kapitálu společnosti (prohlášení správce vkladů o splnění vkladových povinností, potvrzení banky o složení základního kapitálu, případně jiné listiny prokazující vložení nepeněžitých vkladů);
- d) listiny dokládající podnikatelská oprávnění (výpis z živnostenského rejstříku).

5 Důsledky provedení přímého zápisu notářem

Rejstříkový soud ve vztahu k provádění přímých zápisů notářem neplní žádnou významnou funkci, do této činnosti notáře v zásadě nezasahuje. Tento závěr, potvrzený též judikaturou,¹⁹⁸ vyplývá z § 118 ZVR, který deklaruje, že notář má stejné právní postavení při provádění přímého zápisu do obchodního rejstříku dle podmínek stanovených ZVR jako soud. Citované ustanovení staví přímé zápisy notářem naroveň zápisům prováděným soudy. To, že zápisy notářem mohou mít stejné důsledky jako zápisy provedené soudem, je zajištěno tím, že notář při veškerých úkonech, které předchází samotnému provedení přímého zápisu (vyjma poskytnutí právní pomoci – srov. podkapitola 6.1) a následně i při jeho provedení, je povinen postupovat nezávisle a nestranně¹⁹⁹ stejně jako soud.

Následující podkapitoly obsahují vybrané důsledky, které provedený přímý zápis notářem automaticky způsobí (formální a materiální publicita, konstitutivní a deklaratorní účinky zápisu), resp. může způsobit. Důsledky negativní povahy neboli vady přímého zápisu nejsou s provedeným zápisem spjaté vždy, objevují se pouze za určitých okolností a v zásadě je způsobuje notář svým pochybením, resp. porušením některé z jeho povinností v procesu přímého zápisu do obchodního rejstříku.

5.1 Principy obchodního rejstříku

Po provedení přímého zápisu notářem, resp. po tom, co se tento zápis promítne do online databáze obchodního rejstříku, se předmět tohoto zápisu stane veřejně dostupný. V tento okamžik se v celém svém rozsahu projeví hlavní funkce obchodního rejstříku, jakožto veřejného rejstříku, a to funkce informační a ochranná. Tyto funkce zajišťují dostupnost právně významných údajů a skutečností o zapsaných osobách a důvěryhodnost těchto informací uvedených v obchodním rejstříku. Vyjadřují zájem na zachování právní jistoty a ochranu třetích osob v podnikatelském styku. Realizaci těchto funkcí zabezpečují dva principy fungování obchodního rejstříku, a to princip

¹⁹⁸ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze, ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. 14 Cmo 144/2019 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3315/2018.

¹⁹⁹ § 2 NŘ ve spojení s § 4 NŘ.

formální publicity a princip materiální publicity, u něhož se rozlišuje negativní a pozitivní stránka.²⁰⁰

Princip formální publicity je zakotven v § 120 odst. 2 věta druhá OZ ve spojení s § 3 a násl. ZVR. Jedná se o vlastnost, která zajišťuje, že je obchodní rejstřík veřejně přístupný. Jakákoli osoba je oprávněna zdarma nahlížet do obchodního rejstříku, má neomezený bezplatný přístup k informacím o zapsaných osobách, které jsou uveřejněny na internetové stránce Ministerstva spravedlnosti ČR www.justice.cz. Každý má právo na úředně ověřená potvrzení ohledně těchto údajů, dále ohledně listin uložených ve sbírce listin a případně též ohledně skutečnosti, že konkrétní údaj v obchodního rejstříku není,²⁰¹ a to vše bez ohledu na existenci právního zájmu či právního vztahu k dané osobě, které se informace týkají.

Výjimka z uvedeného principu je stanovena v § 25 odst. 2 první věta ZVR, která stanoví, že za předpokladu žádosti zapsané osoby, existence veřejného zájmu či kladného rozhodnutí rejstříkového soudu mohou údaje vyjmenované v tomto ustanovení být veřejnosti zpřístupněny. Tato výjimka nedopadá na obchodní společnosti a družstva a vzhledem k tomu, že tento typ právnických osob tvoří drtivou většinu osob zapisovaných do obchodního rejstříku, není předmětná klauzule příliš využívána. Některé údaje se do obchodního rejstříku dle zákona zapisují, ale neuveřejňují. Jedná se zejména o rodné číslo, které se neuveřejňuje, ale je ze zákona povinným údajem při zápisu fyzické osoby do obchodního rejstříku (např. jako statutárního orgánu společnosti).²⁰² To neplatí, je-li rodné číslo uvedeno na listinách zakládaných do sbírky listin.²⁰³

Aby mohl princip formální publicity plnit svůj účel, je potřeba aby údaje v obchodním rejstříku odrážely skutečný právní stav. To zajišťuje princip materiální publicity neboli princip ochrany dobré víry v údaje uvedené v obchodním rejstříku.²⁰⁴ Tento princip je nezbytný z důvodu ochrany třetích osob, tzn. informace obsažené v obchodním rejstříku jsou při splnění zákonem určených předpokladů účinné vůči třetím

²⁰⁰ POKORNÁ, Jarmila, Eva VEČERKOVÁ a Milan PEKÁREK. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum. s. 87.

²⁰¹ § 3 až § 5 ZVR.

²⁰² § 25 odst. 1 písm. e) ZVR.

²⁰³ § 6 ZVR.

²⁰⁴ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Václav HOLÝ. *Op. cit.* s. 112.

osobám bez ohledu na to, zda tyto informace odpovídají skutečnému (aktuálnímu) právnímu stavu, či nikoli. Princip materiální publicity v sobě zahrnuje dvě složky – negativní a pozitivní.

Negativní stránka materiální publicity stanoví, co zapsaná osoba nemůže namítat vůči osobě jednající v dobré víře, že příslušný údaj zapsaný v obchodním rejstříku odpovídá skutečnosti.²⁰⁵ Pozitivní stránka materiální publicity stanovuje, co může namítat jak zapsaná osoba vůči třetím osobám, tak třetí osoby vůči zapsané osobě. Z pohledu zapsané osoby je princip zakotven v § 8 odst. 2 ZVR. V tomto pravidle hraje důležitou roli časové hledisko, kdy nejdříve dochází k zápisu do obchodního rejstříku a následně ke zveřejnění tohoto zápisu v Obchodním věstníku, za který se považuje uveřejnění způsobem umožňující dálkový přístup, tj. na internetové stránce www.justice.cz.²⁰⁶ Pro zapsanou osobu není rozhodný okamžik zápisu do obchodního rejstříku,²⁰⁷ ale až okamžik zveřejnění tohoto zápisu. Jakmile uplyne patnáct dnů od zveřejnění, může se zapsaná osoba u právního jednání učiněného šestnáctý den dovolat takto zveřejněných údajů již bez omezení.²⁰⁸

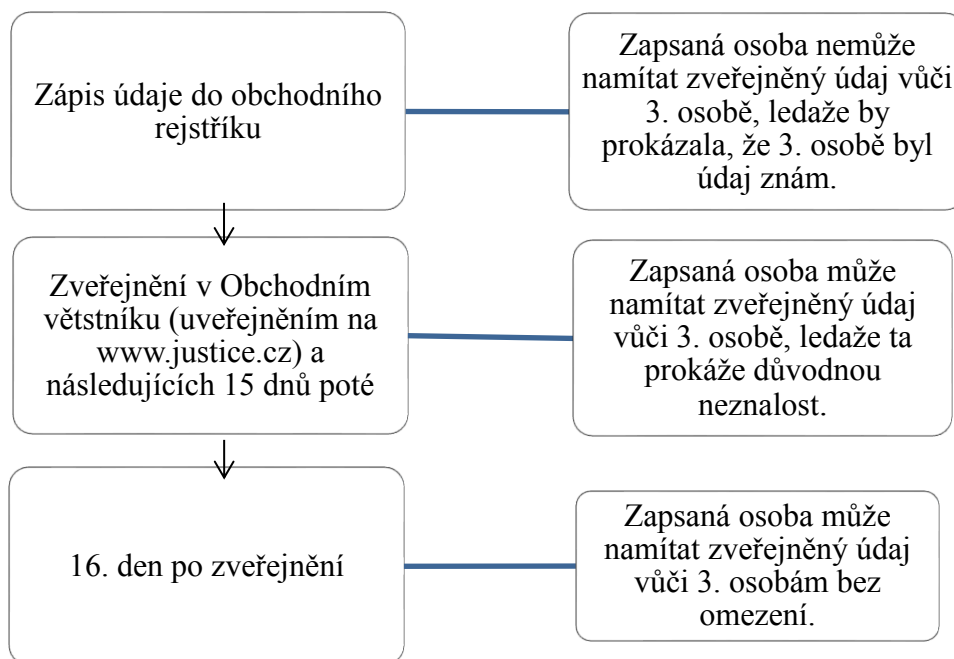
²⁰⁵ § 8 odst. 1 ZVR ve spojení s § 121 odst. 1 OZ.

²⁰⁶ § 13 odst. 1 vládního nařízení č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.

²⁰⁷ Pokud by chtěla proti třetí osobě namítnout okamžik zápisu, musela by prokázat, že jí byl znám – srov. § 121 odst. 2 věta druhá OZ.

²⁰⁸ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Václav HOLÝ. Op. cit. s. 115.

Schéma č. 2: Znázornění pozitivní stránky principu materiální publicity

Zdroj: CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Václav HOLÝ. Op cit. s. 116.

Ustanovení § 8 odst. 3 ZVR vyjadřuje pozitivní stránku materiální publicity z pohledu třetích osob, které se mohou vždy dovolat údajů a obsahu listin, které nebyly ještě zveřejněny, neboť bezesporu představují skuteční právní stav.

S principem materiální publicity souvisí otázka druhů zápisů do obchodního rejstříku z hlediska účinků (právního významu) těchto zápisů. Rozlišují se zápisy konstitutivní a deklaratorní. Konstitutivním zápisem se zakládá, mění, ruší určitá právní skutečnost, tj. až samotný zápis do obchodního rejstříku způsobí právní účinky.²⁰⁹ Existence příslušné skutečnosti je tedy závislá na zápisu této skutečnosti do obchodního rejstříku. Je nezbytné, aby příslušný zákon s konkrétním zápisem výslovně konstitutivní účinky spojoval. V opačném případě se jedná o zápisy deklaratorní povahy, kterými se pouze prohlašuje již existující právní skutečnost. Tyto skutečnosti způsobují právní účinky

²⁰⁹ Např. vznik a zánik obchodních korporací, zvýšení či snížení základního kapitálu akciové společnosti, zápis zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným, oprávnění zahraniční osoby podnikat v ČR, zápis vedoucího odštěpného závodu.

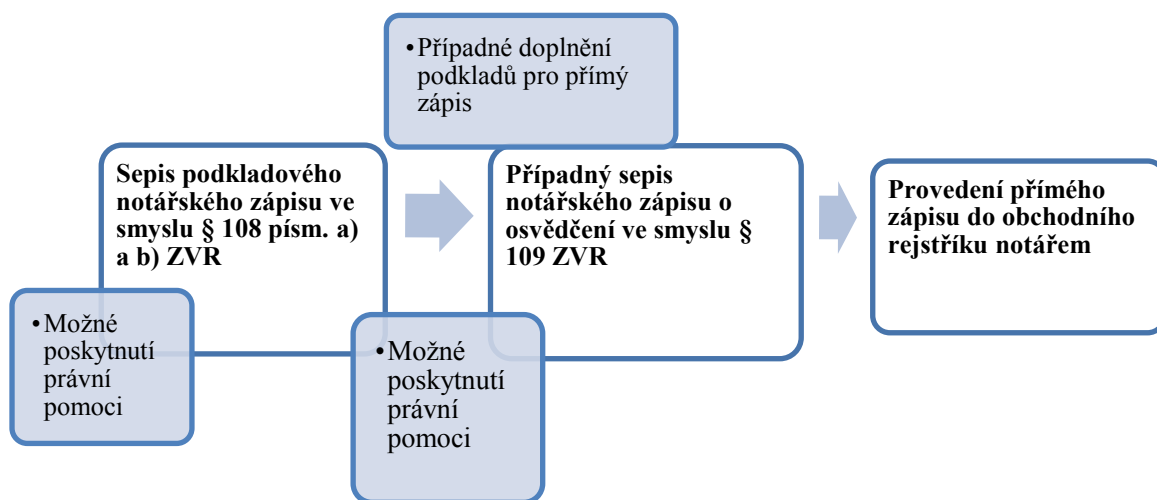
bez ohledu na jejich zápis do obchodního rejstříku.²¹⁰ Zápis v tomto případě pouze dává do souladu zapsaný stav se skutečným.²¹¹

5.2 Vady přímého zápisu notářem

Provedení přímého zápisu notářem je nevratné. Provedený zápis, který obsahuje chyby či nebyl proveden řádným způsobem dle pravidel stanovených ZVR pro zápis notářem, nelze zvrátit, ale zákon zakotvuje určité nástroje, jak se domoci napravení nesprávně provedeného zápisu notářem. Odpovědnost za správnost zápisu příslušných skutečností je plně v rukou notáře, resp. osoby oprávněné (aktivně legitimované) dovolat se nápravy.

Pro účely této práce bude nahlíženo na provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem jako na proces, který v sobě zahrnuje několik kroků či fází, nikoli pouze samotné provedení zápisu do obchodního rejstříku, jak znázorňuje následující schéma.

Schéma č. 3: Kroky v procesu přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem

Zdroj: Vlastní zpracování.

²¹⁰ Např. prokura, změny ve statutárním orgánu obchodních společností, změna v předmětu podnikání.

²¹¹ ŠVARC, Zbyněk. Op. cit. s. 132.

Notář může porušit své povinnosti prakticky v jakémkoli kroku, který směřuje k provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku. Z provedené analýzy veškerých předpokladů předepsaných pro zápis do obchodního rejstříku notářem, včetně provedení takového zápisu, lze dovodit možná pochybení notáře, se kterými se praxe setkává nebo se reálně může setkat. Následující výčet demonstrativně uvádí různé varianty v úvahu připadajících pochybení notáře:

- a) sepsání podkladového notářského zápisu i přesto, že nebyly dány důvody či splněny podmínky pro jeho sepsání;
- b) chyba v obsahu podkladového notářského zápisu;
- c) poskytnutí nesprávné právní rady či jiné právní pomoci, která způsobí neprovedení přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem (např. z důvodu oprávněného odmítnutí zápis provést), případně nesprávně provedený přímý zápis;
- d) odmítnutí provedení přímého zápisu notářem, byť jsou veškeré předpoklady a formality vyžadované příslušnými právními předpisy pro provedení zápisu splněny;
- e) či naopak provedení přímého zápisu, ač tyto podmínky nebyly splněny;
- f) neopodstatněné průtahy ze strany notáře s provedením přímého zápisu;
- g) chyba v zapsaných údajích;
- h) porušení některé z povinností vyplývajících z nakládání s listinami souvisejícími s přímým zápisem;
- i) porušení povinnosti notáře stanovené v § 115 ZVR.

Dle typu pochybení notáře a důsledku, které takové pochybení způsobí, lze nesprávně provedený zápis napravit (a) opravou chyb v psaní a v počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti v zápisu notářem, či (b) obranou proti zápisu notářem aktivně legitimovanou osobou. Pokud notář v procesu, který je zakončen provedením přímého zápisu do obchodního rejstříku, porušil určitou právní povinnost, která zapříčinila vznik újmy, uplatní se dle okolností sankční nástroje v podobě (a) odpovědnosti notáře dle NŘ, či (b) odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nesprávným úředním postupem nebo (c) kárné odpovědnosti notáře dle NŘ.

Nesprávně provedený přímý zápis notářem je důležité odlišovat od nesprávného právního názoru notáře, který byl vytvořen na základě vady, kterou notář nezohlednil v rámci přezkumu podmínek pro sepsání podkladového notářského zápisu či na základě nesprávného právního posouzení dané skutečnosti.²¹² Tento stav nebrání provedení přímého zápisu, pokud podkladový notářský zápis splňuje podmínky dle § 108 písm. a) a b) ZVR, v rámci jehož sepsu notář přezkoumal (v tomto případě nesprávně) veškeré předpoklady a formality vyžadované pro zápis. V rámci samotného zápisu již žádný přezkum, v rámci kterého by odhalil tuto nesprávnost, neprovádí (vyjma posouzení žádosti – srov. podkapitola 4.1).

Pokud tedy podkladový notářský zápis obsahuje kladné vyjádření notáře k legalitě obsahu v něm zachyceném ve smyslu § 108 písm. b) ZVR, není dále v rámci procesu přímého zápisu notáře již zohledňováno, zda byl preventivní materiální přezkum proveden řádným způsobem či zda byly jednotlivé skutečnosti či formality posouzeny správným právním názorem notáře.

5.2.1 Prostředky nápravy

Možnost určité formy autoremedury pro notáře, který příslušný přímý zápis provedl, přichází v úvahu pouze v případě opravy chyb v psaních a v počtech, případně jiných zjevných nesprávností v přímém zápisu.²¹³ Oprava lze provést jak na návrh, resp. na základě žádosti, tak i bez návrhu. Z dikce ustanovení vyplývá, že notář, jakmile se dozví o určité zjevné nesprávnosti, je povinen příslušný zápis opravit.

Lhůta k provedení opravy není zákonem stanovena. Vzhledem k tomu, že povaha nesprávnosti může v některých případech mít vliv na práva a povinnosti jak subjektů zapsaných v obchodním rejstříku, tak rovněž může být narušen princip materiální publicity obchodního rejstříku, který chrání třetí osoby jednající v dobré víře v zapsaný údaj,²¹⁴ lze předpokládat, že notář je povinen tuto nesprávnost opravit bez zbytečného odkladu poté, co se o ní dozví. V případě průtahů ze strany notáře by byly narušeny

²¹² Jako příklad lze uvést nesprávně posouzenou usnášeníschopnost orgánu právnické osoby, na jejímž základě byl odvolán statutární orgán právnické osoby.

²¹³ § 116 ZVR.

²¹⁴ Např. pouhá chyba v uvedení data vzniku, příp. zániku funkce člena statutárního orgánu právnické osoby.

funkce obchodního rejstříku, včetně principů jeho fungování (srov. podkapitola 5.1). Rovněž není zákonem upravena doba, po kterou lze opravu od provedení přímého zápisu provést. *A contrario* lze tuto opravu ať už z iniciativy notáře, či z podnětu provést kdykoli po provedení přímého zápisu. Způsob, jakým notář opravu provede, se bude odvíjet od charakteru dané nesprávnosti. V úvahu připadá nahrazení chybného údaje správným, doplnění chybějící informace či vymazání nesprávně uvedeného textu.

Předmětné ustanovení dále zakotvuje informační povinnost notáře o provedení opravy v přímém zápisu, a to formou zaslání výpisu z obchodního rejstříku zapsané osobě. Postup je tedy obdobný tomu jako v případě vyrozumění o provedení přímého zápisu dle § 115 ZVR (srov. podkapitola 4.4).

V případě ostatních vad přímého zápisu notářem, tedy především v situaci, kdy k nápravě vadného stavu bude zapotřebí prokázat určitý skutkový či právní stav, se bude muset postupovat dle § 117 ZVR, tedy využít obranu proti přímému zápisu notářem. Tato obrana je jediný možný opravný prostředek,²¹⁵ jak se domoci u příslušného rejstříkového soudu (nikoli u notáře) výmazu nebo změny tohoto zápisu či obnovení původního zápisu.²¹⁶ Jedná se v zásadě o stejný postup jako u zápisu provedeného soudem bez vydání rozhodnutí,²¹⁷ proto § 117 ZVR odkazuje na pravidla, za jakých se osoby zákonem k tomu oprávněné mohou domáhat nápravy zápisu provedeného rejstříkovým soudem.²¹⁸

Aktivní legitimaci k obraně proti zápisu mají zapsané osoby a osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku v rámci zápisu zapsané osoby. Náležitosti podání nejsou zákonem předepsány. Nejedná se o pouhé obecné podání k soudu, nýbrž o podání v souvislosti se zápisem do obchodního rejstříku, proto je nezbytné, aby tento zvláštní návrh na zápis obsahoval jednak obecné náležitosti podání, ale též splnil podmínky stanovené pro návrh na zápis do veřejného rejstříku (srov. § 18 až § 22 ZVR).²¹⁹ Tímto

²¹⁵ Z důvodu, že notář nevydává žádné rozhodnutí nelze podat odvolání či jiný typizovaný opravný prostředek (vyjma obranného nástroje uvedeného v § 117 ZVR), neboť není proti čemu tyto prostředky podat.

²¹⁶ § 117 ZVR.

²¹⁷ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. 14 Cmo 144/2019.

²¹⁸ Srov. § 101 ZVR.

²¹⁹ LAVICKÝ, Petr. Op. cit. s. 952.

návrhem se zahájí klasické soudní řízení, v rámci kterého bude příslušný rejstříkový soud postupovat, jako kdyby dotčený zápis provedl sám.²²⁰

Lhůta pro podání opravného prostředku, resp. k využití obrany proti provedenému zápisu činí jeden měsíc od takového provedení.²²¹ Vzhledem k tomu, že se jedná o lhůtu objektivní, nelze její zmeškání prominout. Mohlo by se zdát, že se jedná o lhůtu poměrně krátkou, zejména z pohledu osob, které nebyly přítomny sepisu podkladového notářského zápisu, na jehož základě byl proveden zápis týkající se těchto osob. Avšak § 115 ZVR by měl zabránit tomu, že se dotčené osoby o zápisu včas nedozvědí. V opačném případě by nastupovala odpovědnost notáře za porušení jeho povinnosti stanovené v § 115 ZVR. Nezávisle na běhu této lhůty lze zahájit řízení o dosažení shody mezi zapsaným a skutečným stavem ve smyslu § 78 odst. 1 ZVR.²²²

5.2.2 Sankční nástroje

Na notářskou profesi jsou kladeny přísné nároky řádného výkonu jejich činnosti a vysoké požadavky na kvalitu poskytovaných notářských služeb. Stát reguluje tuto profesi stanovením jasných pravidel pro její organizaci, výkon její činnosti a odměňování. Stát i vzhledem k tomu, že na notáře přenesl část svých pravomocí, takto zabezpečuje, aby činnost notáře byla vždy realizována nezávisle, nestranně a řádným a efektivním způsobem. Nebude-li příslušná činnost takto vykonávána, má stát oprávněný zájem na tom, aby byly odpovídajícím způsobem upraveny též následky toho, že příslušná činnost nebyla vykonána náležitým způsobem.

Odpovědnost notáře je vymezena v § 57 NŘ jako odpovědnost za újmu způsobenou žadateli, klientovi či jinému účastníkovi v souvislosti s výkonem činnosti notáře. Notář odpovídá za újmu, která vznikla při činnosti vykonávané v rámci notářského úřadu a nebyla vykonána řádným způsobem, včetně újmy způsobené jeho pracovníkem, a to výhradně adresátům poskytovaných notářských služeb. Zaměstnanci notáře pak v případě vzniku povinnosti notáře nahradit způsobenou újmu poškozenému odpovídají notáři dle pracovněprávních předpisů.

²²⁰ HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. Op. cit. s. 374.

²²¹ § 117 ZVR.

²²² LAVICKÝ, Petr. Op. cit. 952.

Odpovědnost notáře ve smyslu § 57 NŘ je konstruována jako objektivní, bez zkoumání zavinění, s možností liberace, tj. prokáže-li notář, že újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které na něm bylo možno požadovat, odpovědnosti se zproští. Odpovědnost notáře nastává pouze tehdy, jsou-li kumulativně splněny podmínky vzniku odpovědnosti, kterými jsou (a) pochybení notáře v souvislosti s výkonem činnosti notáře, resp. porušení povinnosti notáře, (b) vznik újmy, (c) příčinná souvislost mezi protiprávním výkonem činnosti notáře a vznikem újmy.²²³

Notář odpovídá jak za hmotnou škodu (skutečná škoda a ušlý zisk), tak za nehmotnou újmu (např. poškození dobrého jména žadatele). K pochybení notáře při výkonu činnosti může dojít porušením obecně formulované povinnosti notáře (vyjádřené např. v zásadách výkonu notářství) či nedodržením konkrétního zákonného požadavku (předepsaného např. pro osvědčení rozhodnutí orgánu právnické osoby).

V případném soudním řízení o náhradu újmy nese povinnost tvrzení i důkazní břemeno žalobce, který je povinen splnění uvedených podmínek prokázat, aby byl se svým nárokem úspěšný.²²⁴ Naopak na notáři je prokázání liberačního (zprošťujícího) důvodu, avšak to přichází v úvahu, pokud poškozený prokázal vznik odpovědnosti notáře, tedy existenci předpokladů této odpovědnosti.

Je důležité si uvědomit, že notář je fyzickou osobou, která za újmu způsobenou v souvislosti s výkonem jeho činnosti odpovídá celým svým majetkem bez omezení.²²⁵ Vzhledem k charakteru poskytovaných notářských služeb může v některých případech vzniklá újma několásobně převyšovat majetek notáře. Proto je pro zahájení činnosti notáře předepsána podmínka „uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za újmu, která by mohla vzniknout v souvislosti s touto činností“,²²⁶ přičemž není zákonem stanovena povinná minimální výše tohoto pojištění. Tuto otázku řeší až usnesení prezidia NKČR, který stanovil minimální částku na pět milionů korun českých. Notáři si sjednávají pojištění prostřednictvím roční rámcové pojistné smlouvy, kterou uzavírá NKČR,

²²³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 969/2004 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 25 Cdo 5080/2009.

²²⁴ VOJTEK, Petr. Odpovědnost notáře za škodu v právním řádu České republiky. *Ad notam: notářský časopis*. 2011, č. 3, s. 9.

²²⁵ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 285.

²²⁶ § 9 odst. 1 písm. d) NŘ.

aby pomohla notářům vyjednat podmínky pojištění, které zohledňují specifika jimi poskytovaných služeb.²²⁷

Popsaná odpovědnost notáře se uplatní jen tehdy, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Ač notář vykonává svobodné povolání, působí tedy jako nezávislá a samostatná osoba, některé jeho činnosti spočívají *de facto* ve výkonu pravomocí státu, které stát na tuto profesi na základě zákona přenesl a pověřil speciálními úkoly, při jejichž výkonu má notář zvláštní postavení tzv. úřední osoby.²²⁸ V této oblasti činností, které jsou spjaty s výkonem pravomocí státu, nastupuje zvláštní režim odpovědnosti státu za škodu způsobenou výkonem veřejné moci s regresním nárokem vůči notáři (za předpokladu existence zaviněného porušení zákonné povinnosti notáře) za podmínek stanovených v ZOŠ, který je ve vztahu k NŘ zvláštním právním předpisem.

Přenesením určitých pravomocí na notáře se stát nemůže zbavit odpovědnosti za jejich výkon, případně za újmu vzniklou v souvislosti s jejich realizací, v opačném případě by došlo ke zhoršení postavení notářů. Rovněž se touto delegací nikterak nezměnil rozsah odpovědnosti státu. Na druhé straně notář dále nese odpovědnost za správné a řádné vykonávání jemu svěřených pravomocí.²²⁹

Odpovědnostní vztah notáře je tedy dvojaký, přičemž se odvíjí od charakteru činnosti, při jejímž výkonu byla újma, resp. škoda způsobena. Vždy bude nezbytné určit, zda půjde o činnost ve smyslu § 57 NŘ, nebo činnost notáře, která je považována za výkon státní správy a s kterou se v případě vzniku škody pojí odpovědnost státu.²³⁰ Vodítko pro rozlišení, zda se uplatní odpovědnost notáře či státu, dává § 4 odst. 1 ZOŠ, podle nějž se za výkon státní správy považuje mimo jiné sepisování veřejných listin o právních úkonech (o právních jednáních) a zápisy skutečností do veřejného rejstříku provedené notářem dle podmínek stanovených ZVR. Pro účely této práce stát odpovídá za škodu způsobenou notářem pouze tehdy, vznikla-li při sepisování podkladového notářského zápisu o právním jednání bez ohledu na to, zda forma notářského zápisu je

²²⁷ Pojištění prostřednictvím rámcové smlouvy není povinné, notář si může sjednat pojištění individuálně.

²²⁸ § 3 odst. 1 písm. b) ZOŠ.

²²⁹ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 286.

²³⁰ VOJTEK, Petr. Odpovědnost notáře za škodu v právním řádu České republiky. *Ad notam: notářský časopis*. 2011, č. 3, s. 4.

či není obligatorně vyžadována, či při provádění přímého zápisu do obchodního rejstříku. Označení provádění zápisů notářem za výkon státní správy je dáno povahou zápisu notářem, který je postaven naroveň soudnímu rozhodnutí (srov. kapitola 5).²³¹

Sepsání podkladového notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby není označeno za výkon státní správy ve smyslu § 4 odst. 1 ZOŠ. V tomto případě by notář odpovídal sám za újmu způsobenou vadami tohoto typu notářského zápisu dle § 57 NŘ.²³²

Odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci je odpovědností objektivní bez možnosti liberace,²³³ a nastává, jsou-li splněny kumulativně následující podmínky (a) nesprávný úřední postup, (b) vznik škody a (c) kauzální nexus mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody. Ustanovení § 5 ZOŠ rozlišuje dvě základní formy této absolutní objektivní odpovědnosti státu, a to odpovědnost za nezákonné rozhodnutí či nesprávný úřední postup. Vzhledem k tomu, že se v případě sepisování veřejných listin a provádění přímých zápisů notářem nejedná o soudní, ani jiné řízení (srov. podkapitola 7.1), a s ohledem na znění § 4 odst. 2 ZOŠ, který výslovně činnost notáře označuje za úřední postup, lze hovořit v souvislosti s výkonem těchto činností notáře o odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 ZOŠ. Za nesprávný úřední postup v případě přímých zápisů notářem lze označit porušení pravidel, které jsou stanoveny příslušnými právními předpisy (např. NŘ, ZVR, ZOK) pro postup notáře při výkonu této činnosti, přičemž při sepisu podkladového notářského zápisu musí být dodrženy jak formální náležitosti, tak požadavky na obsahovou hmotněprávní správnost notářského zápisu.²³⁴

Pokud v soudním sporu žalobce unesl důkazní břemeno, prokázala se existence všech podmínek vzniku odpovědnosti státu, stát následně škodu poškozenému uhradil, má právo po notáři za podmínek stanovených v § 16 odst. 1 a § 18 ZOŠ požadovat regresní úhradu v plném rozsahu, jestliže notář škodu způsobil zaviněným porušením své právní povinnosti. Na rozdíl od objektivní odpovědnosti státu se v případě regresního

²³¹ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 287.

²³² Srov. VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. s. 56. Obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 25 Cdo 176/2008.

²³³ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 529/09.

²³⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2217/2009.

nároku bude zkoumat zavinění notáře, případně jeho pracovníků. Uhradil-li notář státu požadovanou částku, má následně nárok ve smyslu § 17 odst. 3 ZOŠ požadovat regresní úhradu v rozsahu daném omezením v § 17 odst. 4 ZOŠ vůči osobám, které se na nesprávném úředním postupu podílely, tj. vůči svým pracovníkům.

Rozlišování potencionálně odpovědných subjektů, tedy státu a notáře, je klíčové zejména pro procesní stránku dané odpovědnosti. To musí důsledně respektovat zejména poškozený, který chce nárok na náhradu újmy, resp. škody uplatnit. Zatímco v případě odpovědnosti notáře je zapotřebí se náhrady újmy domoci klasickou soudní cestou, tj. podáním žaloby, v případě odpovědnosti státu je situace složitější. Poškozený musí nejdříve svůj nárok uplatnit u Ministerstva spravedlnosti ČR, což je zároveň podmínkou pro následné podání žaloby k soudu, pokud nebyl jeho nárok v celém požadovaném rozsahu Ministerstvem spravedlnosti ČR uspokojen (§ 14 ve spojení s § 15 ZOŠ).

Závěrem lze shrnout, že v případě nesprávně provedeného přímého zápisu notářem nastoupí zpravidla odpovědnost státu s regresním nárokem vůči notáři. Odpovědnost notáře dle NŘ se v zásadě neuplatní. Avšak pokud byl sepsán notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby, v rámci jehož sepisu notář pochybil, který měl sloužit jako podklad pro zápis příslušných skutečností do obchodního rejstříku notářem, a k přímému zápisu nedošlo, za předpokladu splnění všech podmínek vzniku odpovědnosti ponese tuto odpovědnost notář. Jednalo-li by se ve stejném případě o podkladový notářský zápis o právním jednání, odpovídal by již stát. Odpovědnost notáře se uplatní, pokud by byly splněny podmínky jejího vzniku při poskytování právní pomoci v souvislosti s požadovaným přímým zápisem notářem (srov. podkapitola 6.1.2), a tato nesprávně poskytnutá forma právní pomoci zapříčiní například následné oprávněné odmítnutí provedení přímého zápisu notářem.

Kárná odpovědnost notáře dle § 48 odst. 2 NŘ se uplatní při závažném či opětovném (a) porušení povinností notáře stanovených právními normami a vnitřními předpisy NKČR, nebo (b) narušení důstojnosti notářského povolání. Klient však nemá aktivní legitimaci k podání žaloby, na jejímž základě se zahajuje kárné řízení. Může pouze podat podnět ke kárnému přezkumu některému z oprávněných navrhovatelů (srov. § 49 odst. 4 NŘ).²³⁵

²³⁵ LAVICKÝ, Petr. Op. cit. s. 944.

6 Odměna notáře a soudní poplatky

Šestá kapitola se zabývá ekonomickou stránkou zkoumané problematiky. Věnuje se nejen obecně zakotvení zásady úplatnosti poskytování notářských služeb, ale též její konkretizaci v ustanoveních NŘ a notářského tarifu. Není rovněž opomenuta otázka soudních poplatků za provedení přímého zápisu notářem.

6.1 Odměna notáře

Jedním z dalších regulativů, kterým stát zabezpečuje, aby notářská činnost, tedy i provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem, byla prováděna nestranným, nezávislým a řádným způsobem, je zásada úplatnosti zakotvena v § 5 NŘ, která je dále specifikována v § 106 a násl. NŘ a v notářském tarifu.

Z gramatického výkladu § 5 NŘ ve spojení s § 106 NŘ vyplývá, že notář má povinnost požadovat za svou vykonanou práci odměnu. Notář má tedy nejen právo na odpovídající odměnu za vykonaný notářský úkon, ale musí toto své právo vůči klientovi uplatnit tak, že klientovi odměnu vyúčtuje a následně bude požadovat její výši uhradit.²³⁶ Vedle odměny notáři dále náleží za jeho činnost náhrada za promeškaný čas, pokud notář promešká čas v souvislosti s úkonem, který by jinak vynaložit nemusel, a náhrada hotových výdajů vynaložených v souvislosti s jednotlivými úkony (např. poštovné), a je-li plátcem daně z přidané hodnoty, též částka odpovídající této dani, kterou je notář povinen z odměny a náhrad odvést.²³⁷

Pravidla pro stanovení odměny notáře jsou předem pevně stanovena obecně závaznými právními předpisy ze strany státu, nikoli na základě tržního působení nabídky a poptávky v oblasti poskytování notářských služeb. Tato státem určená pravidla zaručují rovnocenný přístup ke klientům, tzn. za totožný úkon je požadovaná totožná odměna a za totožný úkon se zaplatí u každého notáře totožná odměna, a to vše bez ohledu na daného klienta. Dále je tímto do určité míry zajištěna materiální nezávislost notářů.²³⁸

²³⁶ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 571.

²³⁷ § 106 NŘ.

²³⁸ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 51–52.

Zásada úplatnosti, resp. obecná pravidla pro odměňování notáře ve smyslu § 106 až 109 NŘ se vztahují na všechny činnosti, které notář dle zákona může, resp. je povinen vykonávat, není-li stanoveno jinak.²³⁹ Ze schématu č. 3, uvedeného v kapitole 5.2, vyplývá, že notář v rámci celého procesu přímého zápisu vykonává hned několik notářských úkonů, za které je povinen žádat odměnu. Přičemž tyto úkony jsou vykonávány v rámci různých činností notáře (srov. kapitola 2). Toto rozlišení činností notáře spolu s jednotlivými notářskými úkony je důležité dodržovat pro účely správného stanovení výše odměny notáře.

Za činnosti ve smyslu § 2 a § 4 NŘ, kam spadá sepisování podkladových notářských zápisů, sepisování notářského zápisu o osvědčení a provedení přímého zápisu, jsou výše odměn a způsob jejich určení podrobně mandatorně upraveny v notářském tarifu. Jinak řečeno, notář není oprávněn s klientem uzavřít dohodu, kde si strany dohodnou výši odměny, případně způsob jejího výpočtu, rovněž nelze stanovenou odměnu svévolně snižovat či zvyšovat, pouze v případech výslovně zákonem povolených (srov. § 7 a § 9 notářského tarifu). Nutno podotknout, že odměna musí být vždy účtována dle notářského tarifu za jednotlivé notářské úkony, nelze odměnu notáře sjednat paušálně,²⁴⁰ jak je umožněno například u advokátů.

Základním předpokladem pro provedení přímého zápisu je existence podkladového notářského zápisu. Odměnu za jeho sepsání upravuje sazebník, přičemž výše odměny se liší dle typu podkladového notářského zápisu. U odměn obou typů notářských zápisu je v níže uvedených částkách zahrnuto jedno vydání stejnopisu daného notářského zápisu. Každé další vyhotovení stejnopisu je již zpoplatněno dle položky J, odst. 2 sazebníku.

Pro notářský zápis o právním jednání, který slouží pro zápis do veřejného rejstříku, se odměna stanoví dle položky A sazebníku regresivní procentuální sazbou z tarifní hodnoty úkonu, vždy však nejméně 4 000,-- Kč, při přeměně právnické osoby nejméně 10 000,-- Kč. Nelze-li určit tarifní hodnotu či jen s nepoměrnými náklady je odměna rovna 4 000,-- Kč. Jako zvláštní pravidlo pro určení odměny za tento typ notářského zápisu je

²³⁹ Obecná úprava nelze aplikovat například na činnost notáře jako soudního komisaře v řízení o pozůstalosti a na činnost notáře jako insolvenčního správce, za jejichž výkon je odměna upravena speciálně pro tyto činnosti v příslušných právních předpisech (BÍLEK, Petr, Op. cit. s. 571, 572).

²⁴⁰ Usnesení Prezidia NKČR ze dne 30. 3. 1993.

pevné stanovení odměny ve výši 2 000,-- Kč pro založení tzv. stoeurové společnosti s ručením omezeným.

Název stoeurové společnosti je odvozen od požadavků EU na snižování nákladů nezbytných k zahájení podnikání formou založení podniku, resp. nové společnosti, a to do částky nepřesahující 100 eur. Do české právní úpravy se tyto požadavky promítly snížením odměny za vyhotovení podkladového notářského zápisu o právním jednání a upuštěním od soudního poplatku v případě zápisu notářem (srov. podkapitola 6.2) a s účinností od 1. 1. 2021 též absencí povinnosti zřizovat bankovní účet, je-li souhrn vkladů společníků nižší než 20 000,-- Kč.²⁴¹ Název tohoto typu společnosti je však symbolický, neboť částka 100 eur se vždy překročí s ohledem na další nutné výdaje vynaložené v souvislosti se založením společnosti s ručeným omezením (např. výpis z evidence Rejstříku trestů, ohlášení živnosti na živnostenském úřadu, ověřování podpisů na příslušných soukromých listinách). Tato částka je spíše orientační hranicí, ke které se zřizovací výdaje mají blížit. Tento typ společnosti lze založit jen za splnění určitých podmínek. Nejzásadnější z nich je, že zakladatelská listina (společenská smlouva) musí obsahovat pouze nezbytné náležitosti předepsané OZ a ZOK,²⁴² přičemž vklady, jejichž souhrn tvoří základní kapitál zakládané společnosti, musí být peněžité. V ostatních záležitostech, které nejsou upraveny zakladatelským dokumentem, se řídí právní poměry společnosti příslušnými ustanoveními OZ a ZOK. Z uvedeného vyplývá, že tento typ společnosti nelze pro podnikání zvolit vždy, například pokud podnikatel bude mít zájem upravit si vnitřní poměry ve společnosti, případně jednání za tuto společnost navenek odlišně od zákona.

Pro notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby se odměna stanoví dle položky B, odst. 2 sazebníku regresivní procentuální sazbou z tarifní hodnoty úkonu, nejméně 2 500,-- Kč, u přeměny právnické osoby nejméně 10 000,-- Kč. Nelze-li určit tarifní hodnotu či jen s nepoměrnými náklady odměna je stanovena pevnou částkou ve výši 3 000,-- Kč,²⁴³ u přeměny právnické osoby 12 000,-- Kč.

²⁴¹ § 23 odst. 2 ZOK ve znění účinném od 1. 1. 2021.

²⁴² § 123 OZ ve spojení s § 146 ZOK.

²⁴³ Od 1. 1. 2021 ve výši 4 000,-- Kč.

Tarifní hodnota úkonu je hodnota předmětu daného úkonu. Byl-li předmět rozhodnutí vyjádřen v penězích, je tato částka tarifní hodnotou. V případě založení či zrušení společnosti s likvidací či družstva je tarifní hodnotou základní kapitál dané právnické osoby. Změna zakladatelského právního jednání, pokud nejde o změnu základního kapitálu, udělení souhlasu s převodem obchodního podílu²⁴⁴ jsou příklady, u kterých nelze tarifní hodnotu určit.

Zvláště jsou upravené položky Q a V sazebníku, podle kterých se vypočítává odměna v případě přeshraničních přeměn, přemístění sídla a založení evropské společnosti a evropské družstevní společnost, kdy notář sepisuje zvláštní druh veřejné listiny – osvědčení. Odměna za provedení přímého zápisu notářem v těchto případech se však řídí podle obecného pravidla položky R, jak je popsáno níže.

Pro sepsání notářského zápisu o osvědčení je pevně stanovena odměna dle položky R sazebníku ve výši 1 000,-- Kč. Tato odměna s ohledem na předpoklady sepsání tohoto zápisu však není zahrnuta do celkové odměny za provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem vždy, jako tomu je u podkladového notářského zápisu.

Za samotné provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku, včetně úhrnu úkonů spojených se zápisem (např. převedení podkladů pro zápis do elektronické podoby), je předepsána v položce S sazebníku ve srovnání s ostatními odměnami poměrně zanedbatelná částka ve výši 300,-- Kč, která je však vykompenzována právě odměnami za úkony související s přímým zápisem.

Notář má na odměnu za (částečně) vykonaný úkon právní nárok. Avšak toto oprávnění nevzniká, pokud úkon trpí neodstranitelnými vadami způsobující neplatnost daného právního jednání, které způsobil notář v rámci výkonu své činnosti svým zaviněním. To neplatí v situacích, kdy lze zaviněnou vadu odstranit, avšak za dodatečný úkon, kterým byla vada zhojena, notáři odměna dle § 8 notářského tarifu nenáleží.

Ustanovení § 106 NŘ ve spojení s § 2 notářského tarifu dále zakládá vedle nároku na odměnu právo na náhradu hotových výdajů vzniklých v souvislosti s provedeným úkonem a na náhradu za promeškaný čas. Tato práva již nerealizují zásadu úplatnosti

²⁴⁴ Avšak kupní cena uvedená ve smlouvě o převodu obchodního podílu je tarifní hodnotou pro výpočet odměny za notářský zápis, jež obsahuje tuto smlouvu.

výkonu činnosti notáře, je tedy na vůli notáře, zda tato svá oprávnění uplatní, či nikoli. Tato práva jsou zakotvena z důvodu kompenzace účelně (tj. v nejnútnejším rozsahu potřebném pro provedení daného úkonu) vynaložených (ušlých) finančních prostředků v souvislosti s požadovaným úkonem.²⁴⁵

Hotové výdaje, na rozdíl od odměny notáře, lze účtovat dvěma způsoby, a to buď prostým vyčíslením jednotlivých výdajů či paušální částkou bez podrobné specifikace. Stanovení výše výdajů paušální částkou však musí být dohodnuto s klientem předem, tj. smluvně. V případě provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem lze jako hotové výdaje zmínit například náklady spojené s doručováním výpisu z obchodního rejstříku, soudní poplatek za provedení zápisu či cestovní výdaje v případě nutnosti učinit úkon na místě samém. Od 1. 1. 2021 může notář dále uplatnit nárok na paušální náhradu nákladů vynaložených na úhradu telekomunikačních služeb, opisů a fotokopií ve výši 300 Kč.²⁴⁶

V praxi je zcela běžné, že notář v souvislosti s notářskou činností, kterou je provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku, poskytuje na žádost klienta určité formy právní pomoci ve smyslu § 3 NŘ. Nejedná se však již o výkon notářské činnosti, ale o další činnost notáře. Podmínka souvislosti vyjadřuje povahu této činnosti notáře, která pouze doplňuje hlavní notářskou činnost za účelem poskytnutí komplexní právní služby ze strany notáře.

V případě přímých zápisů přicházejí v úvahu jako formy poskytnutí právní pomoci udělování právních porad, sepisování soukromých listin a zpracovávání právních rozborů.²⁴⁷ Udělování právních rad není vázáno na příslušný notářský úkon. Poskytnutí právní rady tedy může být pouhým předběžným získáváním potřebných informací. Samozřejmě, že právní rada může mít spojitost s již konkrétním notářským úkonem ať už provedeným, či s takovým, o který klient teprve požádal. Co se týká sepisování soukromých listin a zpracovávání právních rozborů, tato činnost již musí mít vazbu na určitý úkon ve smyslu § 2 či § 4 NŘ.²⁴⁸

²⁴⁵ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 574.

²⁴⁶ § 16 notářského tarifu ve znění účinném od 1. 1. 2021.

²⁴⁷ § 3 odst. 1 písm. a) a b) NŘ.

²⁴⁸ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 30.

Jak zobrazuje schéma č. 3, uvedené v kapitole 5.2, právní pomoc lze poskytnout ve více okamžicích v rámci celého procesu přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem. Právní porada bude většinou poskytnuta ještě před sepisem podkladového notářského zápisu. Soukromé listiny, které dohromady vytváří komplexní podklady pro zápis do obchodního rejstříku, notář vyhotovuje v průběhu celého procesu dle okolností daného případu a na žádost klienta.²⁴⁹ Rovněž je notář oprávněn zastupovat účastníka před živnostenským úřadem při vyřizování žádosti o živnostenské oprávnění, přičemž tuto formu právní služby lze fakticky vykonat až po sepsání podkladového notářského zápisu.

Nutno zmínit, že z podstaty poskytování právní pomoci notářem nelze tuto činnost vykonávat nestranně a nezávisle jako notářskou činnost. Tuto skutečnost zohledňuje § 52 NŘ, který zakotvuje princip vázanosti notáře právem, který legislativně vyjadřuje stěžejní principy výkonu notářství, a to zásadu nezávislosti a nestrannosti.²⁵⁰ Zmíněné ustanovení rozlišuje výkon notářské činnosti dle § 2 a § 4, druhá věta NŘ, kde notář vystupuje nezávisle na účastníkovi, tj. je vázán výhradně zákonem a dalšími obecně závaznými právními předpisy, a výkon právní pomoci dle § 3 NŘ, kde je notář vázán nejen právními normami, ale i pokyny klienta, tj. jedná v zájmu klienta, nikoli jako nezávislý garant zákonnosti.²⁵¹ Nelze striktně říci, že v rámci výkonu notářské činnosti nemusí notář respektovat pokyny klienta, neboť notářská činnost je vykonává v zásadě na žádost klienta, nikoli *ex officio* ze strany notáře. Tedy vlastně žádost účastníka o notářský úkon je svým způsobem jeho sdělení (pokyn), co požaduje po notáři. Avšak notář je vázán pokyny klienta bez ohledu na druh vykonávané činnosti jen za předpokladu, že obsah pokynu je plně v souladu s obecně závaznými právními předpisy, které nelze porušit.

Odměna za poskytování právní pomoci dle § 3 NŘ se na základě § 10 notářského tarifu řídí advokátním tarifem. Na rozdíl od notářského tarifu advokátní tarif upřednostňuje sjednání smluvní odměny před poskytnutím služby, přičemž odměna může být určena přesnou výší odměny či pouhým ujednáním o způsobu jejího výpočtu.²⁵²

²⁴⁹ Např. čestné prohlášení statutárního orgánů (jeho členů), souhlas s umístěním sídla společnosti, souhlas společníka se zápisem jeho osoby do obchodního rejstříku.

²⁵⁰ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 265.

²⁵¹ KOŽIAK, Jaromír, David VLÁČIL a Radek RUBAN. Op. cit. s. 191.

²⁵² § 3 advokátního tarifu.

Pokud není odměna smluvně dohodnuta, určí se odměna mimosmluvně dle pravidel v § 6 a násl. advokátního tarifu.

Vzhledem k tomu, že se jedná o vedlejší činnost notáře, měla by výše odměny za poskytnutí právní pomoci být v poměru k odměně za výkon notářské činnosti výrazně nižší. Zároveň by měla být přiměřená s ohledem na složitost dané věci a vzhledem k hodnotě předmětu notářského úkonu, v jehož souvislosti je právní pomoc poskytována.

V notářské praxi účtování odměny za poskytnutí právní pomoci působí problémy. Dochází k situacím, kdy i přesto, že byly určité úkony v rámci této činnosti notáře provedeny, nejsou vůbec vyúčtovány. Vzhledem k tomu, že odměna za právní pomoc, pokud byla na žádost klienta poskytnuta, musí být uplatněna stejně jako odměna za notářskou činnost, dochází tímto postupem k porušování zásady úplatnosti stanovené v § 5 NŘ a konkretizované v § 106 NŘ. Rovněž se vyskytují případy, kdy, ač je odměna vyúčtována, ze spisu nevyplývá, na základě čeho byla takto stanovena, či zda byla klientem vůbec požadována.²⁵³

Plátcem jak odměny (stanovené dle notářského i advokátního tarifu), tak náhrad za hotové výdaje či promeškaný čas, včetně případné částky odpovídající dani z přidané hodnoty, je dle § 108 NŘ žadatel o provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku. Pokud je žadatelů více, hradí celkovou částku společně a nerozdílně,²⁵⁴ tj. solidárním způsobem.²⁵⁵ Je-li žadatelů více, je možná dohoda mezi nimi o tom, kdo zaplatí odměnu notáři. Pro notáře není tato dohoda závazná, avšak může ji akceptovat a vyúčtovat odměnu dle této dohody.²⁵⁶

Ve většině případů provádění přímých zápisů notářem požaduje notář odměnu až po provedení příslušného zápisu. Avšak v některých případech může mít notář ekonomický zájem na tom, aby dostal určitou záruku za to, že vůbec dojde k sepsání podkladového notářského zápisu a následnému provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku. Ustanovení § 109 NŘ dává notáři právo požadovat po žadateli složení přiměřené (na uvážení notáře) zálohy na odměnu a náhradu hotových výdajů

²⁵³ BÍLEK, Petr. Op. cit. s. 573.

²⁵⁴ Tamtéž.

²⁵⁵ Srov. § 1872 ve spojení s § 1876 OZ.

²⁵⁶ Výkladové stanovisko NKČR ze 17. 5. 2005.

(nikoli na náhradu za promeškaný čas či náhradu za daň z přidané hodnoty). Citované ustanovení zohledňuje pochybnosti notáře o návratnosti již vynaložených výdajů (času) na provedení příslušného úkonu s přihlédnutím k obtížnosti dané věci či k očekávané výši konečné odměny.

6.2 Soudní poplatky

Jedním z důvodů odkladu provádění přímých zápisů notáři byla nevyhovující právní úprava způsobu výběru a odvedení soudního poplatku za provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem. ZSP ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 30. 4. 2015 vůbec nezohledňoval to, že preventivní materiální přezkum byl proveden notářem v podkladovém notářském zápisu, na jehož základě pak ten samý notář mohl provést zápis do obchodního rejstříku. Notář, tehdy označený jako poplatník, pak byl ze zákona povinný odvést soudní poplatek ve stejné sazbě jako v případě podání návrhu na zápis prostřednictvím rejstříkového soudu.²⁵⁷

Až od 1. 5. 2015 byl ZSP novelizován způsobem, který odpovídá specifikům provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notáři. Byl vytvořen nový zvláštní druh soudního poplatku za přímý zápis do veřejného rejstříku notářem,²⁵⁸ který je konkretizován v nově vytvořené položce 39 sazebníku poplatků. Tento soudní poplatek je ve srovnání s poplatky spojenými s rejstříkovým řízením výrazně nižší, jak zobrazuje následující tabulka.

²⁵⁷ § 2 odst. 1 písm. f) ZSP ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 30. 4. 2015 ve spojení s položkou 11 sazebníku poplatků.

²⁵⁸ § 1 písm. c) ZSP.

Tabulka č. 1: Srovnání poplatků za zápis notářem a soudem

Druh zápisu	Poplatek u notáře	Poplatek u soudu
Prvozápis mimo akciovou společnost, spolku a tzv. stoeurové společnosti	2 700,-- Kč	6 000,-- Kč, včetně tzv. stoeurové společnosti
Prvozápis akciové společnosti	8 000,-- Kč	12 000,-- Kč
Zápis změny	1 000,-- Kč	2 000,-- Kč

Zdroj: Položka 11 a položka 39 sazebníku poplatků. Vlastní zpracování.

Za poplatníka soudního poplatku je dle § 2 odst. ZSP označen žadatel o provedení přímého zápisu notářem. Notář je pouze v pozici plátce tohoto poplatku.²⁵⁹ Soud zastává roli správce těchto poplatků vybraných notáři,²⁶⁰ přičemž příslušný je dle § 3 odst. 6 ZSP „*krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud osoby, již se zápis týká*“.

Vzhledem k vymezení poplatníka vzniká poplatková povinnost dle § 4 odst. 3 ZSP okamžikem podání žádosti u notáře osobou oprávněnou k jejímu podání. Tento okamžik s ohledem na způsob výběru a odvedení poplatku prostřednictvím plátce – notáře, který vybírá a odvádí tento poplatek až po provedení zápisu, však není zároveň její splatností. Notář je povinen dle § 7a odst. 2 ZSP vybrat poplatek do deseti dnů od podání žádosti o provedení přímého zápisu. Tento typ poplatku nelze dle § 8 odst. 4 ZSP hradit kolkovými známkami. Ustanovení § 7a odst. 3 ZSP stanovuje povinnost notáři shromažďovat peněžní prostředky odpovídající výši vybraných soudních poplatků na samostatném účtu zřízeného výhradně za tímto účelem. Notář je povinen podle § 7a odst. 4 ZSP odvést správci poplatek v příslušné výši za jim provedený zápis

²⁵⁹ § 7a odst. 1 ZSP.

²⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 87/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s účinností rekodifikace soukromého práva.

do obchodního rejstříku do patnácti dnů po provedení zápisu bez ohledu na to, zda poplatek od žadatele vybral, či nikoli.²⁶¹

V zákonem stanovených případech není notář oprávněn vybrat a odvést soudní poplatek, neboť se jedná o věc, která je od poplatku osvobozena.²⁶² Jedním z případů, který stojí za zmínku, je prvozápis tzv. stoeurové společnosti, specifikované v kapitole 6.2.²⁶³ Tímto upuštěním od výběru soudního poplatku jsou realizovány českým právem tzv. předběžné podmínky stanovené Evropskou komisí, které mimo jiné ukládají členským státům, aby snižovaly náklady na založení podniku.²⁶⁴ Osvobození tohoto druhu společnosti se týká pouze zápisů provedených notáři. Pokud by navrhovatel podal návrh na zápis této společnosti k rejstříkovému soudu, zaplatil by soudní poplatek ve výši 6 000,-- Kč.²⁶⁵

²⁶¹ Prodlení s uhrazením soudního poplatku ze strany notáře srov. § 9 odst. 11 ZSP.

²⁶² Srov. § 11 odst. 7 a 8 ZSP ve spojení s položkou 39/3 sazebníku poplatků.

²⁶³ § 11 odst. 8 písm. d) ZSP.

²⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 87/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s účinností rekodifikace soukromého práva.

²⁶⁵ *A contrario* § 11 ZSP.

7 Shrnutí a návrhy *de lege ferenda*

Závěrečná kapitola této práce má shrnující charakter. Vyhodnocuje model přímých zápisů prováděných notáři *de lege lata* a předkládá konkrétní a koncepční návrhy *de lege ferenda*.

7.1 Shrnutí přímých zápisů notářem

V období, popsaném v podkapitole 1.1, notářský stav, resp. státní notářství sice nehrála zásadní roli v podnikatelském prostředí, ale disponovala významnou registrační úlohou ve vztahu k evidenci nemovitostí. Smlouvy, na základě kterých se převáděly nemovitosti do osobního či soukromého vlastnictví, podléhaly registraci, kterou provádělo státní notářství. Vlastnictví k nemovitosti vzniklo až registrací příslušné smlouvy. Pokud smlouva o převodu nemovitosti nebyla registrována, tak vůbec nevznikla.²⁶⁶ Řízení o registraci smluv, které se zahajovalo na návrh některého z účastníků smlouvy, spočívalo v přezkumu z hlediska oprávnění účastníků s předmětem smlouvy nakládat, zda je smlouva uzavřena v předepsané formě, zda smluvní projevy účastníků jsou dostatečně určité a srozumitelné a zda smluvní volnost účastníků není omezena.²⁶⁷ Ve většině případů docházelo k tomu, že notář sám sepsal smlouvu o převodu nemovitosti, následně rozhodl o její registraci, tj. buď smlouvu registroval, nebo návrh na registraci zamítl,²⁶⁸ a nakonec vyměřil odpovídající poplatek.

Tento registrační proces probíhající u notáře připomíná systém provádění přímých zápisů notářem tak, jak je zakotven v platné právní úpravě. Jednotlivé kroky registrace se velmi podobají fázím, které na sebe navzájem navazují a vedou k přímému zápisu do obchodního rejstříku notářem. Je to důkaz, že zákonodárce již historicky důvěřoval v notářský stav do té míry, že na něj delegoval určité státní pravomoci za účelem efektivního výkonu veřejné moci.

Registrace smluv byla zákonem výslovně označena za řízení probíhající u notáře. Ač jsou některé aspekty procesu provádění přímých zápisů notářem podobné těm, které

²⁶⁶ § 134 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění účinném do 31. 3. 1983.

²⁶⁷ § 63 odst. 1 zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád).

²⁶⁸ § 64 odst. 1 zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád).

se typicky objevují v řízení před orgány veřejné moci, resp. v rámci nesporného řízení v podobě rejstříkového řízení, nejedná se o žádný typ soudního ani jiného řízení, neboť tato činnost notáře nespĺňuje požadavky na pojmové prvky civilního procesu, jedná se pouze o výkon notářství.²⁶⁹

Mezi podobné rysy lze zařadit zejména nutnost podání žádosti o zápis navrhovaných skutečností do obchodního rejstříku a provedení preventivního materiálního přezkumu ze strany notáře, v rámci něhož notář posuzuje soukromoprávní listiny a skutečnosti v nich uvedené či dokazující splnění předepsaných náležitostí, podobně jako soud jemu předložené důkazy. Nutno zdůraznit, že přezkum všech podmínek a formalit předepsaných zákonem pro přímý zápis, který provádí notář v rámci sepisu notářských zápisu, je daleko komplexnější a důslednější než kontrola, která je v rámci rejstříkového řízení prováděna soudem. Soud totiž posuzuje skutečnosti a listiny pouze z hlediska navrhovaného zápisu. Pokud rozhoduje o zápisu na základě podkladového notářského zápisu, je v rozsahu přezkumu navíc omezen rozsahem vymezeným v § 92 ZVR.

I přes určité podobnosti nelze provádění přímých zápisů notářem označit za soudní, ani jiné řízení. Jedná se o specifický konkrétní výkon notářství, který nahradil soudní přezkum a rozhodnutí ve věci, kterému předchází další dílčí úkony poskytnuté notářem na žádost klienta, které ve svém souhrnu umožní notáři provést přímý zápis do obchodního rejstříku. Tento závěr je podpořen též specifiky, které jsou příznačné pro tuto pravomoc notáře a odlišují tuto činnost notáře od řízení. Žádost o provedení přímého zápisu nemá obligatorně stanovenou formu a obsah. Postup provedení přímého zápisu notářem je ukončen jeho faktickým provedením, notář v tomto procesu žádným způsobem nerozhoduje ani o žádosti ani o provedení příslušného zápisu. Odmítnutí provedení přímého zápisu notářem není překážkou věci rozsouzené, žadatel je vždy oprávněn obrátit se na příslušný rejstříkový soud s návrhem na zápis skutečností do obchodního rejstříku. Podání žádosti o provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku u notáře rovněž nezakládá překážku litispendence (za předpokladu, že notář ještě nezaložil zápis v ISVR). Naopak podání návrhu na zápis rejstříkovému soudu, kterým se zahajuje řízení, brání notáři provést v téže věci přímý zápis.

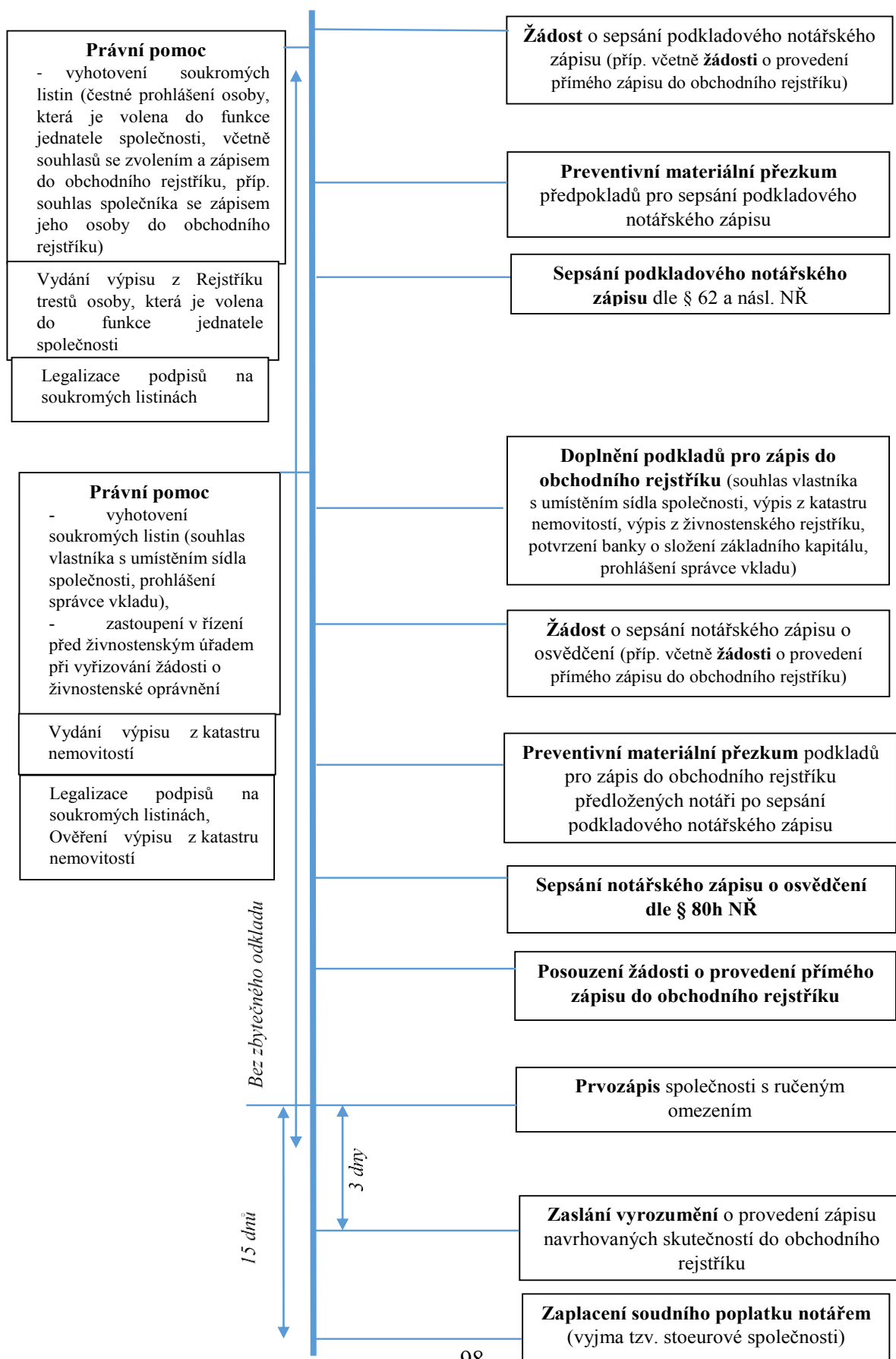
²⁶⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ, Op. cit. s. 487.

Předchozí kapitoly analyzovaly jednotlivé zákonné předpoklady pro provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem. Následující schéma tyto dílčí kroky souhrnně v časové posloupnosti zobrazuje na příkladu provedení prvozápisu společnosti s ručeným omezením. Pravá strana schématu zobrazuje body, které jsou výhradně v působnosti notáře, zatímco levá strana znázorňuje činnosti notáře, které žadatel nemusí po notáři obligatorně požadovat a notář není povinen je automaticky účastníkovi poskytnout, klient si uvedené listiny může vyhotovit, resp. opatřit sám či například prostřednictvím advokáta.

Ze schématu je zřejmé, že pro založení a vznik společnosti postačí kontaktovat pouze jednu instituci, a to notáře, který je způsobilý nabídnout komplexní právní servis za účelem zahájení podnikání ve formě obchodní společnosti. Na rozdíl od rejstříkového řízení, před jehož zahájením navrhovatel stejně musí navštívit notáře za účelem založení společnosti přijetím zakladatelského dokumentu právnické osoby (zakladatelské listiny, společenské smlouvy) ve formě notářského zápisu a následně si opatřit veškeré podklady vyžadované pro zápis takto založené společnosti do obchodního rejstříku a až poté se může obrátit s návrhem na zápis této společnosti do obchodního rejstříku na rejstříkový soud, při jehož podání musí zaplatit soudní poplatek ve výši 6 000,-- Kč. Po přezkumu tohoto návrhu v rámci zjednodušeného postupu dle § 92 ZVR, nejsou-li dány okolnosti pro odmítnutí návrhu dle § 86 ZVR, případně byly-li nedostatky odstraněny postupem dle § 88 ZVR, soud provede zápis do pěti pracovních dnů ode dne podání návrhu, pokud tak neučiní, platí, že byl zápis proveden následující den po uplynutí této lhůty.²⁷⁰

²⁷⁰ § 96 odst. 1 ZVR ve spojení s § 98 odst. 1 ZVR.

Schéma č. 4: Prvozapis společnosti s ručeným omezením

Následující tabulka zobrazuje odměnu za jednotlivé notářské úkony, které notář v rámci procesu provedení výše znázorněného prvozápisu společnosti s ručeným omezením vykonává, resp. může vykonat (ověření podpisu na soukromých listinách, vyhotovení opisu stejnopisu, vydání a ověření výpisu z katastru nemovitostí, vydání výpisu z Rejstříku trestů, poskytnutí právní pomoci) a za které je povinen tuto odměnu po klientovi žádat.

Tabulka č. 2: Odměna notáře za úkony provedené v rámci prvozápisu společnosti

Položka sazebníku notářského tarifu	Předmět	Odměna bez daně z přidané hodnoty
A	Sepsání notářského zápisu o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku – dle tarifní hodnoty, kterým je základní kapitál zakládané společnosti	Nejméně 4 000,-- Kč (tzv. stoeurová společnost – bez ohledu na tarifní hodnotu vždy 2 000,-- Kč)
R	Sepsání notářského zápisu o osvědčení	1 000,-- Kč
S	Zápis do veřejného rejstříku a úhm úkonů spojených se zápisem	300,-- Kč
J, odst. 1	Vyhotovení dalšího stejnopisu navíc	strana á 100,-- Kč (příp. strana přílohy á 30,-- Kč)
H, odst. 1	Vyhotovení opisu stejnopisu	strana á 30,-- Kč
H, odst. 2	Ověření podpisu	á 30,-- Kč
W	Vydání ověřeného výstupu z informačního systému veřejné správy (výpis z katastru nemovitostí)	á 100,-- Kč
X	Vydání výpisu z obchodního rejstříku	á 50,-- Kč
Y	Vydání výpisu z Rejstříku trestů	á 100,-- Kč
	Poskytnutí právní pomoci dle advokátního tarifu	dle dohody s klientem
	Náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s prováděním úkonů (poštovné za odeslání vyznění o provedení zápisu, soudní poplatek – vyjma tzv. stoeurové společnosti)	2 700,-- Kč – soudní poplatek za provedení přímého zápisu + další hotové výdaje nebo lze stanovit paušálně

Zdroj: Sazebník. Vlastní zpracování.

Z rozlišení mezi klasickým soudním řízením a postupem probíhajícím u notáře vyplývají výhody a nevýhody volby mezi způsobem zápisu skutečností do obchodního rejstříku. Klady přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem vychází zejména z toho, že zápis prostřednictvím notáře není tak formalizovaný jako zápis provedený v rámci soudního řízení, jedná se spíše o jakýsi proces registrace prostřednictvím notáře a k tomu balíček přidružených právních, resp. notářských služeb.

Mezi nesporné výhody přímého zápisu notářem z pohledu žadatele patří zejména rychlost provedení přímého zápisu, který lze (až na výjimky vyplývající ze zákonných lhůt) při optimální spolupráci klienta provést v rámci jednoho dne, včetně sepsání podkladového notářského zápisu, pokud bude mít notář k dispozici veškeré podklady, které jsou vyžadovány pro příslušný zápis. Efektivita přímého zápisu notářem je umožněna zejména absencí předepsaných náležitostí a formy podání žádosti o zápis (žadatel nemusí vyplňovat elektronický formulář, který následně musí podat u příslušného rejstříkového soudu), stanovením lhůty k provedení zápisu bez zbytečného odkladu, možností poskytnutí právní pomoci na náležité odborné úrovni ze strany notáře v podobě zpracování veškerých podkladů, vyžadovaných pro sepsání podkladového notářského zápisu či pro příslušný zápis. Další výhody plynou také ze skutečnosti, že soud má k dispozici pouze listiny, které mu navrhovatel spolu s návrhem na zápis předloží, a proto další komunikace mezi soudem a navrhovatel musí probíhat na formální úrovni prostřednictvím oficiálních podání a výzvách.²⁷¹ Na druhé straně notář má k dispozici všechny účastníky, což umožňuje efektivní neformální komunikaci pro přípravu přímého zápisu, vyhotovení potřebných dokumentů a případné odstranění nedostatků.

Další pozitivní stránkou je stanovení soudních poplatků za provedení přímého zápisu notářem v nižších sazbách ve srovnání s rejstříkovým řízením. S finanční otázkou souvisí i skutečnost, že materiální zajištění notářů není vázáno na přerozdělování veřejných prostředků, které se vyberou od daňových poplatníků do státního rozpočtu. Služba spočívající v provedení přímého zápisu notářem je tak hrazena výlučně tím, kdo o tuto službu požádá. Naopak soudy a jejich fungování jsou financovány ze státního rozpočtu, tj. platíme je všichni prostřednictvím daní, a to bez ohledu na to, zda jejich služby

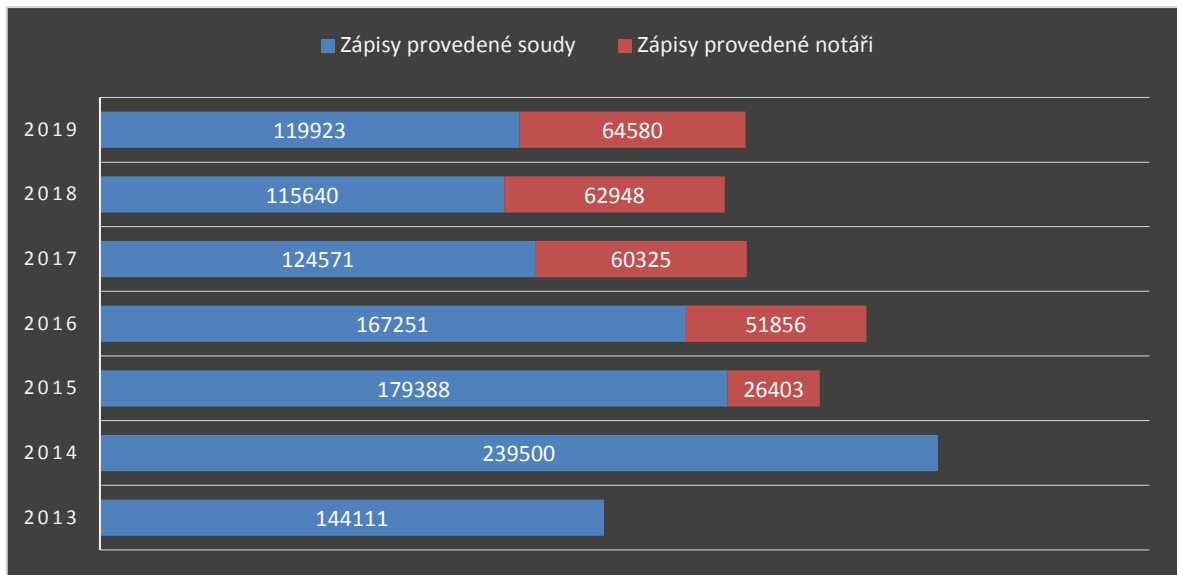
²⁷¹ Srov. např. § 88 ZVR.

potřebujeme, či nikoli. Zároveň každý navrhovatel musí sám vynaložit určité prostředky pro zápis skutečností do obchodního rejstříku prostřednictvím rejstříkového soudu (např. soudní poplatek, náklady za vyhotovení notářského zápisu).

Výše zmíněné výhody přímého zápisu notářem dávají možnost zájemci o provedení zápisu skutečností do obchodního rejstříku využít jednu právně vzdělanou nestrannou osobu, která pro něj zajistí komplexní právní službu. Zájemce se nemusí obracet na jiný subjekt, notář má k dispozici balíček pravomocí, který je nezbytný k provedení zápisu do obchodního rejstříku a který v sobě zahrnuje nejen notářskou činnost, ale též určité prvky advokátní a soudní činnosti. Notář je oprávněn posoudit příslušné dokumenty v rámci přípravy přímého zápisu do obchodního rejstříku a případně rychlým způsobem zajistit odstranění zjištěných nedostatků. Soud předložené listiny zkoumá až v rámci jeho finálního přezkumu pro daný zápis a případné odstranění vad probíhá na oficiální úrovni v podobě výzvy soudu a následného opětovného podání navrhovatele, což celý proces zápisu prodlouží.

Z pohledu rejstříkových soudů je přínos rozšíření pravomoci provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku na notáře zcela jednoznačný, a to odlehčení krajským soudům od značné části rejstříkové agendy. Tento přínos vyplývá z následujících grafů, které zobrazují vývoj počtu, resp. poměru zápisů provedených krajskými soudy a všemi notáři, působícími na území ČR, v časovém období od roku 2013 do roku 2019 do všech veřejných rejstříků právnických a fyzických osob, přičemž zápisy do obchodního rejstříku tvoří drtivou většinu těchto zápisů.

Graf č. 1: Zápisy provedené soudy a notáři v období 2013–2019

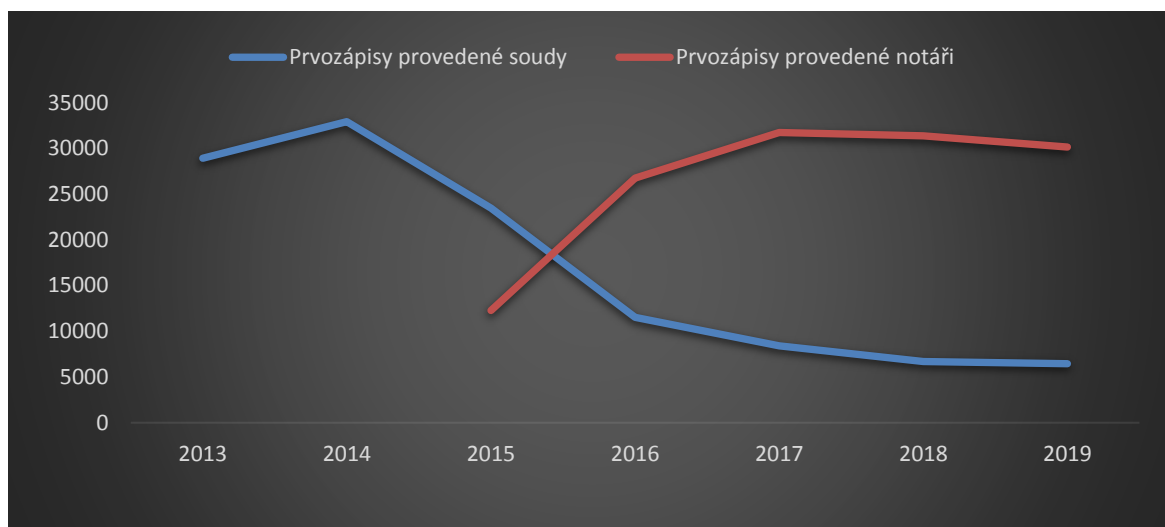

Zdroj: Výkazy o pohybu agendy veřejných rejstříků právnických a fyzických osob. V(MS)-144. Celkem zapsáno do rejstříku. Počet zápisů do veřejných rejstříků provedených notářem. [online]. [cit. 16. 10. 2020]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>. Vlastní zpracování.

Z uvedeného grafu je patrný nejen vývoj počtu provedených zápisů krajskými soudy a notáři, ale též vývoj poměru počtu provedených zápisů mezi oběma subjekty. V grafu jsou zohledňovány všechny druhy zápisů, tj. prvozápisy, změny a výmazy. Graf potvrzuje, že ač notáři mohli provádět přímé zápisy od roku 2014, fakticky byla tato pravomoc vykonávána až od poloviny roku 2015. Počet zápisů provedených notáři v uvedených letech neustále stoupal a dá se očekávat v souladu s trendem postupného přenesení co největší sféry zápisů na notáře, že čísla budou nadále narůstat. Z grafu je patrný též extrémní nárůst zápisů provedených soudy v roce 2014. To bylo způsobeno rekodifikací soukromého práva a povinností právnických osob, vzniklých před touto rekodifikací, přizpůsobit své poměry novému ZOK.²⁷²

²⁷² § 777 odst. 5 ZOK.

Graf č. 2: Prvozápisy provedené soudy a notáři v období 2013–2019

Zdroj: Výkazy o pohybu agendy veřejných rejstříků právnických a fyzických osob. V(MS)-144. Celkem zapsáno do rejstříku. Počet zápisů do veřejných rejstříků provedených notářem. [online]. [cit. 16. 10. 2020]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>. Vlastní zpracování.

Graf č. 2 se zaměřuje výhradně na prvozápisy provedené soudy a notáři. Z grafu je patrná výrazná změna poměru mezi prvozápisy prováděných oběma subjekty. Od roku 2015 prudce rostl počet prvozápisů provedených notáři, přičemž tento nárůst se od roku 2018 ustálil. Na druhé straně počet prvozápisů soudy výrazně klesl na stabilizovaný objem prvozápisů, který je ve srovnání s prvozápisy provedených notáři markantně nižší. Tato skutečnost dokazuje, že podnikatelská veřejnost využívá výhody, které jsou spojeny se založením podnikání formou právnické osoby prostřednictvím notáře.

Jako nevýhoda modelu zápisů prováděných notáři se může jevit soustředění přezkumných a vykonávacích pravomocí v ruku jednoho subjektu. Před rokem 2014 byly tyto funkce v případě zápisů skutečností do obchodního rejstříku na podkladě notářského zápisu rozděleny mezi dva subjekty. Přezkumná pravomoc byla soustředěna do rukou notáře, s jejíž pomocí notář garantoval zákonnost pro účely třetího subjektu – soudu, který vykonával rozhodovací pravomoc, přičemž ta byla ve značné míře již omezena na pouhou registrační úlohu. Nyní notář garantuje tuto zákonnost *de facto* pouze sám sobě a v návaznosti na to pak sám uplatní vykonávací (registrační) pravomoc v podobě provedení příslušného zápisu.

Z pohledu praktického fungování tohoto systému, který je založen na elektronickém přístupu do ISVR, může být problematické pro některé úřady zajistit tuto komplexní právní službu právě kvůli její vázanosti na online aplikaci. Tyto úřady pak nejsou schopni nabídnout veškeré služby, které může notář vykonávat, a úřad je tímto omezen ve své funkčnosti. Avšak díky generační obměně úřadů se tento nežádoucí jev potlačuje. Na druhé straně je zde riziko soustředění, resp. hromadění přímých zápisů v rukou určité skupiny notářů, kteří se vyznačují poměrně rozsáhlou flexibilitou ve vztahu ke klientům, vázaných na zprostředkovatele tzv. *ready made* společností. Jedná se o společnosti již existující, tj. zapsané v obchodním rejstříku se všemi povinnými náležitostmi, avšak nevykonávající reálně žádnou činnost, neboť jsou pouze „předpřipravené“ pro prodej konečnému zájemci. Prodej těchto společností je rozšířeným fenoménem v podnikatelské sféře,²⁷³ který není žádoucí. Uvedené důvody pak způsobují rozdíly mezi bohatšími a chudšími regiony působení jednotlivých notářů, kdy jedni práci získávají a druzí o ni přichází.

Z důvodů méně formálního postupu při zápisu skutečností do obchodního rejstříku prostřednictvím notáře, může notář v této sféře své činnosti být vystaven tlaku ze strany klienta, který může vyústit až v korupční potenciál, což může negativně ovlivnit kvalitu poskytovaných služeb, ale též institut notářství jako takový, který se snaží o udržování odborné erudice svého stavu. Situace, ve které si dovedu představit tyto hrozby, je například posouzení klamavosti či zaměnitelnosti obchodní firmy. Vždy je to na posouzení notáře, který za svá rozhodnutí nese plnou odpovědnost. Avšak vzhledem k charakteru komunikace mezi notářem a žadatelem, která probíhá ve většině případů na bázi osobních jednání, musí notář čelit nátlaku a přesvědčování ze strany klienta, kterému by soud ve stejné situaci vystaven nebyl.

Notář je v souvislosti s činností, spočívající v sepisování notářských zápisů a provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku, oprávněn poskytovat právní pomoc, při jejímž výkonu je vázán též pokyny klienta. Vzhledem k propojenosti jednotlivých úkonů, vykonávaných v notářské činnosti a další činnosti, se domnívám, že nestranné vystupování a jednání notáře při provádění přímých zápisů a stanovení odměny

²⁷³ K zastoupení těchto společností srov. např. Investiční web. Co se děje. V ČR vzniklo od roku 1990 přes 56 000 ready made společností. [online]. 30. 1. 2020 [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/news-v-cr-vzniklo-od-roku-1990-pres-56-000-ready-made-spolecnosti/>.

dle zásady úplatnosti jsou kvůli poskytování určité formy právní pomoci mírně ohrožené. Dle mého názoru si notáři, ač ne zcela záměrně, ve svém oboru v důsledku stanovení rozdílné výše odměny za poskytnutí právní pomoci, případně záměrnému opomenutí takového vyčíslení, uměle vytváří podnikatelské prostředí, ve kterém v omezeném rozsahu působí klasické principy volného trhu, tedy nabídka a poptávka po notářských službách. Požadavek rovnocenného přístupu ke klientům tak může být v důsledku takového počínání ohrožen či dokonce zcela porušen. Toto jednání lze označit za určitý druh *dumpingu*, se kterým se notářská praxe, dle mého názoru, potýká. Popsaný jev lze spatřovat zejména u notářů, kteří jsou vyhledáváni zprostředkovateli *ready made* společností pro svou flexibilitu a ochotu k vyjednávání o podmínkách poskytnutí notářské služby.

Na atraktivitě tohoto způsobu zápisu skutečností do obchodního rejstříku ubírá to, že široká (podnikatelská) veřejnost není dostatečně informována o tomto způsobu zápisu skutečností do obchodního rejstříku spolu s vysvětlením jeho specifík a s tím spojených výhod, které ve svém důsledku představují pro veřejnost administrativní, finanční i časové úlevy. Z této nevědomosti profitují nejen advokátní kanceláře, které nabízejí odpovídající právní službu, kterou si nechají náležitě finančně ocenit, ale zejména podnikatelé, kteří se zabývají prodejem *ready made* společností. Zprostředkovatelé *ready made* společností deklarují, že proces zahájení podnikání formou založení společnosti je u nás administrativně složitý a časově náročný. Avšak opak je pravdou, ve srovnání s využitím notáře pro založení podnikání je tento způsob z pohledu zákonnosti a bezpečnosti velmi rizikový a z finančního a časového hlediska náročnější, neboť společnost lze u notáře založit za splnění všech podmínek v rámci jednoho dne a za poplatek, který se leckdy rovná hodnotě většího rodinného nákupu. Na druhou stranu je v pořádku, že notáři na sebe neupozorňují žádnými mediálními skandály v souvislosti s výkonem jejich činnosti, jako je tomu u jiných právnických povolání, což svědčí o kvalitě poskytovaných notářských služeb.

7.2 Návrhy *de lege ferenda*

Zákon č. 33/2020 Sb. je důkazem, že úvahy *de lege ferenda*, podpořené vykonávanou praxí, nemusí zůstat jen na úrovni odborné diskuse, ale lze je promítnout do zákonné úpravy tak, aby se staly explicitně postupem *lege artis*. Touto novelou zákonodárce,

podle mého názoru, obstojně reagoval na vývoj notářské praxe v provádění přímých zápisů. Tento zákon odstraňuje výkladové nejasnosti a vnáší právní jistotu do pravidel a předpokladů předepsaných ZVR a NŘ pro zápisy do obchodního rejstříku prostřednictvím notářů. Zároveň touto novelizací příslušných ustanovení se rozšíří okruh přímých zápisů, které mohou být *de lege lata* provedeny notářem.

I přes změny, které provádí zákon č. 33/2020 Sb., se praxe stále potýká s odlišnou interpretací určitých ustanovení, která ústí v rozdílný postup notářů v totožném případě. Je možné, že tyto výkladové obtíže jsou způsobeny poměrně strohou procesní úpravou přímých zápisů notáři, která je tvořena jedenácti paragrafy spolu s navazujícími ustanoveními NŘ. Některá ustanovení jsou formulována příliš jednoduše a dle mého názoru by bylo ve prospěch sjednocení praxe požadavky a pravidla, která tato problematická ustanovení upravují, lépe a důkladněji specifikovat.

V první řadě bych se přikláněla ke stanovení alespoň minimálních náležitostí, které by žádost o provedení zápisu měla obsahovat, včetně zakotvení požadavku na písemnou formu žádosti. Požadavek na písemnou formu se mi zdá jako opodstatněný, a to z hlediska důsledků, která jsou spojena s jejím podáním.²⁷⁴ Navíc je notář povinen při výkonu své činnosti vést spis a žádost by určitě měla být explicitně jeho součástí. Dovedu si rovněž představit určení, zda má být žádost podána až po splnění všech podmínek vyžadovaných pro zápis či již v průběhu. Jako zcela klíčová náležitost je uvedení data podání žádosti. Uvedení skutečností, které žadatel požaduje zapsat, případně údaj o tom, k jakému dni žadatel požaduje zápis provést, je náležitostí, která je jak v zájmu notáře, tak žadatele, a proto by tyto údaje měly být jednoznačně z žádosti patrné. Dále by se mělo v zákoně rozlišovat, zda se žádost činí bezprostředně před notářem, či je notáři dodána jiným způsobem. Ve druhém zmíněném případě by žádost měla být sepsána daleko precizněji, a navíc by měl být, dle mého názoru, podpis na ní úředně ověřen (srov. podkapitola 4.1). Vzhledem k tomu, že se ve svém důsledku jedná o stejný postup jako v případě podání návrhu na zápis prostřednictvím rejstříkového soudu, by byl vhodný například odkaz na § 22 odst. 2 a odst. 3 ZVR a na obsahové náležitosti povinných formulářů návrhů

²⁷⁴ Provedení zápisu notářem bez zbytečného odkladu po podání žádosti, vznik poplatkové povinnosti podáním žádosti.

na zápis stanovených vyhláškou č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku.

Jako nejvíce diskutabilní se mi jeví § 115 ZVR. Přitom z hlediska ochrany všech osob, kterých se zápis nějakým způsobem týká, je toto ustanovení kruciální, neboť na základě něho je zajištěna informovanost osob, které se pak můžou prostředky uvedenými v kapitole 5.2 domáhat nápravy zapsaného stavu, případně náhrady újmy. Předmětné ustanovení je z mého pohledu napsáno zbytečně stroze, spatřuji zde hned několik výkladových nesrovnalostí, které by mohly být odstraněny doplněním či důslednější specifikací pravidla pro zasílání vyrozumění o provedení zápisu.

Na prvním místě je vhodné zmínit nedostatečné vymezení osob, kterým má notář povinnost zaslat vyrozumění o provedení zápisu. Z předmětného ustanovení jednoznačně vyplývá, že notář zašle vyrozumění osobě zapsané postupem dle § 113 ZVR. Dále se informační povinnost notáře týká osob, které se zapisují dle jiného zákona v souvislosti se zápisem zapsané osoby. Rozsah této druhé skupiny osob je do značné míry nejasný. Tato neurčitost je způsobena především uvedením sousloví „dle jiného zákona“, neboť jiné ustanovení regulující přímé zápisy notářem (§ 117 ZVR) již odkaz na jiný zákon neuvádí. Obecná ustanovení ZVR zase hovoří o osobách, které se dle ZVR či jiného zákona zapisují v rámci zápisu osoby.²⁷⁵ Tyto odlišné formulace textu zákona napovídají, že by se tedy mělo rozlišovat mezi okruhem osob, které se zapisují v rámci zápisu zapsané osoby, a kategorií osob, které se zapisují v souvislosti se zápisem osoby. Avšak toto rozlišování není vůbec potřebné, natož vhodné, neboť rozsah osob, na které se vztahuje informační povinnost o provedení příslušného zápisu, by měl být ve všech případech stejný. Zároveň by se neměl brát ohled na to, zda se zápis provádí dle ZVR či jiného zákona. V každém případě je nutné splnit informační povinnost vůči všem osobám, které jsou určitým způsobem dotčeny, resp. vznikají, mění se, zanikají (vymazávají se) skutečnosti týkající se těchto osob v rámci zápisu jiné osoby.

Jako druhý problém zde spatřuji neuvedení, jakým způsobem doručit toto vyrozumění a jaký druh pro toto doručení zvolit. Přitom s doručováním jsou spjaty zásadní procesní důsledky zajišťující ochranu všech dotčených osob a rovněž zabezpečující právní jistotu v právních vztazích. ZVR neupravuje problematiku

²⁷⁵ Srov. § 12, § 101 a § 102 ZVR.

doručování speciálně, proto je nezbytné použít subsidiaritu obecných ustanovení o doručování stanovených v OSŘ. Co se týká způsobu doručení, tam problémy nespátrují. Pokud nelze vyrozumění převzít osobně oproti podpisu a potvrzení o jeho převzetí, přičemž to musí být patrné ze spisu, je notář povinen zaslat toto vyrozumění prostřednictvím datové schránky za předpokladu, že dotyčná osoba je jejím držitelem.²⁷⁶ Jako poslední možnost zbývá doručit vyrozumění prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb.²⁷⁷ Kde vidím prostor pro úvahy *de lege ferenda*, je druh doručení vyrozumění prostřednictvím poštovních služeb. Nabízí se otázka, zda postačí pouhé obyčejné doručení, či doručení do vlastních rukou. Z § 49 odst. 1 OSŘ vyplývá, že do vlastních rukou se doručuje jen v případech, stanoví-li tak zákon či určí-li tak soud. Vzhledem k tomu, že zákon vůbec neupravuje způsob ani druh doručení vyrozumění o provedení zápisu notářem, postačí v tomto případě pouhé obyčejné doručení. Přesto, že se nejedná o žádné rozhodnutí, které zakládá, mění a ruší práva a povinnosti, domnívám se, že v určitých případech má toto vyrozumění o provedení zápisu podobné postavení jako rozhodnutí a způsobuje důsledky s ním spojené (např. v podobě možnosti využití obrany proti zápisu). Proto si myslím, že by s ohledem na ochranu dotčených osob a zajištění dostatečné míry právní jistoty mělo být do budoucna stanoveno pro tento typ dokumentu doručení do vlastních rukou. Neboť v některých zápisech se zásadním způsobem zasahuje do práv a povinností dotčených osob, přičemž tyto osoby vůbec nemusí o probíhajícím zápisu, který zakládá, mění či vymazává skutečnosti ohledně těchto osob, být obeznámeny (např. odvolání jednatele). Samozřejmě by mělo být rozlišováno, jakým způsobem příslušný zápis zasahuje do práv a povinností dotčených osob, a to z důvodu, aby byla náležitým způsobem zajištěna informovanost těchto osob v návaznosti na možnosti jejich obrany proti danému zápisu. V případech, kdy se bude jednat například o kosmetické změny již zapsaného stavu, není nutné trvat na doručování do vlastních rukou.

Další diskutabilní otázkou je vzdání se práva na zaslání vyrozumění o provedení přímého zápisu ve smyslu § 115 ZVR. Praxe na tuto otázku dává dvě protichůdné

²⁷⁶ I přesto, že zákon uvádí ověřený výstup z informačního systému veřejné správy podle zákona upravujícího informační systémy veřejné správy, a ve smyslu tohoto zákona se má na mysli jeho papírová podoba, domnívám se, že zasláním obyčejného výstupu z obchodního rejstříku v elektronické podobě je účel § 115 ZVR naplněn.

²⁷⁷ § 45 OSŘ.

odpovědi, a to že se lze vzdát tohoto oprávnění a na druhé straně jsou zastánci názoru, že tohoto práva se vzdát v žádném případě nelze. Osobně se domnívám, že tohoto práva se nelze vzdát v celém jeho rozsahu, tj. nelze připustit situaci, kdy se dotčená osoba vzdá práva na to, aby byla jakýmkoli způsobem vyrozuměna o provedení zápisu, který navíc ještě může výrazně zasahovat do jejího postavení. Řešení lze spatřovat například v prohlášení, které bude náležitě zaznamenáno a vlastnoručně podepsáno před notářem, že osoba žádá zaslat vyrozumění ve formě obyčejného výpisu z obchodního rejstříku na jí určenou e-mailovou adresu. Tím se dotčená osoba implicitně vzdá doručení vyrozumění postupem dle § 115 ZVR, avšak pouze ohledně postupu, způsobu a druhu doručení, nikoli tohoto práva jako celku.

Ustanovení § 116 ZVR bych kosmeticky upravila, aby jeho znění odpovídalo terminologii využívané v souvislosti s přímými zápisy notářem. Citované ustanovení chybně uvádí, že lze opravit zjevné nesprávnosti též na návrh, což může působit pro veřejnost dost zmatečně. Je však zřejmé, že se má na mysli žádost, neboť o příslušnou opravu se žádá notář, nikoli soud prostřednictvím návrhu. Ustanovení dále obsahuje legislativní nedopatření, když stanoví povinnost pro notáře vyrozumět zapsanou osobu o opravě zjevných nesprávností zasláním pouhého výpisu z veřejného rejstříku, místo něho by měl být v souladu se zákonem zaslán ověřený výstup z informačního systému veřejné správy.

Co se týče ustanovení týkající se podkladových notářských zápisů, jako problematické spatřuji taxativně vymezené písemnosti v § 80c odst. 1 NŘ, které je právnická osoba povinna notáři předložit. V případě sepisu notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby má notář pouze možnost (nikoli povinnost, jako je tomu u notářského zápisu o právním jednání) tento notářský úkon odmítnout v případě, že mu nebyla některá z písemností uvedených v § 80c odst. 1 a odst. 2 NŘ včas předložena.²⁷⁸ Výčet rozhodně neobsahuje konečný seznam všech listin, které mohou být nezbytné k přezkumu legality rozhodnutí orgánu právnické osoby. Notář sice může po účastníkovi požadovat předložení dalších listin výslovně neuvedených v § 80c odst. 1 a 2 NŘ, avšak nemůže *a contrario* odmítnout sepsat notářský zápis, pokud mu nebudou doloženy, neboť nejsou uvedeny v předmětném ustanovení. Přitom změna by vyžadovala jen

²⁷⁸ § 80d odst. 1 NŘ.

kosmetické doplnění například slova „zejména“, která by ale měla zásadní význam pro pravidla sepisování, resp. odmítnutí sepsání notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby. Dále bych v zákoně, ať už v ZVR či v NŘ, výslovně zakotvila povinnost založení notářského zápisu o osvědčení ve smyslu § 109 ZVR ve spojení s § 80h NŘ do sbírky listin, a to z důvodů uvedených v podkapitole 4.5.

Jako další sporný segment, který souvisí s prováděním přímých zápisů, je vymezení okruhu činností notáře, za které odpovídá stát dle ZOŠ. Zatímco za újmu způsobenou notářem při sepisování notářského zápisu o právním jednání odpovídá stát s regresním nárokem vůči notáři, za škodu, která vznikla při sepisování notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby, odpovídá již notář.²⁷⁹ Notářské zápisy o právním jednání a o rozhodnutí orgánu právnické osoby mohou mít leckdy obsahově téměř totožná rozhodnutí, kdy rozdíl bude jen v tom, kdo daná rozhodnutí činí, zda kolektivní orgán právnické osoby či jediný společník v působnosti valné hromady. Navíc stát odpovídá za újmu způsobenou notářským zápisem o právním jednání i v případě, že si tuto formu účastníci zvolí dobrovolně. Naopak notář odpovídá za škodu vzniklou při sepisování notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby, pro které je tato forma obligatorně předepsána. Mezi činnost notáře spočívající v osvědčování právně významných skutečností a prohlášení lze zařadit též osvědčení o splnění zákonem stanovených požadavků českou osobou zúčastněnou na přeshraniční přeměně obchodní společnosti či družstva a splnění zákonem stanovených požadavků pro zápis přeshraniční přeměny do obchodního rejstříku, osvědčení o provedení úkonů a splnění formalit stanovených nařízením Rady Evropských společenství o statutu evropské společnosti (SE) a nařízením Rady Evropských společenství o statutu evropské družstevní společnosti a zákony, které tato nařízení provádějí.²⁸⁰

Nejenom na základě notářského zápisu o právním jednání, ale též na základě uvedených osvědčovacích listin lze provést příslušné zápisy do obchodního rejstříku, ať už prostřednictvím notáře, či soudu. Notářské zápisy o právním jednání a citované osvědčovací listiny sepisované notářem lze využít jako podklad pro zápis příslušných skutečností do obchodního rejstříku bez rozdílu, ve kterých notář garantuje legalitu jejich

²⁷⁹ *A contrario* § 4 odst. 1 ZOŠ.

²⁸⁰ BÍLEK, Petr, Op. cit. s. 287, 288.

obsahu nejen sám sobě, ale též pro účely rejstříkového řízení. Je proto nelogické, proč není tato činnost notáře označena za výkon státní správy, za který nese odpovědnost stát. Zároveň je toto zřejmě legislativní nedopatření zmatečné a způsobuje komplikace při určování toho, v důsledku kterého notářského úkonu škoda vlastně vznikla a u jakého subjektu má poškozený uplatnit následně nárok na náhradu újmy, což výrazně narušuje princip právní jistoty v právních vztazích.

Z praktického hlediska vidím jako problémovou oblast účtování právní pomoci poskytnutou notářem v souvislosti s notářskou činností. Dle mého názoru, jak bylo v předchozí kapitole řečeno, zvolený způsob účtování vytváří nežádoucí konkurenční prostředí mezi notáři. Odkaz na advokátní tarif, který směřuje ve většině případů na smluvní odměnu za poskytnutí právní pomoci, se mi zdá být benevolentně zvolený a může sloužit jako nástroj pro boj v soutěžení o obchodněprávní věci mezi notáři. Nejvíce patrné je to při provádění přímých zápisů a obzvláště u jednoduchých zápisů lze počítat se stavem, že se notáři budou předhánět v tom, kdo zápis provede za co nejnižší cenu. *De lege ferenda* lze uvažovat, zda by nebylo vhodné stanovit pravidla pro účtování této doplňkové služby speciálně pro notáře v notářském tarifu s ohledem na specifickou podmínku poskytování této činnosti.

V dalších úvahách *de lege ferenda* bych se ráda věnovala § 80h NŘ, který v sobě zahrnuje velký potenciál k těmto spekulacím. Zatímco předchozí myšlenky se zabývaly pouze dílčími aspekty procesu provádění přímých zápisů notářem, následující úvahy se týkají celkové koncepce, tvořené jednotlivými předpoklady, které na sebe navzájem navazují a ve svém souhrnu umožňují provést přímý zápis notářem.

Objevují se názory, že požadavek dalšího notářského zápisu o osvědčení celý proces provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem zbytečně formalizuje a zdržuje.²⁸¹ Nabízí se otázka, zda by nestačilo, že by notář (podobně jako soud) přezkoumal listiny dokládající splnění dalších požadavků pro zápis z pohledu jejich materiální správnosti a zákonnosti a následně pouze na základě podkladového notářského zápisu provedl příslušný zápis. Pokud notář provede příslušný zápis, za který nese plnou odpovědnost, pak z takového faktického počínání notáře implicitně vyplývá, že všechny

²⁸¹ Srov. HAMPEL, Petr. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. Op. cit. s. 320.

podmínky pro zápis byly naplněny, v opačném případě by notář buď sepsání podkladového notářského zápisu či následně provedení zápisu do obchodního rejstříku odmítl. Nastíněné řešení by rovněž objasnilo v současné úpravě nejasně vymezený vztah mezi § 108 písm. c) ZVR a § 109 ZVR, neboť by už nebylo nutné rozlišovat mezi listinami, které zahrnují tato ustanovení. Ustanovení § 108 písm. c) ZVR by tedy obsahlo veškeré listiny, které by notáři byly předloženy bez ohledu na časové hledisko splnění požadavků, které tyto listiny dokládají.

Dle mého názoru toto řešení není směr, kterým by vývoj systému provádění přímých zápisů notáři měl směřovat, a to hned z několika důvodů. Tato varianta by zásadním způsobem zasáhla do koncepce, na jejímž základě jsou přímé zápisy notáři prováděny. Podstata této činnosti notáře tkví v tom, že notáři sepisují veřejné listiny, přičemž jejich povaha spolu s jasně stanovenými obsahovými náležitostmi legálně umožňuje provést na jejich podkladu příslušný zápis notářem. Upuštění od notářského zápisu o osvědčení by provádění přímých zápisů notáři posunulo k nahlížení na tento systém jako na určitý druh řízení, kde by notář posuzoval soukromé listiny, které nesepsal, a na základě výsledku tohoto přezkumu by rozhodl o provedení zápisu, které by svým způsobem již bylo faktickým rozhodnutím, které by svou právní povahou suplovalo finální výstup, který musí mít určitou listinnou podobu a který je v současnosti nahrazen právě notářským zápisem o osvědčení.

Na druhé straně lze uvažovat o opačném vývoji, a to o tom, že by notářský zápis o osvědčení byl jediným podkladem, na jehož základě by notář provedl příslušný zápis navrhovaných skutečností do obchodního rejstříku. Nastíněné řešení by nejspíše přicházelo v úvahu v jednoduchých či zcela banálních případech, u kterých by bylo upuštěno od požadavku na formu veřejné listiny. Jednalo by se značný zásah do stávající úpravy provádění přímých zápisů notáři, které je postaveno na podmínce existence podkladového notářského zápisu. Tato podmínka by tak ve vymezených příkladech odpadla. Muselo by se významně zasáhnout do současné koncepce rozsáhlými právními úpravami, týkající se zejména § 109, § 110 a § 112 ZVR. Změnám by zajisté musel být podroben též § 80h NŘ, zejména jeho odstavec třetí, neboť by muselo dojít k rozšíření obsahových požadavků na tento typ notářského zápisu, mezi které by se bezesporu měl zařadit výsledek provedeného materiálního přezkumu soukromých listin, které byly notáři předloženy za účelem provedení zápisu do obchodního rejstříku, obdobně jako se

notář vyjadřuje k legalitě právního jednání či rozhodnutí orgánu právnické osoby v podkladovém notářském zápisu.

Konkrétně by se toto řešení nejspíše dotklo zakládání tzv. stoeurových společností formou soukromé listiny například dle stanoveného vzoru, kterou by pak spolu s dalšími listinami prokazujícími splnění dalších podmínek pro zápis předložil žadatel notáři, který by je podrobil preventivnímu materiálnímu přezkumu, jehož výsledek by uvedl právě v notářském zápisu o osvědčení sepsaného dle § 80h NŘ, na jehož podkladu by provedl následně přímý zápis do obchodního rejstříku.

Právní zakotvení tohoto řešení, stejně jako předchozí úvaha *de lege ferenda*, dle mého názoru, není v současnosti reálné. Rovněž by se jednalo o příliš velký zásah do koncepce aktuálního systému, který s sebou přináší větší míru rizik než výhod. Notář by ve svém důsledku nesl úplně stejnou odpovědnost, jako má nyní, když zápisy provádí výhradně na základě jím sepsaných veřejných listin. Přičemž riziko, že bude zápis proveden nesprávně, je mnohem vyšší u soukromých listin, které notář nevyhotovil, ale které musí náležitým způsobem přezkoumat, podobně jako soud. Notář by se tímto dostal do postavení pouhého registrátora soukromých listin, tedy do role podobné té, co plní soud v rámci rejstříkového řízení. To by vyžadovalo zakotvení úpravy komunikace mezi notářem a žadatelem, neboť by notář měl k dispozici pouze předložené listiny, nikoli všechny účastníky. Zároveň by bylo vhodné vymezit pravidla, podle kterých by se spravedlivě rozdělovaly tyto zápisy mezi jednotlivé notáře, aby nedocházelo ke zvýhodňování notářů, kteří jsou pro svou flexibilitu ve vztahu ke klientovi vyhledáváni za účelem zápisů *ready made* společností.

Trend, který se notářské činnosti spočívající v provádění přímých zápisů, (včetně sepisování podkladových notářských zápisů) bezesporu dotkne, je digitalizace práva obchodních společností. Poskytování notářských služeb bude muset být v souladu s požadavky zákona č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby, který zakotvuje právo osob na poskytnutí digitálních služeb orgány veřejné moci při výkonu jejich působnosti, právo činit úkony v digitální podobě a povinnost orgánů veřejné moci poskytovat digitální služby a přijímat digitální úkony.²⁸² Tento zákon má mimo jiné zajistit větší flexibilitu

²⁸² § 1 zákona č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby.

v obchodněprávní agendě (zejména založení společností, rozhodnutí orgánu právnické osoby a přímé zápisy do obchodního rejstříku), ve které mají notáři nezastupitelnou úlohu.

Požadavky citovaného zákona se do NŘ pravděpodobně promítnou právním zakotvením možnosti sepsat notářský zápis v elektronické podobě. Pokud by se tak stalo, veškeré úkony, které předcházejí příslušnému zápisu do obchodního rejstříku, by bylo možné učinit online, bez nutnosti osobní návštěvy notáře. Z pohledu podnikatelského prostředí se jeví osobní kontakt mezi notářem a účastníky jako nahraditelný právě technickými možnostmi dnešní doby v souladu s trendem vyspělých evropských států (např. Rakousko, Německo). Přímé zápisy by tak notáři prováděli na základě elektronického podkladového notářského zápisu, případně též na základě elektronického notářského zápisu o osvědčení. Při sepisování elektronických notářských zápisů by samozřejmě musela být zachována dostatečná míra ověření totožnosti všech účastníků, případně jejich zástupců, a náležité zjištění vůle těchto osob a odpovídající zachycení projevu těchto vůlí, což bude vyžadovat důslednou a precizní novelizaci NŘ způsobem, který zachová všechny principy výkonu notářství. K sepsání notářského zápisu v elektronické podobě by docházelo prostřednictvím videokonference, namísto osobního jednání u notáře. Vlastnoruční podpis by se nahradil připojením uznávaného elektronického podpisu.

Nastíněné řešení umožní transpozici článku 13g Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. 6. 2019, kterou se mění Směrnice (EU) 2017/1132,²⁸³ pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností, který stanovuje požadavek, aby členské státy zajistili podmínky pro možnost online vytvoření společnosti bez nutnosti osobní návštěvy jakéhokoli subjektu (notáře, soudu), který je ze zákona pověřen zabývat se byť jen dílčím aspektem vytvoření společnosti, včetně zpracovávání zakladatelského právního jednání společnosti.

Souhlasím s tím, že pro podnikatelské prostředí je toto řešení obchodněprávních záležitostí atraktivní, které pro něj přinese jistě vyšší kvalitu a efektivitu. Rozhodně bych ale nedoporučovala po vzoru jiných evropských států (např. Estonsko, Portugalsko) řešení, které by v určitých případech vyloučilo prvek preventivní kontroly, který

²⁸³ Předmětný článek má být do českého právního řádu inkorporován do 1. 8. 2021.

reprezentuje notář (případně soud), zcela z procesu provádění zápisů do veřejných rejstříků ať už soudy, či notáři.²⁸⁴ Tento liberální způsob například založení společnosti online bez nutnosti kontroly ze strany notáře či soudu nese, dle mého názoru, příliš vysoká rizika pro veřejnost, především pro zapsané osoby, společníky, statutární orgány a věřitele. Ohroženy by byly základní zásady fungování obchodního rejstříku (zejména princip materiální publicity, od kterého se odvíjí spolehlivost údajů dostupných z veřejného rejstříku), ale též princip určité věcněprávní kontroly (ať už ze strany notáře nebo soudu) před provedením zápisu navrhovaných skutečností do obchodního rejstříku, za kterou daný subjekt nese odpovědnost. Umožnění zakládání společností prostřednictvím například webové stránky by vedlo nejen k většímu využívání tzv. bílých koní ve vedeních společností, ale také k enormnímu nárůstu neaktivních společností, neboť by se rozdíl v náročnosti (časové, finanční, administrativní) založení, resp. vzniku a naopak zrušení, resp. zániku společnosti ještě více prohloubily. Rovněž by toto řešení bylo náchylné k legalizaci výnosů z trestné činnosti. Ulehčení způsobu zakládání korporací by navíc podpořilo činnost podnikatelů, kteří se zabývají prodejem *ready made* společností.

Návrh zákona, který by takové založení společnosti právně umožnil, předložila Pirátská strana spolu s aplikací, která by toto řešení reálně obstarala, Poslanecké sněmovně v roce 2019. Strana argumentovala především žebříčky, které každoročně vydává Světová banka, které hodnotí mimo jiné podmínky pro zahájení podnikání, přičemž v tomto hodnocení skončila ČR pro rok 2020 až na 134. místě, což je v konfrontaci s téměř 200 zeměmi popravdě nelichotivé umístění.²⁸⁵ Avšak založení společnosti čistě prostřednictvím internetové aplikace s sebou nese příliš vysoká rizika, která současná právní úprava prozatím nemůže snížit, případně eliminovat a pro podnikatelské prostředí, jakožto i pro laickou veřejnost, mimo finančních a časových výhod, přináší spíše snížení důvěryhodnosti zapsaných údajů v obchodním rejstříku a vytvoření prostoru pro využití nekalých praktik. Navíc si nedokážu představit, jakým způsobem by taková aplikace vyhodnocovala klamavost a zaměnitelnost obchodní

²⁸⁴ TLÁŠKOVÁ, Šárka. Notářství v Estonsku. *Ad notam: notářský časopis*. 2014, č. 3. s. 33

²⁸⁵ The World Bank. Doing business – Measuring Business Regulations. [online]. [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>.

firmy například z pohledu jejího fonetického znění či jak by systém filtroval společnosti s vulgárními názvy či nerespektující § 145 OZ.

System provádění přímých zápisů notáři, tak jak je v ČR právně zakotven, nemá v současnosti u jiných zemí obdoby. V zahraničí se objevuje spíše model, který u nás platil do roku 2013, a to rozdělení funkcí mezi notáře, který provede preventivní materiální kontrolu v podobě určitého osvědčení, a soud, který vede příslušné registry a provádí zápis, resp. registraci navrhovaných skutečností (např. Německo).²⁸⁶ Některé země, jak již bylo výše naznačeno, dokonce umožňují založení určitých typů společností bez jakékoli intervence notáře či soudu (např. Estonsko). Moderní evropské země mají společné to, že již v souladu s požadavky EU proces zápisů do jejich evidencí ve velké míře elektronizoval, tj. že zápis, včetně všech úkonů jemu předcházejících či navazujících, lze uskutečnit elektronickou (online) formou.²⁸⁷

Domnívám se, že systém, jakým jsou v ČR umožněné zápisy do veřejných rejstříků, zejména prostřednictvím notářů, je nejen vyhovující, ale efektivní, neboť přináší pro podnikatelské prostředí nesporné výhody. Model přímých zápisů notáři přináší časovou, administrativní a finanční úsporu pro žadatele, to vše při zachování prvku kontroly k tomu erudované osoby, což eliminuje výše zmíněná rizika nastíněných řešení *de lege ferenda*. Navíc vždy je tu soud, jako pomyslná druhá instance, na který se může žadatel obrátit buď s návrhem na zápis nebo z důvodu využití obrany proti příslušnému zápisu. I když zavedený model trpí určitými výkladovými problémy či nedostatky, notářská praxe spolu s činností NKČR se snaží tyto nejasnosti překlenout svým výkladem a vytvořením co možná nejjednoduššího postupu při provádění přímých zápisů, v některých případech též za přispění judikatury.

Přenesení pravomoci provádět zápisy do všech veřejných rejstříků na notářský stav lze bezesporu označit za právní revoluci. Avšak domnívám se, že tato převratná změna nebyla do právní úpravy zanesena komplexně. Neboť nevidím důvod, proč by se tato pravomoc nemohla ze stejných důvodů, které vedly k zavedení přímých zápisů do veřejných rejstříků notáři, vztahovat i na zápisy do veřejných seznamů, jakým je

²⁸⁶ Notar.de Informationsportal der Bundesnotarkammer. Themen. Unternehmen. Gruendung. [online]. [cit. 21. 10. 2020] Dostupné z: <https://www.notar.de/themen/unternehmen/gruendung>.

²⁸⁷ Např. rakouská právní úprava zakotvila tento trend elektronizace notářských služeb ještě před přijetím příslušné legislativy EU.

například katastr nemovitostí. Navíc s přihlédnutím k tomu, že podobnou registrační úlohou notáři ve vztahu k evidenci nemovitostí disponovali. Dle mého názoru se jedná o velmi podobnou agendu zápisů, která by mohla být prováděna *de facto* srovnatelně jako zápisy do veřejných rejstříků, tedy na základě žádosti a na podkladu notářského zápisu dle § 62 a násl. NŘ.

Katastrální zákon již rozlišuje zápisy prováděné na základě soukromé listiny a na základě veřejné listiny, přičemž rozdíl mezi nimi je v rozsahu prováděného přezkumu ze strany příslušného katastrálního úřadu.²⁸⁸ Pokud je tedy zápis prováděn na základě notářského zápisu sepsaného dle § 62 a násl. NŘ, který obsahuje všechny předepsané náležitosti, zejména vyjádření notáře ve smyslu § 70 a § 70a NŘ, že právní jednání je v souladu s právními předpisy a že splňuje náležitosti a podmínky stanovené zvláštním právním předpisem pro zápis do veřejného seznamu, včetně prohlášení, že byly splněny a doloženy formality, které stanoví pro činěné právní jednání a zápis do veřejného seznamu právní předpis, provádí katastrální úřad pouze přezkum z hlediska formálního a technického.²⁸⁹ V případě vkladové veřejné listiny notář garantuje materiální správnost a zákonnost pro účely vkladového řízení, za což nese též odpovědnost.

Svěření pravomoci provádět zápisy do katastru nemovitostí na notáře (vedle zachování této pravomoci katastrálními úřady) by jednak ulevilo katastrálním úřadům, dále by se z pohledu účastníků, kterým by to přineslo především administrativní a časovou úsporu, plošně zefektivnilo zapisování do této evidence a rovněž by se eliminovaly zápisy, které jsou prováděny na podkladu padělaných listin, neboť by zápis provedl ten notář, který sepsal příslušný notářský zápis a byl o zápis do katastru nemovitostí požádán.

²⁸⁸ § 17 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

²⁸⁹ Srov. § 17 odst. 2 a 3 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

Závěr

Provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem je doplňující alternativou ke způsobu zápisů skutečností v rámci rejstříkového řízení. Jedná se o variantu plnohodnotnou, neboť je tato specifická notářská činnost poskytována na úrovni soudních standardů, jejichž uplatňování je zajištěno přísnou státní regulací notářské profese zakotvením základních principů výkonu notářství, včetně regulativů pro stanovení způsobu a výše odměňování notářů, a rovněž stanovením pravidel pro organizaci notářského stavu založené na principu samosprávy.

V první řadě práce popisuje historický vývoj postavení notáře ve vztahu k obchodnímu rejstříku, ve kterém hrála nezastupitelnou úlohu judikatura. Čtyři časová období zachycují rostoucí význam notářské činnosti pro účely rejstříkového řízení, který nakonec logicky vyústil v pátém období, jehož začátek je spjatý s rekodifikací soukromého práva, v právní rozšíření okruhu subjektů, které mohou zapisovat do veřejných rejstříků. Práce dále věnuje pozornost podstatě právního zakotvení přímých zápisů prováděných notářem. Rozebírá druhy činnosti notáře z pohledu přímých zápisů, analyzuje rozsah delegované pravomoci z hlediska druhu zápisu a předmětu zápisu, kterým mohou být zákonem stanovené osoby, skutečnosti či listiny, které se vkládají do sbírky listin, či do elektronického soudního spisu.

Hlavním cílem této práce bylo za účelem podání uceleného výkladu o zkoumané problematice popsat, analyzovat a zhodnotit právní úpravu provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem. Pro naplnění tohoto cíle jednotlivé kapitoly této práce podrobně analyzují dílčí předpoklady a podmínky přípustnosti provedení přímého zápisu notářem a následně též samotné provedení zápisu. Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že notář je povinen provést příslušný zápis do obchodního rejstříku, pokud byl o takový zápis osobou oprávněnou k podání návrhu na zápis u rejstříkového soudu požádán. Zapisované skutečnosti mají podklad v jednom ze dvou typů notářských zápisů (případně v osvědčení ve smyslu § 111 ZVR), kterými mohou být notářský zápis o právním jednání pro zápis do veřejného rejstříku či notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby, resp. zapisované skutečnosti byly notářem posouzeny v rámci přezkumu splnění předpokladů pro sepsání podkladového notářského zápisu. Podkladový notářský zápis obsahuje kladné vyjádření notáře k legalitě obsahu právního jednání,

či k zákonnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby. Notáři byly předloženy veškeré listiny, které jsou zákonem vyžadovány pro příslušný zápis či pro založení do sbírky listin. Případně osvědčil-li notář, který sepsal podkladový notářský zápis, na žádost splnění dalších požadavků pro zápis do obchodního rejstříku sepsáním notářského zápisu o osvědčení dle § 109 ZVR ve spojení s § 80h NŘ. Uvedené podmínky musejí být naplněny kumulativně.

Práce se zabývá též situací, kdy tomu tak není, v tomto případě je notář povinen (nikoli oprávněn) příslušný zápis odmítnout. Pozornost je věnována též vadám notářského zápisu, jejichž závažnost se odvíjí od znění prohlášení notáře k zákonnosti obsahu zachyceném v podkladovém notářském zápisu. Kladné podmíněné vyjádření, vyjádření s výhradou či absence vyjádření notáře zapříčiní ztrátu způsobilosti být podkladovým notářským zápisem, ke ztrátě charakteru veřejné listiny dle provedeného rozboru v žádném z uvedených případů nedojde. Ve čtvrté kapitole je rovněž pojednáno o listinách, které souvisejí s přímým zápisem, včetně postupu, jakým způsobem je notář povinen s těmito listinami naložit, resp. jaké povinnosti pro něj ze zákonné úpravy vyplývají vůči soudu.

Pátá kapitola práce se zaměřuje na důsledky, které provedený zápis způsobí, resp. nesprávně provedený zápis může způsobit. Jsou popisovány principy fungování obchodního rejstříku, které se vždy projeví v souvislosti s konkrétním předmětem přímého zápisu až provedením takového zápisu do obchodního rejstříku, kterými jsou zejména princip materiální a formální publicity. Pokud notář neprovede příslušný zápis náležitým způsobem, způsobí to negativní následek. V případě pochybení notáře lze napravit nesprávně provedený zápis opravou chyb v psaní a v počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti, či podáním opravného prostředku aktivně legitimovanou osobou k příslušnému rejstříkovému soudu. Za porušení právních povinností nese notář za újmu způsobenou v souvislosti se svou činností žadateli, klientovi či jinému účastníkovi odpovědnost dle NŘ, případně kárnou odpovědnost dle NŘ, a pokud se jedná o notářskou činnost, která je považována za výkon státní správy, nese odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nesprávným úředním postupem s regresním nárokem vůči notáři stát.

Kapitola, věnující se zásadě úplatnosti výkonu notářství a její konkretizaci, popisuje způsob a výši odměňování notáře za jednotlivé úkony (včetně poskytnutí právní pomoci), které notář v souvislosti s provedením přímého zápisu vykonal a za které je povinen požadovat právním předpisem stanovenou odměnu. Dále kapitola obsahuje výklad o způsobu výběru a odvedení soudního poplatku za provedení přímého zápisu notářem, jejichž výše je ve srovnání s poplatky hrazenými v rámci rejstříkového řízení stanovena v nižších sazbách.

Poslední kapitola ve své první části na příkladu prvozápisu společnosti s ručeným omezením shrnuje a hodnotí systém provádění zápisů notářem tak, jak bylo stanoveno jedním z cílů této práce. Dále je zde polemizováno nad tím, zda notář v souvislosti s provedením zápisu do obchodního rejstříku nevede určitý typ řízení, přičemž je dospěno na základě analýzy specifik zápisu prováděných notáři k závěru, že se o soudní, ani jiné řízení jednat nemůže. Jednotlivé kapitoly též srovnávají vybrané aspekty přímých zápisů notářem s rejstříkovým řízením, což bylo jedním z dalších cílů této práce, na který navazuje hned další účel práce, a to formulace výhod volby zápisu skutečností do obchodního rejstříku prostřednictvím notáře, které jsou z pohledu podnikatelského prostředí jak ekonomického, administrativního, tak časového rázu. Práce též upozorňuje na možná rizika spojená s koncentrací pravomocí v rukou jednoho subjektu a vyplývající z podstaty provádění přímých zápisů prostřednictvím aplikace ISVR a plynoucí ze skutečnosti, že proces u notáře není tak formalizovaný jako rejstříkové řízení, a v důsledku toho může být notář vystaven tlaku ze strany klienta či korupčnímu jednání.

Druhá část závěrečné kapitoly naplňuje dílčí cíl práce, když předestírá návrhy *de lege ferenda*. Některé úvahy jsou formulovány v souvislosti s nedostatečnou či interpretačně problémovou právní úpravou týkající se dílčích aspektů provádění přímých zápisů notářem. Jedná se zejména o podmínku žádosti o přímý zápis, povinnost notáře zaslat vyrozumění o provedení zápisu dle § 115 ZVR, předkládání listin ve smyslu § 80c odst. 1 NŘ a o vymezení činností notáře, za které je odpovědný stát dle ZOŠ. Také je na tomto místě poukázáno na problémové účtování odměny notáře za poskytnutí právní pomoci v souvislosti s provedením přímého zápisu, které způsobuje vytváření nežádoucího podnikatelského (konkurenčního) prostředí mezi notáři.

Předmětná část kapitoly rovněž obsahuje úvahy obecnějšího rázu ve smyslu možného budoucího koncepčního vývoje právní úpravy přímých zápisů notářem. Tyto úvahy jsou formulovány v souvislosti s potenciálem, který v sobě ukrývá notářský zápis o osvědčení dle § 80h NŘ, který by se nemusel buď vůbec sepisovat, nebo by naopak *de lege ferenda* mohl být v jednodušších případech jediným souhrnným notářským zápisem, který by obsahoval výsledek materiálního přezkumu soukromých listin předložených notáři za účelem provedení zápisu, na základě kterého by notář provedl příslušný zápis do obchodního rejstříku. Práce tyto úvahy vzápětí podrobuje kritice, když předestírá rizika, která by v souvislosti se zavedením některé z koncepčních myšlenek hrozila (využívání tzv. bílých koní ve vedeních společností, nárůst neaktivních společností, podpora fenoménu *ready made* společností, prostor pro legalizaci výnosů z trestné činnosti), a uvádí důvody, proč by zmíněné návrhy nebylo vhodné do českého právního prostředí zavádět (zásah do koncepce provádění zápisů notářem na základě jím sepsaných veřejných listin, v rámci jejichž sepisu notář provedl materiální přezkum předpokladů pro jejich sepsání, případně pro přímý zápis do obchodního rejstříku, narušení principu materiální publicity obchodního rejstříku).

Dále je v této kapitole v souvislosti s právem osob na poskytnutí digitálních služeb orgány veřejné moci při výkonu jejich působnosti, právem činit úkony v digitální podobě a povinností orgánů veřejné moci poskytovat digitální služby a přijímat digitální úkony zmíněn trend elektronizace práva obchodních společností. V notářské činnosti se tento trend projeví pravděpodobně právním zakotvením elektronického notářského zápisu, který umožní v souladu s požadavky EU provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku výhradně online bez nutnosti osobní návštěvy notáře za účelem sepsání pokladového notářského zápisu.

Dle mého názoru, se notáři této své nedávno nabyté pravomoci chopili způsobem, který odpovídá poslání, odbornosti a potenciálu, který je pro notářský stav příznačný. Notáři dokázali, že jsou schopni nabídnout komplexní právní službu, která je nejenom na vysoké odborné úrovni, ale také je poskytována jako služba veřejnosti, tj. občanům blízkým, srozumitelným a lidským přístupem. Práce zmiňuje určité nevýhody či rizika, spojená s vykonáváním pravomoci provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku notářem, avšak výhody zcela jednoznačně převládají. Jedná se o model, který naplnil očekávání, která si od tohoto dalšího způsobu zápisu do všech veřejných rejstříků

slibovali jak státní představitelé v čele se zákonodárci a soudci, tak podnikatelé. Zákonodárnému sboru se trend delegace části veřejné moci na notáře, jakožto subjekty odborně způsobilé, osvědčil jako účinný způsob efektivního a veřejnosti snadno dostupného a srozumitelného výkonu veřejné moci. Soudům toto řešení ulevilo od značné části rejstříkové agendy, přičemž uvolněnou rozhodovací kapacitu mohou využít v jiných oblastech své působnosti. Z mého pohledu je nejpatrnější přínos pro podnikatelské prostředí, neboť zavedením této alternativy k rejstříkovému řízení došlo k plošnému zefektivnění zápisů do obchodního rejstříku, které přineslo časové, administrativní a finanční úspory pro žadatele.

Z analytického, ale též teleologického výkladu zkoumané problematiky, který práce nabízí, je patrný současný moderní trend notářství, kterým je přenos veřejné moci na notáře za účelem efektivního a veřejnosti snadněji přístupného výkonu veřejné moci. Tento trend v sobě skrývá další perspektivy vývoje notářství, které mohou napomoci a ulevit, podobně jako provádění přímých zápisů do veřejných rejstříků notáři, zahlcenému státnímu aparátu, na který moderní společnost klade stále větší nároky. V oblasti justiční a správní agendy není využití potenciálu notářské profese zcela vyčerpáno. *De lege ferenda* se nabízí možnost provádět zápisy do veřejných seznamů (katastru nemovitostí) prostřednictvím notářů. Notáři by mohli též ulevit přetížené soudní soustavě například rozhodováním nesporných rozvodů.

Seznam použitých zkratek

advokátní tarif	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměňování advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)
ISVR	Informační systém veřejných rejstříků
Kancelářský řád	Kancelářský řád přijatý sněmem Notářské Komory České republiky dne 5. 3. 2013
NKČR	Notářská komora České republiky
notářský tarif	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců pozůstalosti a NKČR (notářský tarif)
NŘ	Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
sazebník	Příloha notářského tarifu – Sazebník odměny notáře za úkony notářské činnosti a za úkony některé jiné činnosti
sazebník poplatků	Příloha k zákonu č. 549/1991 Sb. – Sazebník poplatků
ZOK	Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZOŠ	Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
ZSP	Zákon České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů
ZZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- [1] BÍLEK, Petr. *Notářský řád: komentář*. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0.
- [2] BUREŠ, Jaroslav, Ljubomír DRÁPAL a Zdeněk KRČMÁŘ. *Občanský soudní řád: komentář*. Díl II, (§ 201 až 376). 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-378-7.
- [3] DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- [4] HAMPEL, Petr. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-506-1.
- [5] HAVEL, Bohumil, Ivana ŠTENGLOVÁ, Jan DĚDIČ, Miloslav JINDŘICH a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-285-4.
- [6] CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Václav HOLÝ. *Obchodní korporace: přeměny a obchodní rejstřík: základy soukromého práva VI*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-605-0.
- [7] KOŽIAK, Jaromír, David VLÁČIL a Radek RUBAN. *Notářský řád: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-283-4.
- [8] LAVICKÝ, Petr. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7.
- [9] POKORNÁ, Jarmila, Eva VEČERKOVÁ a Milan PEKÁREK. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum. ISBN 978-80-7478-873-4.
- [10] ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.

- [11] ŠVARC, Zbyněk. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3.
- [12] VOJTEK, Petr. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-670-8.
- [13] WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. Díl první, Řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-298-1.

Odborné články

- [1] DĚDIČ, Jan. Úloha notářství a jeho přínos v právu obchodních korporací. *Ad Notam: notářský časopis*. 2011, č. 6.
- [2] HAMPEL, Petr. Notář a jeho postavení v řízení ve věcech veřejného rejstříku. *Ad Notam: notářský časopis*. 2014, č. 6.
- [3] HOLEŠOVSKÝ, Jan. Změna právní úpravy obchodního rejstříku a řízení před ním. *Právní rozhledy*, 2005, č. 11.
- [4] KLEIN, Šimon. Perspektivy vývoje notářství v 21. století. *Ad Notam: notářský časopis*. 2016, č. 3.
- [5] ŠKOPOVÁ, Eliška. Přehled notářských zápisů v právních předpisech. *Ad Notam: notářský časopis*. 2003, č. 6.
- [6] TLÁŠKOVÁ, Šárka. Notářství v Estonsku. *Ad Notam: notářský časopis*. 2014, č. 3.
- [7] TLÁŠKOVÁ, Šárka. Proč mají notáři a notářské zápisy v dnešní době stále smysl. *Ad Notam: notářský časopis*. 2009, č. 1.
- [8] VOJTEK, Petr. Odpovědnost notáře za škodu v právním řádu České republiky. *Ad Notam: notářský časopis*. 2011, č. 3.

Elektronické zdroje

- [1] Investiční web. Co se děje. V ČR vzniklo od roku 1990 přes 56 000 ready made společností. [online]. 30. 1. 2020 [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/news-v-cr-vzniklo-od-roku-1990-pres-56-000-ready-made-spolecnosti/>.
- [2] Výkazy o pohybu agendy veřejných rejstříků právnických a fyzických osob. V(MS)-144. Celkem zapsáno do rejstříku. Počet zápisů do veřejných rejstříků provedených notářem. [online]. [cit. 16. 10. 2020]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.
- [3] Notar.de Informationsportal der Bundesnotarkammer. Themen. Unternehmen. Gruendung. [online]. [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.notar.de/themen/unternehmen/gruendung>.
- [4] The World Bank. Doing business – Measuring Business Regulations. [online]. [cit. 21. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>.

Právní předpisy

- [1] Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE).
- [2] Nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 ze dne 22. července 2003 o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).
- [3] První směrnice Rady 68/151/EHS ze dne 9. 3. 1968 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.
- [4] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností.
- [5] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES ze dne 16. září 2009 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.

- [6] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017 o některých aspektech práva obchodních společností.
- [7] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. 6. 2019, kterou se mění Směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností.
- [8] Šestá směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností.
- [9] Třetí směrnice Rady ze dne 9. října 1978, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o fúzích akciových společností (78/855/EHS).
- [10] Vládní nařízení č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.
- [11] Vyhláška č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku.
- [12] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměňování advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).
- [13] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců pozůstalosti a NKČR (notářský tarif).
- [14] Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád).
- [15] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- [16] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- [17] Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník.
- [18] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- [19] Zákon České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.
- [20] Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

- [21] Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).
- [22] Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů.
- [23] Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.
- [24] Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.
- [25] Zákon č. 627/2004 Sb., o Evropské společnosti.
- [26] Zákon č. 216/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
- [27] Zákon č. 79/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- [28] Zákon č. 307/2006 Sb., o Evropské družstevní společnosti.
- [29] Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.
- [30] Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákon.
- [31] Zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech.

- [32] Zákon č. 355/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- [33] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- [34] Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- [35] Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).
- [36] Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.
- [37] Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.
- [38] Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby.
- [39] Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

Judikatura

- [1] Rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 4. 1976, sp. zn. 4 Cz 34/76.
- [2] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 969/2004.
- [3] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 9. 2006, sp. zn. 7 Cmo 74/2006.
- [4] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2008, sp. zn. 7 Cmo 213/2007.
- [5] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1365/2006
- [6] Nález Ústavního soudu ČR č. 62/2009 Sb. ze dne 2. 12. 2008.
- [7] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4566/2007.
- [8] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 25 Cdo 176/2008.
- [9] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 2. 2010, sp. zn. 7 Cmo 82/2009.
- [10] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2217/2009.
- [11] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 25 Cdo 5080/2009.
- [12] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 529/09.
- [13] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3159/2010.

- [14] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 20 Cdo 2525/2013.
- [15] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1953/2013.
- [16] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2778/2013.
- [17] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2014, sp. zn. 14 Cmo 516/2012.
- [18] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1717/2016.
- [19] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. 14 Cmo 144/2019.
- [20] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 27 Cdo 3315/2018.

Ostatní zdroje

- [1] Důvodová zpráva k zákonu č. 216/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Důvodová zpráva k zákonu č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.
- [3] Důvodová zpráva k zákonu č. 87/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s účinností rekonstrukce soukromého práva.
- [4] Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.
- [5] Kancelářský řád přijatý sněmem NKČR dne 5. 3. 2013.
- [6] Usnesení prezidia NKČR ze dne 30. 3. 1993.
- [7] Výkladové stanovisko NKČR ze dne 17. 5. 2005.
- [8] Výkladové stanovisko NKČR č. VS 1/2015 ze dne 26. 2. 2015.
- [9] Výkladové stanovisko NKČR č. VS 2/2015 ze dne 26. 2. 2015.
- [10] Výkladové stanovisko NKČR č. VS 3/2015 ze dne 17. 3. 2015
- [11] Výkladové stanovisko NKČR č. VS 4/2015 ze dne 20. 5. 2015.
- [12] Výkladové stanovisko NKČR č. VS 6/2015 ze dne 16. 7. 2015.

Seznam schémat, tabulek a grafů

Schéma č. 1: Dělení činnosti notáře z pohledu přímých zápisů notářem	25
Schéma č. 2: Znárodnění pozitivní stránky principu materiální publicity	75
Schéma č. 3: Kroky v procesu přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem	76
Schéma č. 4: Prvozápis společnosti s ručeným omezením	99
Tabulka č. 1: Srovnání poplatků za zápis notářem a soudem	94
Tabulka č. 2: Odměna notáře za úkony provedené v rámci prvozápisu společnosti	100
Graf č. 1: Počet zápisů provedených soudy a notáři v období 2013–2019	103
Graf č. 2: Prvozápisy provedené soudy a notáři v období 2013–2019	104

Přímé zápisy do obchodního rejstříku notářem

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá přímými zápisy do obchodního rejstříku prováděných notářem, jakožto alternativou nesporného soudního řízení před rejstříkovým soudem. Hlavním cílem práce je analyzovat a zhodnotit tento model způsobu zápisu skutečností do jednoho z druhů veřejných rejstříků prostřednictvím důkladné analýzy veškerých předpokladů předepsaných příslušnými právními předpisy pro zápis do obchodního rejstříku provedený notářem, včetně srovnání vybraných aspektů celého procesu s dílčími kroky rejstříkového řízení.

V první řadě práce zmiňuje historický exkurs popisující vývoj postavení notáře ve vztahu k obchodnímu rejstříku a v něm narůstající význam činnosti notáře, který zdůvodňuje krok zákonodárce svěřit pravomoc provádět přímé zápisy do obchodního rejstříku vedle soudů též notářskému stavu. Následující kapitoly se již věnují současné právní úpravě problematiky. Práce nejprve pojednává obecně o podstatě provádění přímých zápisů notáři. V následujících kapitolách je obsaženo jádro celé práce, a to analýza všech podmínek a formalit přípustnosti provedení zápisu do obchodního rejstříku notářem, kterými jsou existence tzv. podkladového notářského zápisu, žádost osoby aktivně legitimované k podání návrhu na zápis u rejstříkového soudu, předložení listin vyžadovaných pro zápis do obchodního rejstříku nebo pro založení do sbírky listin, případně sepsání notářského zápisu o osvědčení, příslušnost notáře, který sepsal všechny podkladové notářské zápisy a notářský zápis o osvědčení.

Práce též popisuje důsledky faktického provedení zápisu notářem. Jsou zmíněny jak důsledky, které jsou se zápisem spojené vždy, neboť se jedná o principy fungování veřejných rejstříků, a následky negativní, které vznikají v důsledku pochybení notáře a se kterými jsou spojená oprávnění k využití prostředků nápravy nesprávně provedeného zápisu, ale též práva na náhradu újmu plynoucí z odpovědnosti notáře, resp. státu za to, že zápis nebyl proveden náležitým způsobem. Práce rovněž neopomíná ekonomickou stránku provádění zápisů notáři, věnuje se pravidlům způsobu a stanovení výše odměny notáře a výběru a odvodu soudního poplatku za provedení příslušného zápisu notářem.

Dalším cílem práce je na základě provedené analýzy a komparace formulovat výhody tohoto modelu, a zároveň upozornit na potenciaální rizika s ním spojená. Dále navrhnout řešení *de lege ferenda* jak z pohledu konkrétních problémových ustanovení, tak z hlediska možného budoucího koncepčního vývoje provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku notářem v souladu se současným evropským standardem zavádění větší míry elektronizace do komunikace mezi orgány vykonávající veřejnou moc a subjekty jí podřízené, s dopadem na právo obchodních společností.

Klíčová slova:

notář, obchodní rejstřík, přímý zápis, notářský zápis

Direct registrations in the Commercial Register by a notary

Abstract

This thesis deals with the direct registrations in the Commercial Register performed by a notary, as an alternative to uncontested court proceedings at the registrar court. Main goal of this thesis is to analyse and assess this method of registering facts in one of the types of public registers through a thorough analysis of all requirements for a registration in the Commercial Register by a notary laid down by relevant legislation, including a comparison of selected aspects of the whole process with partial steps of the register procedure.

First of all, the thesis presents a historical excursus describing the development of the position of a notary in relation to the Commercial Register and the growing importance of notary activities, which justifies the legislator's decision to entrust the competence to perform direct registrations in the Commercial Register to the notaries. The following chapters are focused on the current legal regulation of this matter. First, the thesis deals in general with the essence of performing direct registrations by a notary. The following chapters contain the core of the thesis, that is the analysis of all the conditions that need to be fulfilled in order to enable a notary to perform a registration in the Commercial Register, which are namely the existence of a so called background notarial act, request of a person with active legitimation to submit the application for registration to the registrar court, submission of instruments required for a registration in the Commercial Register or for filing in the collection of instruments, or as the case may be drawing up a notarial act of attestation, and jurisdiction of the notary who drew up all the background notarial acts and the notarial act of attestation.

The thesis also describes the consequences of the performing of a registration by a notary. It concerns the consequences, which are always associated with a registration in the Commercial Register as these are the principles of public registers, and the negative consequences, which result from the notary's errors and give rise to the right to remedy the incorrect registration as well as the right to claim damages from the responsible notary or the state for the incorrectly made registration. The thesis also explores the economic aspects of performing registrations in the Commercial Register by a notary, the thesis

deals with the rules of the method and determination of the notary's fee and the collection and payment of the court fee for performing the registration by a notary.

Another goal of this thesis is, based on the aforementioned analysis and comparison, to explore the benefits of this model and also to bring attention to the possible risks of this model. Furthermore, the thesis strives to propose *de lege ferenda* solutions from the point of view of specific problematic provisions while taking into account the possible future development of direct registrations in the Commercial Register by a notary with regard to the current European standard of introducing a greater degree of digitisation into the communication between the public authorities and the subordinate persons, with particular focus on company law.

Key words:

notary, Commercial Register, direct registration, notarial act